

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**Přezdívky ruských politiků v ruských a zahraničních médiích na počátku XXI.
století**

The Russian Politician's Nicknames in the Russian and Foreign Media in the Beginning of the
Twenty-First Century

Прозвища российских политиков в русских и иностранных СМИ в начале XXI века

VYPRACOVALA: Bc. Michaela Peřinová

VEDOUCÍ PRÁCE: prof. Alla Arkhanhelska, DrSc.

OLOMOUC 2018

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, dne 30. 3. 2018

podpis

Děkuji prof. Alle Arkhanhelské, DrSc. za poskytnutí materiálů, konzultace, cenné rady a připomínky, které mi poskytla během psaní diplomové práce.

podpis

OBSAH

ÚVOD	- 1 -
TEORETICKÁ ČÁST	- 3 -
1. ONOMASTIKA	- 3 -
2. ANTROPONOMASTIKA	- 6 -
3. PŘEZDÍVKY	- 8 -
Pojmy <i>кличка</i> a <i>прозвище</i>	- 9 -
Klasifikace přezdívek	- 9 -
Slovotvorba	- 13 -
4. PŘEZDÍVKY POLITIKŮ	- 16 -
5. VELKÝ SLOVNÍK RUSKÝCH PŘEZDÍVEK	- 18 -
6. PŘEZDÍVKY RUSKÝCH POLITIKŮ	- 20 -
Irina Mucuovna Chakamada	- 20 -
Valentina Ivanovna Matvijenko	- 20 -
Anatolij Borisovič Čubajs	- 21 -
Vladimir Vladimirovič Putin.....	- 21 -
PRAKTICKÁ ČÁST	- 23 -
1. KLASIFIKACE PŘEZDÍVEK RUSKÝCH POLITIKŮ	- 24 -
I. PŘEZDÍVKY Z ANTROPONYM	- 24 -
II. PŘEZDÍVKY Z CHARAKTERISTICKÝCH PŘÍZNAKŮ.....	- 27 -
III. PŘEZDÍVKY NA ZÁKLADĚ NÁRODNÍ PŘÍSLUŠNOSTI	- 35 -
IV. PŘEZDÍVKY NA ZÁKLADĚ MORÁLNÍCH A MRAVNÍCH KVALIT. -	36 -
V. PŘEZDÍVKY NA ZÁKLADĚ PROFESE, ČINNOSTI, HODNOSTI NEBO FUNKCE	- 38 -
VI. PŘEZDÍVKY NA ZÁKLADĚ BIOGRAFICKÝCH FAKTŮ	- 49 -
VII. PŘEZDÍVKY SE ZTRÁTOU PŮVODNÍ MOTIVACE	- 50 -
2. PŘEVLÁDAJÍCÍ ZPŮSOBY TVOŘENÍ PŘEZDÍVEK	- 51 -
I. JEDNOSLOVNÉ PŘEZDÍVKY	- 51 -
II. PŘEZDÍVKY VYTVOŘENÉ Z VÍCE SLOV	- 53 -
3. DOMINUJÍCÍ MOTIVACE U JEDNOTLIVÝCH POLITIKŮ	- 56 -
Irina Mucuovna Chakamada	- 56 -
Valentina Ivanovna Matvijenko	- 56 -

Anatolij Borisovič Čubajs	- 56 -
Vladimir Vladimirovič Putin.....	- 56 -
ZÁVĚR	- 57 -
РЕЗЮМЕ	- 60 -
BIBLIOGRAFIE.....	- 62 -
Knižní zdroje.....	- 68 -
Internetové zdroje	- 69 -
Slovníky a příručky.....	- 71 -
PŘÍLOHY.....	- 73 -

ÚVOD

Tématem diplomové práce jsou přezdívky ruských politiků zkoumané na materiále Velkého slovníku ruských přezdívek, doplněném o současné přezdívky z ruských masových médií. Přezdívky, rodná (křestní) jména, příjmení a jména po otci zkoumá lingvistická disciplína s názvem antroponomastika. Nicméně přezdívky nejsou tvořeny pouze antroponymy, vše závisí na motivaci jejich vzniku. Navzdory tomu, že jména a příjmení často vznikala právě od přezdívek, zůstávaly přezdívky poměrně dlouhou dobu poněkud ve stínu ostatního materiálu a lingvisté o ně projevíli zájem teprve nedávno. Patrně je to zapříčiněno tím, že přezdívky nejsou součástí oficiálního pojmenování osob a nejsou ani dědičné. Ruští lingvisté se doposud zabývali například přezdívkami ze školního prostředí, popřípadě přezdívkami s určitým teritoriálním vymezením a přezdívkám ruských politiků tedy zatím nebyla věnována větší pozornost.

Předkládaná diplomová práce je rozdělená na dvě hlavní části, tj. na teoretickou a praktickou, které jsou poté rozděleny do několika kapitol.

V teoretické části uvádíme základní informace o onomastice, poměrně mladé vědní disciplíně zabývající se vlastními jmény. Následně se věnujeme antroponomastice, která byla zpočátku vnímána jako součást onomastiky, nakonec se však v jejím rámci vyčlenila jako lingvistická disciplína zabývající se vlastními jmény jednotlivců či skupin. V této kapitole v krátkosti pojednáváme o materiále zkoumaném antroponomastikou a dále se soustředíme na přezdívky. Zabýváme se jejich vznikem, který je vždy motivován určitou skutečností. Na základě motivace poté dochází k dělení do několika skupin. Následuje krátká kapitola věnovaná principům slovtvorby, jelikož tento proces rovněž úzce souvisí se vznikem zkoumaného materiálu. V závěru teoretické části potom pojednáváme o přezdívkách politiků jakožto o specifickém druhu přezdívek a v krátkosti se také zabýváme vznikem Velkého slovníku ruských přezdívek, který je základním podkladem pro praktickou část diplomové práce. Poněvadž se právě biografie vybraných politiků stala jednou z motivací přezdívek, jsou součástí teoretické části práce i krátké medailonky jednotlivých politiků.

Praktická část se zabývá motivacemi a způsobem vytvoření přezdívek čtyř vybraných ruských politiků. Tyto osobnosti byly zvoleny na základě četnosti materiálu

obsaženém ve Velkém slovníku ruských přezdívek a také vzhledem k aktuálnosti působení politiků na ruské scéně. Vzhledem k tomu, že byl slovník vydán před více než deseti lety, byl zkoumaný materiál obohacen aktuálními přezdívkami z ruských masových médií.

Hlavním cílem diplomové práce je tedy zanalyzovat a objasnit motivace vzniku přezdívek ruských politiků, zjistit, zda je jejich vznik založen na společné motivaci související převážně s jejich veřejnou činností, nebo jestli zde dochází také k jiným typům motivace. V souvislosti s motivací vzniku přezdívek se rovněž budeme zabývat tím, zda zde dochází k genderovým rozdílům. Pro tyto účely byly vybrány dva zástupci mužského pohlaví a dvě zástupkyně opačného pohlaví. Práce si rovněž klade za cíl objasnit slovtvorné procesy vedoucí ke vzniku dané lexikální jednotky.

V závěru diplomové práce se pokusíme shrnout výsledky analýzy shromážděného materiálu a v přílohách k dané práci uvedeme všechny zkoumané přezdívky těchto ruských politiků v pořadí korespondujícím s praktickou částí práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1. ONOMASTIKA

Onomastika je poměrně mladá vědní disciplína. Náleží především k lingvistickým disciplínám, jako pomocné vědy jí pak často slouží například dialektologie, folkloristika, historie či geografie. Úzce spolupracuje s lexikologií, vědou o lexikální skladbě jazyka, se sémantikou, vědou o jazykových významech, nebo s etymologií, která pátrá po původu slov.¹

Vznikla ve 30. letech 20. století v souvislosti s Prvním mezinárodním onomastickým kongresem konajícím se roku 1930 ve Francii.² Kongresu samozřejmě předcházela práce vědců z řady zemí spočívající ve sběru materiálů a v teoretických výzkumech. Nelze tedy rok 1930 považovat za samotný počátek disciplíny, ta se rodila už daleko dříve. Jedná se pouze o den, kdy se z onomastiky stala oficiálně uznávaná světová vědní disciplína.³ Zpočátku měla charakter pomocné vědy historické, nakonec se ale stala součástí lingvistiky.⁴ Často bývá vnímána pouze jako subdisciplína lexikologie, ačkoliv disponuje vlastními termíny a mohla by být tedy vnímána jako samostatná věda. Již roku 1949 byl při UNESCO zřízen onomastický výbor, který vydával světové periodikum s názvem *Onoma*. Tou dobou začaly onomastické časopisy vycházet ale i v jednotlivých zemích, jedním z prvních byl například francouzský *Revue Internationale d'Onomastique* nebo polský časopis *Onomastica*.⁵

Samotný termín *onomastika* pochází jako většina názvů vědních disciplín z řečtiny, konkrétně ze slova *ὀνομαστική* (*onomastike*, v překladu umění dávat jména).⁶ Ohledně samotného názvu této vědy ale panují neshody. Existují dva termíny, kterými lze disciplínu označit, a to onomastika a onomatologie. Někteří vědci dané termíny vnímají jako synonyma, avšak například ruský lingvista A. K. Matvjejev termín onomastika řadí k věcnému významu vědy a termínem *onomatologie* nazývá disciplínu jako celek či její

¹ ШМЕЛЕВА, Т. В. *Ономастика. Учебное пособие*. 2013. с. 7-8.

² ŠRÁMEK, R. *Úvod do obecné onomastiky*. 1999. s. 3

³ ШМЕЛЕВА, Т. В. *Ономастика. Учебное пособие*. 2013. с. 7.

⁴ ŠRÁMEK, R. *Úvod do obecné onomastiky*. 1999. s. 3.

⁵ ШМЕЛЕВА, Т. В. *Ономастика. Учебное пособие*. 2013. с.7.

⁶ ЧИЧАГОВ, В. К. *Из истории русских имен, отчеств и прозвищ*. 1959. с. 5.

teoretickou část. Pravděpodobně tedy vychází z anglické terminologie, kde název vědy označuje termín *onomatology*.⁷

Název disciplíny disponuje celou řadou definic. V. K. Čičagov ve své publikaci *Iz istorii russkich imen, otčestv i familij* z roku 1959 onomastiku definuje jako vědu, která se soustředí především na vlastní jména živých bytostí, což jsou podle autora osobní jména lidí, jména po otci (tzv. otčestva), přezdívky, příjmení a názvy zvířat.⁸ T. V. Šmeljeva ve svých skriptech z roku 2013 s názvem *Onomastika* uvádí daleko jednodušší a prostší definici, a to, že onomastika je věda, která se zabývá jmény a názvy, souhrnně tedy vlastními jmény.⁹

Obecně tedy lze říci, že onomastika je lingvistická disciplína, která se zabývá studiem, tvořením a fungováním vlastních jmen neboli proprií (*onoma*). Termín často slouží i k označení souhrnu vlastních jmen nebo bývá odborníky používán ve významu antroponomastika, jak vidíme například v definici Čičagova, v souvislosti s tím, že antroponomastika byla až do 60. let 20. století součástí onomastiky.¹⁰

Vlastní jména neboli *propria* nemají významový obsah (*designát*), ale vždy odkazují ke konkrétnímu jedinci či jednotlivině (*denotátu*), čímž jsou v tomto případě živé a neživé bytosti, a mají tedy funkci pojmenovací, individualizační a identifikační.¹¹

Pro živé bytosti se užívá souhrnné označení *bionyma* a dále se dělí na *antroponyma*, což jsou vlastní jména jednotlivce nebo skupiny lidí, může se ale také jednat o vlastní jména fiktivních osob jako jsou například mytologické nebo nadpřirozené bytosti. Další skupinou *bionym* jsou *zoonyma*, jež představují vlastní jména skutečných i smyšlených živočichů. Poslední skupinu tvoří *fytonyma*, což jsou vlastní jména rostlin.

Pro neživé bytosti se užívá termín *abionyma* a v rámci něho rozlišujeme *toponyma* nazývající zeměpisné objekty, *astronyma* (*kosmonyma*) označující objekty mimo planetu Zemi, tj. planety, hvězdy, galaxie atd. Mezi *abionyma* patří také *chrématonyma*, což jsou vlastní jména lidských výtvorů jako je například výrobek, organizace, společenský jev atd.

Podle výše zmíněné klasifikace vlastních jmen se onomastika tradičně dělí na antroponomastiku toponomastiku a na chrématonomastiku.¹²

⁷ ШМЕЛЕВА, Т. В. *Ономастика. Учебное пособие*. 2013. с. 6.

⁸ ЧИЧАГОВ, В. К. *Из истории русских имен, отчеств и прозвищ*. 1959. с. 5.

⁹ ШМЕЛЕВА, Т. В. *Ономастика. Учебное пособие*. 2013. с. 5.

¹⁰ ЯРЦЕВА, В. Н. *Лингвистический энциклопедический словарь*. Доступный на: <http://tapemark.narod.ru/les/>.

¹¹ PLESKALOVÁ, J. *Vlastní jména v češtině*. 2014. s. 13

¹² PLESKALOVÁ, J. *Vlastní jména v češtině*. 2014. s. 10-11.

V souvislosti s předmětem diplomové práce se bude další kapitola soustředit na první zmíněné, tedy na antroponomastiku a antroponyma.

2. ANTROPONOMASTIKA

V polovině 60. let 20. století se od onomastiky vydělila *antroponomastika*, která se zabývá vlastními jmény osobními jednotlivců či skupiny lidí (antroponymy), ať už z hlediska jejich významu, vzniku nebo struktury.¹³ Termín *antroponyma* vznikl ze dvou částí, a to z *onim*, což je řecká analogie vlastního jména a v podstatě základní část onomastiky, a z *antropos*, což v řečtině znamená člověk. Z toho vyplývá, že spojením slov *antropos* a *onim* vzniká termín označující vlastní jméno osobní.¹⁴

První antroponyma vznikala již v dávné minulosti, aby napomohla identifikovat, individualizovat a charakterizovat svého nositele.¹⁵ Registr jmen je omezený, tudíž dochází k tomu, že se jména opakují. Abychom tedy dostatečně individualizovali jednoho člověka, potřebujeme často i další, doplňující, pojmenování.¹⁶ V rámci antroponym tedy nerozlišujeme pouze *rodná (křestní) jména*, ale také *příjmení, patronyma, hypokoristika, příjmi, přezdívky, jména po chalupě, pseudonymy* a další.¹⁷ Všechna uvedená antroponyma mají genetickou spojitost a společné základy, jelikož rodná (křestní) jména vznikala z přezdívek a jména i přezdívky zase sloužily k vytváření *příjmení, patronym* a *pseudonymů*. Naopak příjmení mohou posloužit jako motivace pro vytváření přezdívek a rodných (křestních) jmen.¹⁸

Oficiální pojmenování osoby se tradičně skládá z *rodného jména* (dříve označované též jako křestní v souvislosti s tím, že bylo přijímáno křtem) a z *příjmení*. Existují ovšem některá specifika, například v Rusku se do oficiálního pojmenování řadí také jméno po otci tzv. *otčestvo*.¹⁹ V dávné minulosti bylo zmíněné antroponymum rozšířené například i ve starověkém Římě. Existovalo rovněž i u všech Slovanů, nicméně do současnosti se zachovalo pouze na území Ruska, Ukrajiny a v Bělorusku.²⁰

Rodné jméno není dědičné, volí se pouze jako dodatečné jméno k příjmení.²¹ Další částí oficiálního pojmenování je příjmení, které je na rozdíl od jména dědičné a přechází z generace na generaci. V češtině se příjmení vyvinula z příjmi (přízvisek), která v minulosti sloužila k rozlišování jedinců se stejnými křestními jmény. Na rozdíl od

¹³ ЯРЦЕВА, В. Н. *Лингвистический энциклопедический словарь*. Доступный на: <http://tapemark.narod.ru/les/>.

¹⁴ ШМЕЛЕВА, Т. В. *Ономастика. Учебное пособие*. 2013. с. 10.

¹⁵ PLESKALOVÁ, J. *Vlastní jména v češtině*. 2014. s. 19.

¹⁶ ЯРЦЕВА, В. Н. *Лингвистический энциклопедический словарь*. Доступный на: <http://tapemark.narod.ru/les/>.

¹⁷ PLESKALOVÁ, J. *Vlastní jména v češtině*. 2014. s. 19.

¹⁸ ВАРАЧИНА, Ю. В. *Русская антропонимическая система на рубеже XX-XXI веков*. 2009. с. 20.

¹⁹ PLESKALOVÁ, J. *Vlastní jména v češtině*. 2014. s. 21.

²⁰ ШМЕЛЕВА, Т. В. *Ономастика. Учебное пособие*. 2013. с. 29.

²¹ PLESKALOVÁ, J. *Vlastní jména v češtině*. 2014. s. 21.

příjmení však příjímí nebylo dědičné ani trvalé a nositele stejných křestních jmen odlišovalo například na základě příbuzenských vztahů, podle polohy nebo názvu obydlí, podle původu, podle vzhledu a povahy, podle společenského statusu, profese nebo podle přezdívků.²² Účelem příjímí (přízviska) nebylo zesměšnit svého nositele nebo označit osobu v rámci určitého okruhu lidí, sloužilo pro oficiální styk s veřejností. Příjímí často vznikala také z přezdívek, které nesly citový prvek a příjímím se mohly stát až po vyprchání tohoto prvku. Nositel neměl jen jedno příjímí, mohl jich mít i vícero, stávalo se, že příjímí odlišovalo i blízké rodinné příslušníky, kterými jsou například otec a syn.²³

Předmětem diplomové práce jsou přezdívkové příjímí, které spadají do sféry onomastiky, konkrétně patří k antroponymům, v rámci kterých jsou kladeny na stejnou úroveň jako křestní jména, příjmení a další antroponymické jednotky a dále se tedy budeme zabývat jimi.

²² PLESKALOVÁ, J. *Vlastní jména v češtině*. 2014. s. 23-25.

²³ BENEŠ, J. *O českých příjmeních*. 1962. s. 7-8.

3. ПРЭЗДІВКЫ

V historii lidstva, stejně jako dnes, se stával každý jedinec nositelem určitého rodného (křestního) jména, které se dávalo člověku při narození nebo při křtu a které ho v rámci společnosti vydělovalo a individualizovalo. S postupem času ale nebylo výjimkou, že jedno jméno mělo více nositelů, které bylo nutné nějak odlišit. Prostředkem tohoto odlišení se často stávaly *přezdívky*.

Přezdívky můžeme definovat jako doplňující neoficiální pojmenování, které nezdědka částečně charakterizuje svého nositele.²⁴ Jedná se o nepovinné pojmenování, o kterém nemusí nositel vědět (přezdívky učitelů či studentů). Často se používaly především v úzkém kruhu rodiny, přátel či v školním nebo pracovním prostředí. Jinak je tomu u slavných osobností, jako jsou například politici nebo umělci, jejichž přezdívky překračují tyto kruhy a bývají všeobecně známé.²⁵ Přezdívky jsou tedy lexikem, které řadíme k sociálnímu a profesnímu žargonu, nejsou tedy součástí spisovného jazyka.²⁶ Podle některých lingvistů jsou geneticky i funkčně bližší příjmením než jménům.²⁷ Zatímco rodné (křestní) jméno člověk získává ihned po narození, přezdívka bývá vytvořena na základě jeho životních zkušeností okolím, ve kterém se daný jedinec pohybuje.²⁸ Na rozdíl od rodných (křestních) jmen přezdívky nepodléhají žádnému momentálnímu trendu, bývají vytvářeny svobodně na základě lexikálních možností mateřského jazyka a nedochází příliš často k jejich opakování. Pokud má přezdívka více nositelů, doplňuje se k ní buď jméno, nebo další pojmenování.²⁹ Mimo to, přezdívky se většinou používají v konverzaci o třetí osobě a zřídka jim danou osobu přímo oslovujeme.³⁰

Přezdívky bývají považovány za součást hovorového lexika a jsou nositelem expresivity, která má buď pozitivní či negativní ráz.³¹ Často bývají prostředkem k vyjádření posměchu a mají ironické zabarvení.³² Oproti oficiálním antroponymům jsou spojeny s emocionálním hodnocením, které je většinou nepřímou charakteristikou člověka.³³ Často ale dochází k tomu, že přezdívky v průběhu existence ztrácí původní význam i expresivitu, hodnotící funkce ustupuje do pozadí funkci jmenovací a přezdívka,

²⁴ МАХОТЛОВА, Ф. З. *Женские политические прозвища*. с.52.

²⁵ ШМЕЛЕВА, Т. В. *Ономастика. Учебное пособие*. 2013. с. 32.

²⁶ ВОЛКОВА, Н. А. *О русских прозвищах*. 2007. с. 28.

²⁷ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Русские прозвища как объект лексикографии*. 2005. с. 55.

²⁸ ШМЕЛЕВА, Т. В. *Ономастика. Учебное пособие*. 2013. с. 43.

²⁹ НИКУЛИНА, З. П. *О некоторых факторах, влияющих на выбор прозвища*. 1980. с. 117, 119.

³⁰ СУПЕРАНСКАЯ, А. В. *Современные русские прозвища*. 2004. с. 495.

³¹ НИКУЛИНА, З. П. *О некоторых факторах, влияющих на выбор прозвища*. 1980. с. 117, 119.

³² ШМЕЛЕВА, Т. В. *Ономастика. Учебное пособие*. 2013. с. 32.

³³ РОДИНА, Н. А. *Современные детские и молодежные прозвища*. 2014. с. 5.

kteřá se často opakuje, v kařždodenním řivotě ztrácí svůj původní význam.³⁴ Existuje několik lexikálních skupin přezdívek, z nichř každá má odlišná stylistická, funkční a sémantická specifika.

Рojму кличка а прозвище

Pokud bychom se zabývali srovnávajícím pohledem antroponomastické terminologie v ruském a českém jazyce, zjistili bychom, ře zatímco v češtině existuje pro přezdívky jen jeden termín, v ruštině se vyskytují termíny dva, а to *прозвище* а *кличка*. V. I. Dal'tyto ruské termíny rozlišuje: *кличка* se dle jeho prací týká spíše řivočichů (zde své tvrzení opířá například o frázi *Как он кличется?*), zatímco *прозвище* pochází ze slova *прозвание*, které dřívě plnilo podobnou funkci jako dnes příjmení, а lze ho tedy spojit s českým přízviskem. Naopak ukrajinský vědec P. P. Čučka pokládá oba termíny za synonyma а definuje je jako druh antroponym, která jsou neoficiálním pojmenováním osoby а jejichř prostředkem společnost tuto osobu individualizuje а charakterizuje. V současnosti je frekventovanějši právě poslední zmíněný přístup а na oba termíny je nahlíženo jako na synonyma.³⁵

Klasifikace přezdívек

Důležitým pojmem pro naši diplomovou práci je pojem motivace. Pojmenování se dělí na motivovaná а nemotivovaná. Motivovaná pojmenování lze vysvětlit pomocí jiných slov, která jsou pro ně motivujícím prvkem (*lakomec*: lakomý člověk). Slova, která takto vysvětlit nelze patří mezi nemotivovaná či jinak řečeno značková (*dům*). Mohou se stát ale motivujícími výrazy pro další výrazy (*domek*).³⁶

Přezdívky můžeme podle způsobu jejich vzniku rozdělit do dvou základních skupin, na přezdívky, k jejichř vzniku vedla lingvistická motivace а na ty, které vznikly na základě mimojazykových skutečností.³⁷ Ruská lingvistka T. V. Šmeljeva ve své monografii *Onomastika* dělení prohlubuje. Mezi přezdívkami rozlišuje ty, které definují svého nositele na základě vřhledu (tzv. *somatismy*), chování, gastronomických specifíк (často bývají kolektivní přezdívkou) а sociálního statusu.³⁸

Dělení dále prohlubuje N. A. Volkovová, а to na:

³⁴ НИКУЛИНА, З. П. *О некоторых факторах, влияющих на выбор прозвища*. 1980. с. 117, 119.

³⁵ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Русские прозвища как объект лексикографии*. 2005. с. 53 – 56.

³⁶ HAUSER, P. *Nauka o slovní zásobě*. 1978. s. 98.

³⁷ НИКУЛИНА, З. П. *О некоторых факторах, влияющих на выбор прозвища*. 1980. с. 116.

³⁸ ШМЕЛЕВА, Т. В. *Ономастика. Учебное пособие*. 2013. с. 43 – 45.

1. Antroponyma

Četné jsou případy, kdy přezdívká vzniká přímo z antroponyma, ať už pomocí sufixů subjektivního hodnocení nebo bez nich. Přezdívká, které mají svůj původ v antroponymech, vznikají nejčastěji z:

- a. rodných (křestních) jmen domácího původu: ze jména *Егор Летов* vzniká vynecháním příjmení přezdívká *Егор*
- b. rodných (křestních) jmen cizího původu: ze jména *Александр Ивановский* vzniká vynecháním příjmení a použitím cizojazyčné varianty jména přezdívká *Алекс*
- c. deminutiv jmen: ze jména *Георгий Боос* vzniká zdvojnásobením jména *Георгий* přezdívká *Гоша*
- d. jmen po otci: učitelka se jménem po otci *Венедиктовна* získala přezdívkou *Веник*
- e. příjmení: z příjmení *Сливенко* byla vytvořena přezdívká *Сливка*
- f. jména, jména po otci, příjmení: přezdívká ruského prezidenta *Владимира Владимировиче Путина ВВП* vznikla z jeho iniciál
- g. pseudonymů: z pseudonymu *Зема* vznikla přezdívká *Земфира*

Lingvistka N. A. Rodina ve svém dělení také uvádí, že zdrojem vzniku přezdívek antroponymické povahy mohou být i přezdívká vzniklé na základě jména či přezdívká příbuzného.³⁹

2. Charakteristické příznaky nositele

Daný druh přezdívká nositel nedostával při narození podobně jako křestní jméno, ale získal ho v průběhu svého života.⁴⁰ Charakteristické příznaky nositele mohou inspirovat ke vzniku přezdívká buď přímo či zprostředkovaně přes další osobu. Pokud se budeme zabývat přezdívkami motivovanými vzhledem svého nositele, častější je druhý uvedený způsob, tedy vznik přezdívká na základě zprostředkované informace. Ruská lingvistka N. A. Volkovová tuto skupinu dále dělí na tyto příznaky:

- a. stavba těla: pro štíhlou učitelku se užívá přezdívká *Вобла*

³⁹ РОДИНА, Н. А. 2014. *Современные детские и молодежные прозвища*. 2014. с. 5.

⁴⁰ ШМЕЛЕВА, Т. В. *Ономастика. Учебное пособие*. 2013. с. 43.

- b. obličej (vlasy, oči, nos, uši, zuby...): politik A. Čubajs získal zásluhou výrazné barvy svých vlasů přezdívku *Рыжий*
- c. povaha a chování: ruské političce V. Matvijenko se říká *Железная Леди*
- d. odchylky v řeči: politik V. Žirinovskij ve svých projevech často užívá slovo *Однозначно* ze kterého se stala jeho přezdívka

Další ruský lingvista T. N. Čajko, dělí charakteristické příznaky na ty, které celkově hodnotí vzhled, jeho jednotlivé části a na charakteristiku smyslových orgánů. Na rozdíl od Volkovové u něho povaha a chování člověka tvoří samostatnou skupinu, kterou dále dělí na vlastnosti, zvyky, chování a činnost. Tento druh přezdívek podle něho často vzniká na základě porovnání s druhým člověkem nebo na základě konkrétního detailu. Odchylky v řeči Čajko taktéž uvádí jako samostatnou skupinu. Dále je dělí na obecné odchylky řeči, na charakteristické výrazy, na chyby v řeči a vlastní názvy.

3. Národní příslušnost

Přezdívky motivované národní příslušností nositele odkazují na jeho původ. Příkladem může být přezdívka *Мустафа, Сауд* – přezdívka učitele tělocviku, který původně pochází z Kavkazu.⁴¹

4. Morální a mravní kvality člověka

Učitelka literatury, která měla hlavu v oblacích, byla například přezdívána *Стрекоза*.

5. Profese, činnost, hodnost, funkce

- a. obecně prospěšné činnosti: přezdívka *Главный Чукча России* gubernátora Čukotky R. Abramoviče
- b. protispolečenské činnosti: přezdívka *Мясник*, která patřila zločinci kuchajícimu své oběti

6. Biografická fakta

Učitel rozdávající na svých hodinách tvarohové koláče (*ватрушки*) si na základě dané motivace vysloužil přezdívku *Ватрушка*.

7. Metaforická pojmenování

⁴¹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 30.

Metafora je přenesené pojmenování vytvořené na základě vnější podobnosti denotátů, přičemž tato podobnost se týká tvaru, barvy, umístění, rozsahu nebo funkce.

Často bývá založena na asociaci s postavami z literárních děl či televizních obrazovek. Inspirací pro vznik přezdívky se stala například postava z Gogolova románu *Mrtvé duše Коробочка*. Posloužila jako přezdívka pro učitelku malého vzrůstu a kulaté postavy

8. Metonymie či libovolná asociace spojená s druhem činnosti

Metonymie je přenos slova na denotát, který vnitřně souvisí s původním denotátem. K přenosu dochází v okruhu věcné blízkosti. Problémem v současném jazyce je to, že původní význam, který byl východiskem pro vznik ať už metonymie či metafor, již často neexistuje, dochází také k posunu slovního významu.⁴² Příkladem je přezdívka pro učitelku chemie *Колба*.

9. Jazyková hra

Jazyková hra je termín L. Wittgensteina a znamená přizpůsobení se jazyka různým sférám komunikace, má za úkol rozptýlit, vytvořit hodnocení a je tedy hojně využívána v hromadných sdělovacích prostředcích.

V kategorii jazykové hry rozlišujeme podle L. V. Stěpanovové především následující principy. Kalambúr je libovolná jazyková hra, která má dva smysly a vede k vytvoření komického efektu. Jazyková hra pro své účely rovněž často využívá homonyma, což jsou slova, která mají stejnou podobu, ale naprosto odlišný význam. Dochází také ke hře s antonymy či s polysémií. Jazyková hra často využívá také tzv. precedentní texty, mezi něž patří Bible.

Jako specifikum bývá vydělována tzv. grafická jazyková hra, při které dochází ke grafickému vydělení určité části slova.⁴³

Detailnější rozdělení nabízí pak ve svém článku zaměřeném na jazykovou hru v publicistickém stylu brněnští lingvisté J. Gazda a Jana Otevřelová. Daná klasifikace lépe odpovídá povaze námi zkoumaného materiálu.

Autoři jazykovou hru dělí na *grafickou hru*, která se snaží především upoutat pozornost čtenáře, a to použitím latinky ve slovech psaných azbukou, nestandardním použitím velkých písmen, opakováním písmen nebo využitím zastaralých znaků cyrilice.

⁴² HAUSER, P. *Nauka o slovní zásobě*. 1978. 71-74.

⁴³ СТЕПАНОВА, Л. И. *Современный русский язык*. 2011. с. 114-122.

Fonostylistická hra pak často využívá rým, transformuje rčení a inspiruje se zvukovou shodou slov bez smyslové shody. K fonostylistické hře patří rovněž *paronomázie*, k níž řadíme *kalambúr* a další. Jazyková hra se zaměřuje rovněž na smysl slov, zde se pak setkáváme s *oxymórony*, *paradoxy* a *antonymií*. Autoři dále vydělují jazykovou hru na úrovni výpovědi, *aluzi* odkazující k precedentním textům a *aforismy*.⁴⁴

Příkladem přezdívky založené na jazykové hře může být přezdívka *Шурик*, užívaná pro fyzika.

Je tedy patrné, že ke vzniku přezdívky vedou nejrůznější podněty. Vnitřní motivace přezdívek často zůstává pro nezasvěcené osoby skrytá. Ti, kteří přezdívku vymysleli si, buď sami nepamatují motivaci jejího vzniku, nebo o ní nechtějí hovořit. Stejně jako ostatní žargonová lexika mohou i přezdívky získávat expresivní synonyma, z toho důvodu oplývají slavné osobnosti celou synonymickou řadou pojmenování.⁴⁵

Slovotvorba

Pro vytváření přezdívek ale není důležitá pouze motivace, roli hraje také slovotvorba. Současný ruský jazyk disponuje širokým spektrem prostředků pro tvorbu nových slov. Můžeme je rozdělit do dvou základních skupin na afixální a bezafixální.⁴⁶ K afixálním způsobům tvorby nových slov patří:

1. Prefixace

K odvozenému slovu je připojen prefix: *перед* – *выборный*, *плыть* – *доплыть*.

2. Suffixace

K odvozenému slovu je připojen sufix: *море* – *морской*, *машина* – *машинист*.

3. Příponově předponové tvoření slov

K odvozenému slovu nebo k jeho slovnímu základu se současně připojí sufix i prefix: *борода* – *подбородок*, *стакан* – *подстаканник*.

4. Desuffixace

Nová slova vznikají odstraňováním sufixů: *широкий* – *ширь*, *дальний* – *даль*.⁴⁷

⁴⁴ ГАЗДА, Й., ОТЕВРЖЕЛОВА, Я. *Языковая игра в газетных заголовках*.
Доступен на: https://is.muni.cz/el/1421/podzim2007/rjb_16/um/hra_titulky.pdf.

⁴⁵ ВОЛКОВА, Н. А. *О русских прозвищах*. 2007. с. 28-33.

⁴⁶ ЗЕМСКАЯ, Е. А. *Современный русский язык*. 1973. с.173.

⁴⁷ ПЕТРОВА, М. А. *Русский язык*. 1986. с. 99.

5. Prefixace ve spojení s desufixací

Nové slovo je vytvořeno pomocí prefixu a nulového sufixu: *седой – просесть, без ноги – безногий*.

6. Skládání s nulovou sufixací

Derivační význam odvozeného slova je vyjádřen skládáním a nulovým sufixem: *ледоход*.

K bezafixálním způsobům patří:

1. Skládání

- a. kompozice dvou celých slov: *диван – кровать*
- b. kompozice části slova a celého slova: *стенгазета*
- c. kompozice slovních základů spojených samohláskami o nebo e: *синеглазый*
- d. kompozice slovních základů bez samohlásek o nebo e: *сорокалетие*

2. Srůstání

S tímto způsobem se setkáváme pouze při tvoření přídavných jmen: *долгоиграющий*. Slova vzniklá srůstáním se od složenin liší tím, že jsou ve všech svých tvarech morfologicky shodné se slovním spojením, na bázi kterých jsou vytvořeny. Od slovních spojení se pak liší tím, že mají jeden přízvuk a pevné pořadí komponentů.⁴⁸

3. Zkratky

Zkratky můžeme dále rozdělit na iniciálové a skupinové. Iniciálové zkratky se vytváří z počátečních písmen víceslovného vlastního názvu a vyskytují se například v pojmenování států: *СССР*. Skupinové zkratky jsou vytvářeny ze skupin hlásek vybraných z několikaslovného vlastního názvu se zřetelem na mluvenou podobu nově vzniklého tvaru: *Госдума*.⁴⁹

V současné ruštině dochází rovněž pod vlivem abreviace ještě k jednomu způsobu slovo tvorby, a to zkrácením slovního základu: *бадминтон – бад*.

4. Konverze

⁴⁸ ЗЕМСКАЯ, Е. А. *Современный русский язык*. 1973. с.176-178.

⁴⁹ HAUSER, P. *Наука о словні засобѣ*. 1978. с. 155-156.

Konverze je tvorba nových slov, většinou pak substantiv, která jsou motivována ve většině případů adjektivy nebo adverbii. V tomto případě hovoříme o tzv. substantivizaci: *сладкое*.⁵⁰

⁵⁰ ЗЕМСКАЯ, Е. А. *Современный русский язык*. 1973. с.176-178.

4. PŘEZDÍVKY POLITIKŮ

Stejně jako lidé začali tvořit přezdívky proto, aby se jeden od druhého v případě potřeby v rámci společnosti odlišili, začali i politicky činné osobnosti dostávat „druhá jména“, aby se tak odlišili od slavných předků. Bylo tomu tak již od dávných časů, přezdívky dostávali již králové a slavní vojevůdci, ale s tím rozdílem, že se jejich „druhá jména“, na rozdíl od přezdívek prostých lidí, stala pevnou součástí historie.⁵¹ Přezdívky ale také vznikaly a vznikají, stejně jako články a zprávy v hromadných sdělovacích prostředcích, jako odpověď a reakce na určité události či výroky a jako důsledek emočního vypětí.⁵²

Přezdívky politiků a významných osobností tedy prakticky ztrácí jednu z hlavních vlastností tohoto druhu antroponym, a to komornost. Tento druh přezdívek již není svým užíváním omezen jen na úzký rodinný kruh, či na školní prostředí nebo přátelské styky, ale vstupuje do povědomí široké veřejnosti. Přezdívky některých politiků se staly dokonce globálně známými a daly by se tak označit za internacionalismy⁵³, tedy slova či výrazy, které se vyskytují ve více světových jazycích a ve všech si zachovávají buď stejný, nebo alespoň podobný význam.⁵⁴ Nutno ale podotknout, že samozřejmě ne všechny přezdívky významných osobností takto vchází do celosvětové známosti. Některé z nich jsou pouze krátkodobou záležitostí. To, jak dlouho zůstane přezdívka aktuální, závisí na dalších mimojazykových faktorech, především tedy na těch politických.⁵⁵

Jako příklad bychom mohli uvést populární a známou přezdívku britské političky Margaret Thatcherové *Železná lady*, jež se poprvé objevila roku 1976 na stránkách sovětských novin Krasnaja zvezda jako reakce na její agresivní jednání vůči SSSR. Již za pět dní se toto označení objevilo v periodiku *Sunday Times* a zanedlouho se tak stalo populární nejen v celé Velké Británii, ale také v dalších zemích. V důsledku toho se tato přezdívka vyskytuje v dalších jazycích, například v ruštině *Железная Леди* nebo v polštině *Żelazna Dama*.⁵⁶

Jak vidíme na zmíněném příkladu, u zrodu přezdívky politika často stojí nějaká politická situace či událost nebo určité hodnocení společensko-politických skutečností.⁵⁷

⁵¹ МАХОТЛОВА, Ф. З. *Женские политические прозвища*. с. 52.

⁵² ВОЛКОВА, Н. А. *О русских прозвищах*. 2007. с. 32.

⁵³ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Русские прозвища как объект лексикографии*. 2005. с. 56.

⁵⁴ *Slovník cizích slov*. [online]. Dostupné na: <http://www.slovník-cizich-slov.cz>.

⁵⁵ ВОЛКОВА, Н. А. *О русских прозвищах*. 2007. с. 32.

⁵⁶ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Русские прозвища как объект лексикографии*. 2005. с. 56-57.

⁵⁷ ВОЛКОВА, Н. А. *О русских прозвищах*. 2007. с. 31.

Přezdívky politiků mohou mít, stejně jako klasické přezdívky, neutrální až negativní charakter. Vše zmíněné závisí na politické činnosti dané osobnosti. Například bývalý ruský prezident Michail S. Gorbačov se o svých přezdívkách pro ruské periodikum Komsomolská pravda vyjádřilo takto: „*Slyšel jsem o sobě všechno možné. Na mou adresu mířily urážky i vulgarismy. Ale přezdívka Gorbi mě vůbec neuráží. Naopak, je mi dokonce příjemná. Zní mi jako zdrobnělina.*“⁵⁸

Přezdívky bývají uplatňovány nejen v ústní tradici, ale čím dál častěji se s nimi také setkáváme v psané formě, a to především na stránkách periodik a v dalších hromadně sdělovacích prostředcích. Vzniká tak tedy problém s jejich správným pravopisem a grafickou podobou. Není například přesně určeno, jestli by se přezdívky měly psát do uvozovek, nebo jestli by měly začínat velkým písmenem stejně jako rodná (křestní jména) či jestli by se měly psát alespoň jiným typem písma. Problematika jejich pravopisu ale není předmětem diplomové práce, jedná se ale o zajímavou otázku, která by si zasloužila podrobnější prozkoumání.⁵⁹

Současná ruská slovní zásoba zahrnuje mnoho přezdívek, důkazem čehož je slovník přezdívek od autorů V. M. Mokienka a H. Waltera, kteří ve svém díle shromáždili více než 10 000 přezdívek. Zmíněný slovník je pramenem diplomové práce a vychází z něho praktická část.⁶⁰

⁵⁸ *Комсомольская правда*. [online]. Dostupen na: <https://www.kp.ru>. Originální znění: *Про себя я, конечно, наслушался всякого. В мой адрес звучали и оскорбления, и пошлости. Но на прозвище Горби я абсолютно не обижаюсь. Напротив, мне даже приятно. Ведь оно звучит как уменьшительно-ласкательное.*

⁵⁹ ВОЛКОВА, Н. А. *О русских прозвищах*. 2007. с. 33.

⁶⁰ ШМЕЛЕВА, Т. В. *Ономастика. Учебное пособие*. 2013. с. 32.

5. VELKÝ SLOVNÍK RUSKÝCH PŘEZDÍVEK

Velký slovník ruských přezdívek začal vznikat z lexikografické série popisující současný ruský jazyk, jejímiž autory byli přívrženci školy B. A. Larina, tedy H. Walter a V. M. Mokienko. Velká část materiálu obsaženého v uvedeném slovníku byla již dříve zpracována v jiných lexikografických studiích a v různých slovnících, nicméně Velký slovník ruských přezdívek v žádném případě není pouhou kompilací předchozích prací, jedná se o systematizovanou sbírku ruských přezdívek.⁶¹

Práci na slovníku komplikovala různorodost materiálu, tenká hranice mezi vlastními a obecnými podstatnými jmény a problematika teoretického vymezení pojmů *прозвище* a *кличка*. Významným impulzem se ale stala mezinárodní konference konaná roku 2003 v polském Štětíně, na které bylo poukázáno na toto bílé místo na poli domácí lexikografie.⁶²

První studie z dané oblasti se objevily na území SSSR již na počátku roku 1970, byly publikovány například monografie Danilina (1979) či Čajka (1971), poté ale došlo k jistému přerušení a daná problematika se stala pro vědce aktuální až v posledních letech, kdy vychází například studie N. A. Volkovové (2003) či J. B. Voroncovové (2002). Daný zájem pravděpodobně souvisí s tím, že se mnoho lingvistů zabývá současnou podobou ruského jazyka, k čemuž nepochybně patří i současné přezdívky. Ruské přezdívky se ale často stávají malými podkapitolami dalších publikací jako například sbírek současných aforismů, slovníků žargonu a jiných. Objevila se i samotná zpracování přezdívek v podobě slovníků, jednalo se například novinářský soubor přezdívek či o první regionální slovník přezdívek republiky Komi. Před lingvisty ale vyvstávala otázka komplexnějšího zpracování dané problematiky.⁶³

Autoři při vytváření *Velkého slovníku ruských přezdívek* čerpali inspiraci v předchozích studiích, především pak v publikacích N. A. Volkovové a J. B. Voroncovové, čerpali ale také z publikací zahraničních lingvistů a snažili se vytvořit úplnou variantu slovníku daného typu.

Při vytváření slovníku se lingvisté potýkali mimo jiné s nejednoznačností pojmů *прозвище* a *кличка*, jejichž význam i aktuální přístup k nim je uvedený výše. Rozlišení těchto termínů bylo pro autory směrodatné, jelikož mělo vliv na obsahovou náplň slovníku

⁶¹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Русские прозвища как объект лексикографии*. 2005. с. 52.

⁶² МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 6.

⁶³ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Русские прозвища как объект лексикографии*. 2005. с. 53.

a na omezení uváděného materiálu. Autoři slovníku se rozhodli pracovat s materiálem klasifikovaným jako *прозвища*, tedy se sekundárními pojmenováními, která charakterizují a nemají nominativní funkci.

Obsah slovníku by se dal rozdělit na čtyři základní skupiny. První skupinou by byly tradiční ruské vesnické a městské přezdívky. Tato skupina geneticky předchází příjmením. Jak je výše uvedeno, některé přezdívky často vedly ke vzniku podobných příjmení, daný slovník tedy může sloužit i jako prostředek k rozšifrování původu některých z nich.

Druhou skupinou přezdívek obsaženou ve slovníku jsou přezdívky učitelů, žáků a profesní přezdívky. Stejně jako první skupina jsou charakteristické svou anonymitou a jsou tedy často jen dočasné a individuální.

Další skupinou přezdívek jsou přezdívky významných osobností, mezi něž patří i politici. Skupina je specifická především tím, že přezdívky významných osobností často vchází do širokého povědomí, což u ostatních skupin nebývá zvykem. Právě zmíněná skupina je předmětem diplomové práce.

Slovník obsahuje také kolektivní přezdívky, což jsou názvy a označení pro národnosti, skupiny obyvatel, ale také i pro představitele různých profesí. Danou skupinu lze rozdělit na základně teritoriálních a chronologických kritérií. Z teritoriálního hlediska mohou být tyto přezdívky mezinárodní (přezdívky jednotlivých národů) či národní (přezdívky v rámci SSSR), mohou být lokální nebo rozšířené (přezdívky obyvatel celé vesnice, přezdívky obyvatel jednoho domu).⁶⁴

⁶⁴ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 7-15.

6. PŘEZDÍVKY RUSKÝCH POLITIKŮ

Pro účely diplomové práce byli vybráni čtyři ruští politici s nejvyšším počtem přezdívek. Politiků s potřebným množstvím přezdívek ale bylo hned několik, do užšího výběru se tak například dostaly osobnosti jako bývalý ruský prezident Boris Nikolajevič Jelcin, bývalý ministr zahraničních věcí Jevgenij Maximovič Primakov, bývalý sovětský prezident Michail Sergejevič Gorbačov či ruský státník Viktor Stěpanovič Černomyrdin. Nakonec byli vybráni žijící veřejní činitelé s nejvyšším počtem přezdívek, kteří byli politicky aktivní po roce 1991, tedy po zániku SSSR. Těmto kritériím vyhovovali současný prezident Ruské federace Vladimir Vladimirovič Putin a otec ruské privatizace Anatolij Borisovič Čubajs. Pro účely diplomové práce byly vybrány také dvě politicky aktivní ženy, a to bývalá poslankyně Irina Mucuovna Chakamada a předsedkyně Rady federace Valentina Ivanovna Matvijenko.

Irina Mucuovna Chakamada (*1955)

Irina M. Chakamada se narodila 13. dubna roku 1955 v Moskvě. Vystudovala Ekonomickou fakultu na Ruské univerzitě družby národů a již roku 1980 vstoupila do řad vědeckých pracovníků.

Dvakrát byla zvolena jako poslankyně do Státní dumy Federálního shromáždění Ruské federace. Roku 1997 byla jmenována předsedkyní Státní komise pro podporu malého podnikání. O tři roky později se stala členkou Výboru Státní dumy pro rozpočet a daně a předsedkyní Komise pro ochranu investorů. V červnu roku 2000 byla zvolena zástupkyní předsedy Státní dumy. Kromě jiného je také kandidátem věd.⁶⁵

Valentina Ivanovna Matvijenko (*1949)

Narodila se 7. dubna roku 1949 na Ukrajině. Roku 1967 absolvovala lékařskou školu, o pět let později Leningradský chemicko-farmaceutický institut a roku 1985 Akademii věd a rovněž kurzy pro diplomatické pracovníky na Diplomatické akademii Ministerstva zahraničí Sovětského svazu.

V roce 1989 byla zvolena poslankyní a stanula v čele výboru Nejvyššího sovětu Sovětského svazu pro záležitosti žen, ochranu rodiny, mateřství a dětství. Po rozpadu SSSR v roce 1991 se působila jako velvyslankyně na Maltě a mezi lety 1997 a 1998 působila jako velvyslankyně v Řecku. Na podzim roku 1998 se stala zástupkyní předsedy

⁶⁵ Tamtéž. s. 692.

vlády v sociálních otázkách. Od dubna roku 2003 působila jako plnomocný zástupce prezidenta Ruské federace pro Severozápadní federální okruh. Od 5. prosince 2005 byla starostkou města Petrohrad.⁶⁶

Anatolij Borisovič Čubajs (*1955)

Ruský podnikatel a politik označovaný jako „otec ruské privatizace“ se narodil 16. června roku 1955 v Bělorusku.⁶⁷ Mezi lety 1977-1982 se zabýval vědeckou prací na Leningradském státním institutu.

Od roku 1990 do roku 1991 působil jako místopředseda, první místopředseda výboru města Leningradu. Roku 1991 došlo k rozpadu SSSR a dochází k likvidaci starého režimu.⁶⁸ Anatolij Borisovič Čubajs se stal duchovním otcem první fáze ruské privatizace⁶⁹, která trvala od roku 1991 do roku 1994.⁷⁰ Od června roku 1992 působil jako místopředseda vlády Ruské federace, současně v období mezi listopadem 1991 a listopadem 1994 působil jako předseda Státního výboru Ruské federace pro správu státního majetku.⁷¹

Roku 1994 začalo další kolo privatizace, opět pod taktovkou Anatolije Čubajse. Od listopadu roku 1994 do ledna roku 1996 byl ve funkci prvního místopředsedy vlády Ruské federace. Čubajs si svou privatizační politikou nevysloužil příliš popularity, nakonec byl roku 1996 odvolán z funkce prvního náměstka premiéra.⁷² Poté působil v letech 1998-2008 v čele ruské energetické společnosti RAO JES.⁷³

Vladimir Vladimirovič Putin (*1952)

Stávající prezident Ruské federace se narodil 7. října roku 1952 v Leningradu. Roku 1975 úspěšně absolvoval Právnickou fakultu Petrohradské státní univerzity. Vystudoval obor zaměřený na činnost v orgánech státní bezpečnosti. Mezi lety 1976-1990 působil ve službách KGB⁷⁴, dlouhý čas strávil na území dnešního Německa.⁷⁵ Před svým vstupem do vlády byl pro mnohé neznámou osobou.⁷⁶

⁶⁶ Tamtéž. s. 672.

⁶⁷ Tamtéž. s. 411.

⁶⁸ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 695.

⁶⁹ Privatizace označuje přechod veřejného (státního) majetku do soukromého vlastnictví.

⁷⁰ VYDRA, Z. a kol. *Dějiny Ruska*. 2017. s. 411.

⁷¹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 695.

⁷² VYDRA, Z. a kol. *Dějiny Ruska*. 2017. s. 412-416.

⁷³ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 695.

⁷⁴ *Комитет государственной безопасности*. Výbor státní bezpečnosti: hlavní sovětská tajná služba, která plnila úkoly špionáže a tajné policie v SSSR.

⁷⁵ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 681.

⁷⁶ VYDRA, Z. a kol. *Dějiny Ruska*. 2017. s. 418.

Roku 1990 začal pracovat ve štábu petrohradského starosty Anatolije Alexandroviče Sobčaka. Mezi lety 1991-1996 pracoval na odboru vnějších vztahů. Roku 1996 přešel do kremelské administrativy a dva roky působil v administraci prezidenta Ruské federace.⁷⁷ V červenci roku 1998 se stal ředitelem Federální bezpečnostní služby FSB (nástupkyně KGB) a v březnu roku 1999 tajemníkem Bezpečnostní rady. Vladimir Putin se stal ruským premiérem na prahu čečenské války, v srpnu roku 1999 byl z tohoto postu odvolán Sergej Stěpašin a ruský prezident Boris Jelcin navrhl Putinovu kandidaturu.⁷⁸ Státní дума se po prvním hlasování shodla na jeho zvolení.⁷⁹

Úspěchy v Čečensku posilovaly Putinovu pozici, důsledkem čehož zesílila v prosinci roku 1999 jeho podpora veřejností na 50 %, zatímco Boris Jelcin měl necelá 2 %. Vzápětí Jelcin sdělil, že je Vladimir Putin jeho favoritem pro prezidentské volby. Dne 31. prosince roku 1999 Boris Jelcin nečekaně oznámil svou rezignaci a Putin, jehož popularita stále stoupala, se na základě ústavy Ruské federace stal úřadujícím prezidentem. Vladimir Putin zvítězil již v prvním kole prezidentských voleb, a to s rozdílem 18 milionů hlasů.

Během jeho působení v čele Federace mělo dojít k znovunastolení velmocenského postavení země. Putin byl prezidentem až do roku 2008, poté ho ve funkci do roku 2012 vystřídal Dmitrij Anatoljevič Medvěděv, nicméně bývalý ruský prezident si zachoval kontrolu nad směřováním ruské politiky a působil jako předseda vlády. V roce 2012 se Putin navzdory demonstracím občanů opět stává ruským prezidentem, nicméně v tomto volebním období ztrácí asi 4 milionů hlasů, což svědčí o nespokojenosti obyvatelstva, které volby nepovažovalo za regulérní. Ovšem jeho popularita na „domácí půdě“ roku 2014 znovu stoupá v souvislosti s ukrajinskou krizí.⁸⁰

⁷⁷ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 681.

⁷⁸ VYDRA, Z. a kol. *Dějiny Ruska*. 2017. s. 419.

⁷⁹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 681.

⁸⁰ VYDRA, Z. a kol. *Dějiny Ruska*. 2017. s. 420-426.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část diplomové práce je založena na materiále obsaženém ve zmíněném Velkém slovníku ruských přezdivek autorů H. Waltera a V. M. Mokienka. Ačkoliv je tato publikace nesmírně cenná a obsahuje široké spektrum údajů, to, že byla vydaná roku 2007 z ní v současné době činí zdroj s absencí aktuálních přezdívek vytvořených po roce 2007. Součástí praktické části diplomové práce nejsou tedy pouze přezdívky shromážděné uvedenými autory slovníku, ale také současné přezdívky vybraných politiků, které byly použity v masových sdělovacích prostředcích. Nově vzniklé přezdívky vybraných politiků budou v praktické části označeny následujícím symbolem *.

1. KLASIFIKACE PŘEZDÍVEK RUSKÝCH POLITIKŮ

I. PŘEZDÍVKY Z ANTROPONYM

Přezdívky vytvořené z rodných jmen domácího původu:

Přezdívka spadající do této kategorie *Вован Путинский* má dva komponenty. Prvním komponentem je substantivum *Вован*, které vzniklo z mužského jména *Владимир*. Dané jméno mělo ve staré ruštině plnohlasou podobu a bývá tedy zkracováno na *Володя*, *Вова* a také *Вован*.⁸¹ Všechny uvedené formy představují familiární podobou tohoto jména. Druhý komponent přezdívky je vztažné adjektivum *Путинский*, které vzniklo z názvu města Petrohrad, které v ruštině bývá neoficiálně označováno zkrácenou podobou *Путер*. První z komponentů byl tedy vytvořen z antroponyma, druhý je pak s největší pravděpodobností motivován názvem rodiště současného ruského prezidenta.

Přezdívky vytvořené z rodných jmen a jmen po otci:

Členění přezdívek vytvořených od antroponym bylo rozšířeno o podskupinu přezdívek vytvořených z rodných jmen a jmen po otci, která u dělení uvedeného v teoretické části práce chybí.

Do dané kategorie ze shromážděného materiálu spadá pouze jedna přezdívka, a to *ВэВэ*. Svůj původ má v antroponymech Vladimir Vladimirovič, tedy ve jméně a jméně po otci Vladimira Vladimiroviče Putina. Z těchto dvou antroponym byla vytvořena abreviací. Jedná se o iniciálovou zkratku, nicméně obsahuje zachycení mluvené podoby, která byla stejně jako ostatní iniciálové zkratky vyslovována hláskováním, tedy *Вэвэ*.⁸²

Přezdívky vytvořené z příjmení:

Vladimir Vladimirovič Putin

Stejně jako v předchozích podskupinách přezdívek vytvořených od antroponym dominují i zde přezdívky Vladimira Vladimiroviče Putina. Setkáváme se s přezdívkami *Дутый Пу.* a *Железный Пу.*, které byly do uvedené kategorie zařazeny na základě toho,

⁸¹ ПЕТРОВСКИЙ, Н. А. *Словарь русских личных имен*. 2002. Доступен на: <http://gramota.ru/slovari/info/petr/>.

⁸² HAUSER, P. *Nauka o slovní zásobě*. 1978. s. 155-156.

že jedním z jejich komponentů je první slabika příjmení Putin, tedy *Пу*. Obě přezdívky mají ale komponenty dva, v obou případech se jedná o adjektiva. *Дутый* je jakostní adjektivum a pravděpodobně představuje narážku na charakter nositele přezdívky. *Железный* patří mezi vztažná adjektiva a vzniklo od substantiva *железо*. Přičemž druhou zmíněnou přezdívku (*Железный Пу*.) lze ji rovněž považovat za příklad tzv. jazykové hry. Kromě zkrácené formy příjmení totiž obsahuje také již zmíněný komponent *Железный*, který v sobě skrývá odkaz na slovní spojení *Железный канцлер* nebo *Железный Феликс* a jedná se tedy i o transformaci tohoto ustáleného spojení.

Přezdívka *Пуша* vznikla rovněž zkrácením příjmení Putin na pouhé *Пут-* a byla obohacena koncovkou substantiv ženského rodu *-а*. Podobným způsobem vznikla i přezdívka *Путенок*. Zkrácená forma příjmení Putin (*Пут-*) je spojena se sufixem *-енок*, který v ruštině slouží jako sufix pro mláďata zvířat (*кот – котенок*).

V případě přezdívek *Путька* a *Путя* se dostáváme do situace, kdy se nám nabízí dvojí výklad. Slovník uvádí, že se jedná o přezdívky z Putina dětství, nicméně už nenabízí motivaci, která vedla k jejich vzniku. Pravděpodobně byly vytvořeny od antroponyma *Путин*. Obě přezdívky ale mají i svůj vlastní význam. *Путька* je označení pro krůtu⁸³ a *путя* je dialektový výraz pro *путь*. Může se tedy také jednat o jazykovou hru.

Anatolij Borisovič Čubajs

K antroponymu Чубайс byl přidán slovtvorný sufix *-ович*, který slouží k vytváření vlastních jmen osobních a zdůrazňuje příbuzenský vztah, konkrétně sděluje, že nositel jména s daným sufixem je synem otce tohoto jména. V případě přezdívky *Чубайсович* to tedy znamená „syn Čubajse“.⁸⁴

Přezdívky vytvořené ze jména, jména po otci a příjmení:

Přezdívky vytvořené ze jména, jména po otci a příjmení mívají ve většině případů formu iniciálových zkratk. Ty jsou vytvořeny abreviací z počátečních písmen uvedených komponentů a mají převážně psanou podobu, v mluvené formě se s nimi téměř nesetkáváme.⁸⁵

⁸³ *Словари и энциклопедии на Академике*. [online]. Доступен на: <https://dic.academic.ru>.

⁸⁴ ЕФРЕМОВА, Т. Ф. *Толковый словарь Ефремовой*. 2000. [online]. Доступен на: <https://www.efremova.info/>.

⁸⁵ HAUSER, P. *Nauka o slovní zásobě*. 1978. s. 155.

Uvedeným způsobem byla vytvořena přezdívka Anatolije Borisoviče Čubajse **АБЧ**, kdy vidíme, že se pod jednotlivými komponenty iniciálové zkratky skrývají počáteční písmena jména, jména po otci a příjmení ruského politika. Stejně je tomu i v případě přezdívky **ВВП** Vladimira Vladimiroviče Putina. Zde se ale také nabízí podobenství s ruskou iniciálovou zkratkou pro hrubý domácí produkt **ВВП** (*валовой внутренний продукт*), nicméně slovník žádnou souvislost se zmíněnou přezdívkou nenabízí.

II. ПРЭЗДІВКЫ Z CHARAKTERISTICKÝX ПРІЗНАКŮ

Прэзідывкі вытворэнэ на а́кладэ ставбы тэла:

Прэзідывкі вытворэнэ на а́кладэ ставбы тэла носітеле јсору заложены прэдевысім на метафорікэм прэнесені словніоу вы́знаму.

Valentína Ivanovna Matvijenko

Pokud bylo uvedeno, že silnou motivací pro tvorbu přezdívek na základě stavby těla je u Vladimira Vladimiroviče Putina malý vzrůst, mohli bychom obecně tvrdit, že podobnou motivaci u Valentiny Ivanovny Matvijenko představuje typ či tvar její postavy. Bývá nazývána jako *Кукла матрёшка*, což je jedna ze slavných ruských reálií. Matrjoška je oblá malovaná panenka vytvořená ze dřeva, kterou lze rozložit, protože uvnitř skrývá množství totožných panenek menší velikosti. Na základě tohoto výkladu je patrné, že se v případě přezdívky jedná o přenesení slovního významu v podobě metafory, a že přezdívka byla vytvořena na základě vnější podobnosti zmíněné panenky a ruské političky Matvijenko.

Druhá přezdívka Matvijenko *Пельмешка* vznikla derivací výrazu *пельмень* označujícího plněnou masovou taštičku, jedno z oblíbených jídel ruské národní kuchyně. K danému výrazu byl přidán sufix s koncovkou ženského rodu *-шка*. Tímto slovem bývají označovány neohrabané osoby plné postavy.⁸⁶

Vladimir Vladimirovič Putin

Současný ruský prezident Vladimir Vladimirovič Putin je malého vzrůstu, což se stalo motivací vzniku řady přezdívek spadajících do této kategorie. Jako první z nich bychom mohli uvést přezdívku **Гном*. Toto slovo bývá používáno pro pohádkovou bytost, trpaslíka, který podle starogermánské mytologie střeží podzemní poklady. Přeneseně se jedná o označení člověka malého vzrůstu.⁸⁷ Z toho vyplývá, že zmíněná přezdívka byla vytvořena přenesením slovního významu. Konkrétně se jedná o metaforu, jelikož zde došlo k přenesení vnější podoby denotátů. Přezdívka tak reaguje na fotografii, která se objevila na sociálních sítích. Současný ruský prezident je na ní vyobrazen společně s ruským premiérem Dmitrijem Medvěděvem a s dalšími státními činiteli. Autorem

⁸⁶ *Словари и энциклопедии на Академике*. [online]. Доступен на: <https://dic.academic.ru>.

⁸⁷ ЕФРЕМОВА, Т. Ф. *Толковый словарь Ефремовой*. 2000. [online]. Доступен на: <https://www.efremova.info/>.

fotografie je novinář Michail Golub a zveřejnil ji na svém Twitteru společně s popisem Sněhurka a čtyři trpaslíci.⁸⁸ Obdobnou motivaci má i Putinova přezdívka **Карлик*. Tímto slovem může být ale přeneseně nazýván i nepatrný a bezvýznamný člověk.⁸⁹

Přezdívka *Крошка Пу* byla rovněž inspirována malým vzrůstem nositele, nicméně na rozdíl od předchozích uvedených má dva komponenty. Prvním komponentem je substantivum ženského rodu *Крошка*, které bývá užíváno pro označení osob malého vzrůstu.⁹⁰ Druhý komponent představuje první slabika příjmení Putin, tedy *Пу*. (podobně jako u *Железный Пу* nebo *Дутый Пу*). Na základě druhého komponentu by bylo možné zařadit přezdívku i do kategorie přezdívek vytvořených od antroponym, nicméně dle výkladu Velkého slovníku ruských přezdívek se lze domnívat, že je silnější motivací vzhled nositele.⁹¹ Nabízela by se i souvislost s názvem internetové stránky *Крошка Пу* či se stejnojmennou postavou z ruské verze pohádky Měďa Pú (česky Klokánek Roo, ruský *Крошка Пу*), nicméně se jedná pouze o spekulaci, kterou výklad hesla ve slovníku nedokládá.

Přezdívka *Крошка Цахец* je pak motivovaná stejnojmennou postavou z povídky E. Hoffmana, která měla podobný vzrůst i vlastnosti jako současný ruský prezident. Byla použita V. Šenderovičem během předvolební kampaně.⁹²

Přezdívky vytvořené na základě obličejových rysů (vlasy, oči, uši, zuby...):

Irina Mucuovna Chakamada

Celkové vzezření obličeje Iriny Chakamady dalo podnět ke vzniku přezdívky **Мартышка Хакамада*. Jejím autorem je ruský politik Konstantin Borovoj a přezdívka je motivována původem Chakamady. *Мартышка* je pak jedna z postav pohádek Grigorije Ostera.⁹³

⁸⁸ *Апостроф*. [online]. Dostupen na: <https://apostrophe.ua>.

⁸⁹ ЕФРЕМОВА, Т. Ф. *Толковый словарь Ефремовой*. 2000. [online]. Dostupen na: <https://www.efremova.info/>.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 308.

⁹² Tamtéž, s. 308.

⁹³ *Правда*. [online]. Dostupen na: <https://www.pravda.ru/>.

Valentina Ivanovna Matvijenko

Valentina Ivanovna Matvijenko disponuje pouze jednou přezdívkou, kterou lze zařadit do této kategorie. Přezdívka *Голливудская улыбка* je vytvořena ze dvou komponentů. Prvním je vztažné adjektivum, které bylo vytvořeno transkripcí od slova Hollywood (*Голливуд*) a ze substantiva *улыбка*. Jedná se o ustálené slovní reagující na způsob projevení emoci nositele. Dochází tu k jevu, který nazýváme synekdocha, tedy k tomu, že je celek označován svou částí.

Anatolij Borisovič Čubajs

Co do počtu přezdívek dané kategorii vévodí Anatolij Borisovič Čubajs, u něhož se silnou motivací stala barva vlasů. Setkáváme se u něj s přezdívkami majícími jeden i více komponentů. Mezi první zmíněné patří přezdívka *Ржавый*, která byla vytvořena z adjektiva označujícího barvu vlasů. Stejně je tomu i u přezdívkou *Рыжий*, jedná se rovněž o adjektivum označující barvu vlasů. V obou případech jde o rezavé vlasy.

Mezi přezdívkami složenými z více komponentů nacházíme přezdívku *Ржавый Толик*. Prvním komponentem je již zmiňované adjektivum označující barvu vlasů. Druhá část přezdívkou *Толик* představuje familiární podobu antroponyma *Анатолий*. Přezdívka *Рыжее наваждение* rovněž obsahuje adjektivum označující barvu vlasů a je zde ve spojení se substantivem *наваждение*, majícím význam mámení, přelud. Stejný komponent odkazující na barvu vlasů obsahuje i přezdívka *Рыжий гад*, která je složená z adjektiva označujícího barvu vlasů a ze substantiva *гад*, což je výraz pro plaz a přeneseně se používá pro člověka s odpornou a mizernou povahou. Má negativní urážlivé zabarvení.⁹⁴

V další přezdívkou **Рыжий еврей* se kromě adjektiva označujícího barvu vlasů objevuje i druhý komponent, který odkazuje na Čubajsův židovský původ a přezdívka je tedy částečně motivována národností nositele. Přezdívka **Рыжий миллионер* je naopak částečně motivovaná majetkovým stavem nositele, obsahuje substantivum *миллионер*, které označuje majitele majetku v hodnotě milion libovolné měny.

⁹⁴ ЕФРЕМОВА, Т. Ф. *Толковый словарь Ефремовой*. 2000. [online]. Доступен на: <https://www.efremova.info/>.

***Рыжий подонок** kromě adjektiva označujícího barvu vlasů nositele obsahuje i druhý komponent *подонок* s negativním významem darebák, ničema. Podobně negativní význam má i přezdívka **Рыжий Черт**. Skládá se ze dvou komponentů, z adjektiva označujícího barvu vlasů a ze slova *Черт* označujícího zápornou pohádkovou bytost. Dané spojení se v ruském jazyce běžně užívá jako hanlivé označení osob s rezatou barvou vlasů.

Vladimir Vladimirovič Putin

Dominujícím obličejovým rysem současného ruského prezidenta Vladimira Putina je jeho neměnnost. Reaguje na ni přezdívka ***Ботокс**. Výraz vznikl přejímáním slov z cizích jazyků, v tomto případě se jedná o převzetí z latiny (*botulus*), a jedná se o zkrácenou podobu slova botulotoxin. Tato látka našla využití v estetické medicíně, kde se používá v boji proti vráskám. Po její aplikaci obličej působí strnulým dojmem a pacient na určitou dobu ztrácí schopnost ovládat mimické svaly.

Na neměnnost Putinova obličeje reaguje i přezdívka **Человек с каменным лицом**. Oproti předchozí je složena z více komponentů a opisem reaguje na fotografii Putina s popiskem narážejícím na to, že současný ruský prezident vyjadřuje všechny emoce stejnou grimasou.⁹⁵ Jedná se tedy o metaforické přenášení slovního významu. V ruském jazyce existuje i synonymum *покерфейс*, které bylo přejato a transkribováno z anglického *poker face* a odkazuje na karetní hru.⁹⁶

Přezdívky vytvořené na základě povahy a chování nositele:

Irina Muciovna Chakamada

Spadá sem i přezdívka Iriny Muciovny Chakamady ***Самурай без бусидо**. Substantivum *самурай* označuje privilegovaného zástupce ze stavu bojovníků ve feudálním Japonsku a má tedy souvislost s národnostním příslušenstvím Chakamady.⁹⁷ *Бусидо* je nepsaný kodex společenského chování této vrstvy.⁹⁸ Vznik dané přezdívky byl tedy motivován národností Chakamady a její povahou.

⁹⁵ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 593.

⁹⁶ *Словари и энциклопедии на Академике*. [online]. Доступен на: <https://dic.academic.ru>.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ *Правда*. [online]. Доступен на: <https://www.pravda.ru/>.

Пřezdívka *Пассатижу* je motivovaná svírací funkcí tohoto nářadí⁹⁹ a jedná se tedy o metonymické přenesení slovního významu zdůrazňující to, že se I. Chakamada chová podobně jako zmiňované nářadí.

Valentina Ivanovna Matvijenko

V dané kategorii se setkáváme s přezdívkou V. Matvijenko **Валька-стакан (полстакана)*. Prvním komponentem je antroponymum *Валька*, familiární podoba jména *Валентина*. Druhou část přezdívky představuje substantivum *стакан* označující skleněnou nádobu či její obsah. V daném případě se tedy jedná o přezdívkou vytvořenou na základě metonymického přenosu. Valentina Matvijenko takto bývá označována v souvislosti se svou minulostí, kdy podle zlých jazyků vydatně holdovala alkoholu.¹⁰⁰

Podobně je tomu i u další přezdívky této ruské političky. **Валька-стонка* se skládá z familiární podoby jména *Валентина*. Druhou část představuje substantivum *стонка* s obdobným významem jako má výraz *стакан*. Jedná se o menší skleničku určenou k pití vína či vodky, rozšiřující se směrem nahoru.¹⁰¹ Stejně jako v případě předchozí přezdívky zde dochází k metonymickému přenesení významu.

Na chování Valentiny Matvijenko rovněž odkazuje přezdívka *«Тетя» Валя*. Je vytvořená ze dvou komponentů. Prvním je výraz *тетя* označující rodinného příslušníka a druhý je familiární podoba antroponyma *Валентина*. Ačkoliv slovník u daného hesla nenabízí výklad spojený s metaforickým přenosem, u hesla *Ножки Примакова* nacházíme spojitost se stejnojmennou postavou z dětského pořadu, která dětem každou neděli slibovala kouzla.

Anatolij Borisovič Čubajs

Chování zmíněného ruského politika odráží například přezdívka *Анатоль* odkazující na světově proslulý román L. N. Tolstého *Война и мир*. Konkrétně je pak motivována postavou Anatola Kuragina, který byl v daném díle symbolem bezohlednosti. Zdrobnělý tvar antroponyma *Анатолий* byl potom spojen s postavou animovaného seriálu jménem *Антошка*, která nechtěla kopat brambory.¹⁰²

⁹⁹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 421.

¹⁰⁰ *Rusbase*. [online]. Dostupné z: <https://rb.ru/>.

¹⁰¹ ЕФРЕМОВА, Т. Ф. *Толковый словарь Ефремовой*. 2000. [online]. Доступен на: <https://www.efremova.info/>.

¹⁰² Tamtéž. s. 66-68.

Další Čubajsova přezdívka *Раскольников* je rovněž motivována literární postavou. Výraz Raskolnikov neoznačuje ale jen hrdinu slavného Dostojevského románu *Zločin a trest*, používá se také přeneseně jako označení pro vraha.¹⁰³

Na základě chování byla Čubajsovi udělena i přezdívka *Железный Дровосек*, což je ústřední postava z knihy ruského spisovatele Alexandra Volkova *Čaroděj ze smaragdového města*.¹⁰⁴

Fakt, že byl Čubajs převážně v ústraní a nerad se objevoval na veřejnosti odráží přezdívky inspirované francouzskou historií, konkrétně pak kardinálem Richelieu, kterému bylo přezdíváno Šedá eminence, v ruštině *Серый кардинал*. Čubajsova přezdívka *Рыжий кардинал* z tohoto slovního spojení vychází, ačkoliv vidíme, že adjektivum *серый* je nahrazeno adjektivem *рыжий* a je zde tedy patrná narážka na Čubajsovu barvu vlasů.¹⁰⁵ Přezdívku by tedy bylo možné zařadit i do kategorie přezdívek charakterizujících svého nositele, nicméně v případě přezdívky *Рыжий кардинал* je silnější motivací chování tohoto politika.

Přezdívkou *Терминатор* motivovanou postavou ze stejnojmenného amerického akčního filmu, kterou ztvárnil populární herec Arnold Schwarzenegger pak bývá nazýván fyzicky silný a odolný jedinec.¹⁰⁶

Vladimir Vladimirovič Putin

V případě Vladimira Vladimiroviče Putina se hlavní motivací stala jeho chladná povaha. První přezdívka *Кремлевский молчун* má dva komponenty. Prvním je vztažné adjektivum *кремлевский* vzniklé od substantiva *Кремль*. Druhým je substantivum *молчун* označující málomluvného člověka. Na stejnou vlastnost odkazuje i přezdívka *Краснознаменный сфинкс*. Sfinga je mýtická obluda s napůl lvím a napůl ženským tělem, která dávala kolemjdoucím záhadné hádanky. Tento výraz se přeneseně používá pro záhadné a málomluvné osoby.¹⁰⁷ Pokud nebyla odpověď správná, sfinga svou oběť

¹⁰³ Tamtéž. s. 467.

¹⁰⁴ Tamtéž. s. 203.

¹⁰⁵ *Slovník cizích slov ABZ*. [online]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz>.

¹⁰⁶ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 534-535.

¹⁰⁷ Tamtéž. с. 526.

spolkla. Adjektivum *краснознаменный* označuje osobu oceněnou řádem *Красного знамени*¹⁰⁸ (Rudého praporu) za statečnost a udatnost při obraně sovětské vlasti.

Významově podobná předchozím je i jeho další přezdívka *Мороженая треска*. *Треска* je název ryby žijící v severních mořích a ve spojení s adjektivem *мороженая* bývá v ruštině používána jako označení pro chladného člověka bez emocí.¹⁰⁹

Vzniká zde ale problém se zařazením dalších dvou Putinových přezdívek **Обещалкин* a **Обещаю обещать*. První přezdívka má jeden komponent, a to substantivum vytvořené od minulého času slovesa *обещать* tedy *обещал* s přidáním sufixu *-кин*. Druhá přezdívka má dva komponenty. Prvním je sloveso *обещать* v první osobě jednotného čísla a druhým je infinitiv tohoto slovesa. V případě obou přezdívek se nejedná o odchylku řeči, ale spíše o jev, který se často vyskytuje v řeči nositele. Nabízí se zde tedy dvojí zařazení. Zmíněné dvě přezdívky mohou patřit jak do kategorie odchylek řeči, protože se svým způsobem jedná o často opakovaná slova, ale jedná se také o určitý způsob chování nositele, který bude pravděpodobně silnější motivací.

Stejně jako u A. Čubajse se i u Vladimira Putina stal motivací ke vzniku přezdívky kardinál Richelieu. Přezdívka *Серый кардинал* je motivována touto historickou osobností a chováním současného ruského prezidenta. Bývá užívána i v obměně jako *Кремлевский серый кардинал*, kde opět dochází k tomu, že je přidáno adjektivum upřesňující, že se jedná o narážku na současného ruského prezidenta. Putin zmíněnou přezdívkou získal už během působení ve vládě A. Sobčaka, kdy se údajně nerad ukazoval na veřejnosti.¹¹⁰

Báseň pro děti od K. Čukovského dala vzniknout přezdívkce **Тараканище*. Ve zmíněné básni vystupuje šváb, který nahání ostatním hrůzu, ale poté, co je spolknut vrabcem se všichni diví tomu, proč se ho vlastně po celou dobu báli.¹¹¹ V básni se postava jmenuje *Таракан*, v případě Putinovy přezdívky byl přidán sufix *-ище*, jež vyjadřuje zveličení a dodává výrazu negativní zabarvení.¹¹²

¹⁰⁸ *Словари и энциклопедии на Академике*. [online]. Dostupen na: <https://dic.academic.ru>.

¹⁰⁹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 544.

¹¹⁰ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 261-262.

¹¹¹ *Unian. Информационное агентство*. [online]. Dostupen na: <https://www.unian.net/>.

¹¹² ЗЕМСКАЯ, Е. А. *Современный русский язык*. 1973. с. 246.

V knize J. Tregubovové Bajky kremelského kopáče se setkáváme se zápornou postavou Bledého mola, podle kterého dostal Putin další ze svých literárně motivovaných přezdívek *Бледная моль*.¹¹³

Kinematografie inspirovala svým snímkem Pán prstenů vznik přezdívky **Саурон*, což je v uvedeném filmu jedna z hlavních záporných postav. Zmíněnou přezdívku bychom mohli uvést i mezi přezdívkami motivovanými knižními tituly, neboť vystupuje i v románu J. R. R. Tolkiena. Přezdívka odráží negativní aspekty v chování současného ruského prezidenta.

Přezdívky vytvořené na základě způsobu oblékání:

Tato kategorie byla na základě shromážděného materiálu nově vytvořena, jelikož v případě přezdívek *Ножки Примакова* a *Хакамада от кутюр* vznikl problém se zařazením. Obě přezdívky do jisté míry reagují právě na způsob oblékání svých nositelek. Nemají ale souvislost ani s jejich stavbou těla, ani s obličejovými rysy a jejich chováním.

Přezdívka Valentiny Matvijenko reaguje na to, že s oblibou nosila krátké sukně. U Iriny Chakamady je motivace obdobná, ačkoliv se jedná o školní přezdívku. Obě přezdívky se skládají ze dvou komponentů. První z nich obsahuje substantivum *ножки*, jež je deminutivem slova *нога*. *Примаков* je vlastní jméno ruského politika, pro kterého Matvijenko pracovala. Docházíme tedy k závěru, že daná přezdívka vznikla na základě metonymického přenesení významu.

V případě druhé přezdívky je prvním komponentem antroponymum *Хакамада*, druhou část představuje spojení *от кутюр*, které v podstatě vzniklo transkripcí francouzského *Haute couture*, což je vyjádření pro kvalitní oblečení šité na míru.

¹¹³ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 375.

III. ПРЭЗДІВКІ НА ЗАКЛАДЭ НАРОДНІ ПРІСЛУШНОСТІ

Na shromážděném materiále shledáváme, že přezdívky s motivací národní příslušnosti nositele byly vytvořeny pouze v případě Iriny Mucuovny Chakamady, u níž je výrazný její japonský původ. U ostatních vybraných ruských politiků se s ničím podobným nesetkáváme, všichni jsou ruského původu a k vytvoření přezdívek dané kategorie tedy chybí motivace. Za jistou výjimku lze považovat pouze výše uvedenou přezdívku Anatolije Čubajse *Рыжий еврей*, která částečně odráží Čubajsovu barvu vlasů a částečně jeho židovský původ.

Na národní příslušnost Chakamady odkazuje například přezdívka **Самурайка*, což je přechýlená verze slova *самурай* označující privilegovaného zástupce ze stavu bojovníků ve feudálním Japonsku.

Dále se Chakamadě přezdívá *Хиросима* nebo též *Ходячая (Ходящая) Хиросима*. V prvním případě zde máme pouze jeden komponent v podobě toponyma *Хиросима*, což je město ležící v Japonsku, které do podvědomí veřejnosti vešlo především v souvislosti s jaderným útokem, který na něj byl veden v období druhé světové války. V druhé přezdínce je poté toto toponymum obohaceno o participium verba *ходить*.

Zvláštní případ v dané kategorii představuje přezdívka *Япона мать*. Jedná se o ruskou interjekci vyjadřující emoce a o eufemismus časté ruské nadávky. Chakamada tuto přezdívku obdržela jako aluzi na svůj japonský původ. Tuto přezdívku by bylo možné považovat i za jistý příklad jazykové hry.

IV. ПРЭЗДІВКЫ НА ЗАКЛАДЭ МОРАЛНІХ А МРАВНІХ КВАЛІТ

Прэздівкі vytvořené na základě morálních a mravních vlastností mezi přezdívkami politiků netvoří příliš četnou skupinu. Za možnou příčinu lze považovat to, že má většina přezdívek vazbu na politické působení svého nositele, což představuje silnější motivaci než morální a mravní aspekty.

Valentina Ivanovna Matvijenko

Ačkoliv je přezdívka Valentiny Matvijenko **Валька-раскладушка* značně rozšířená, její motivace není zcela jednoznačná. Prvním komponentem je familiární podoba rodného (křestního) jména *Валентина*, ta je spojovníkem spojena s druhým komponentem, kterým je substantivum *раскладушка*, které v hovorové ruštině označuje rozkládací lehátko. Přezdívka byla použita v souvislosti s žádostí o vyjmutí Petrohradu ze seznamu ruských historických měst,¹¹⁴ ale pravděpodobně se jedná o narážku na mravní a morální kvality nositelky.

Podobným významem disponuje i další přezdívka Valentiny Matvijenko **Валька-Красные трусы*. Prvním komponentem přezdívký je familiární podoba jména *Валентина* a s další částí je spojena spojovníkem. *Красные трусы* jsou označení části oblečení a jedná se tak pravděpodobně o narážku na mravní kvality nositelky.¹¹⁵

Anatolij Borisovič Čubajs

Přezdívka Anatolije Čubajse **Старший брат* je tvořena komparativem adjektiva *старый* a substantivem *брат*. Jedná se o narážku na Čubajsovův přístup ke svým spolupracovníkům, o kterých má dokonalý přehled. Z tohoto důvodu by bylo možné přezdívku spojit i s postavou Velkého bratra z románu George Orwella 1984 a považovat ji za metaforu či jazykovou hru.

Vladimir Vladimirovič Putin

V dané kategorii jsou zastoupeny především přezdívký Vladimira Vladimiroviče Putina. Přezdívka **Великий манипулятор* je složena ze dvou komponentů. Prvním je

¹¹⁴ *Ваня Сgrohotомъ - сказочный персонажъ*. [online]. Dostupen na: <https://vanya-sgrohotom.livejournal.com/>.

¹¹⁵ *Акриловая живопись*. [online]. Dostupen na: <https://anastassia-jm.livejournal.com>.

jakostní adjektivum *великий* a druhým je substantivum *манипулятор* označující osobu, která provádí manipulace či cirkusového umělce provádějícího kouzelnické triky.¹¹⁶

Další přezdívka *Психологический каннибал* je stejně jako první složena ze dvou komponentů. Prvním je vztažné adjektivum vytvořené od substantiva *психология* a druhým je výraz *каннибал*, tedy lidojed. Výraz bývá přeneseně užíván pro extrémně surové lidi. Lze tedy říci, že se v Putinově případě nejedná o kanibalismus ve smyslu fyzické likvidace, ale o pohlcování nehmotné podstaty člověka.

Сказочник с холодными глазами je další Putinovou přezdívkou. *Сказочник* je označení pro vypravěče, pro člověka, který rád vymýšlí příběhy. Spojení *холодные глаза* pravděpodobně naráží na absenci emocí ve výrazu ruského prezidenta.

¹¹⁶ ОЖЕГОВ, С. И. *Толковый словарь русского языка*. [online]. Доступен на: <http://ozhegov.textologia.ru/>.

V. ПРЭЗДІВКЫ НА ЗАКЛАДЭ ПРОФЕСЕ, ЧІННОСТІ, ХОДНОСТІ НЕБО ФУНКЦЕ

Прэздівкі vytvořené na základě obecně prospěšné činnosti nositele:

Tato kategorie je z hlediska shromážděných ruských přezdivek jedna z nejrozšířenějších a jsou v ní zastoupeny všichni čtyři vybraní zástupci.

Irina Mucuoyna Chakamada

Прэздівкі Iriny Mucuoyny Chakamady vychází převážně z jejího působení ve finanční oblasti a odkazují na její ekonomické vzdělání. Jednou z nich je přezdívka **Бизнес-вумен*. Tento výraz byl přejat z angličtiny, původní tvar je *businessman* a *businesswoman* je v podstatě jeho přechýlenou variantou. U přezdívky Iriny Chakamady ale došlo ke dvěma dalším jevům. Původně anglický výraz byl transkribován a v jeho grafické podobě byl na rozdíl od anglického slova použit spojovník. Nepochybně lze tuto přezdívku považovat jako jeden z dokladů působení angličtiny na současnou podobu ruského jazyka. Původ přezdívky tkví v podnikatelské činnosti nositelky. V období tzv. perestrojky bylo v Rusku znovu povoleno podnikání a Chakamada se coby ekonom chopila příležitosti.¹¹⁷

Na činnost Chakamady ve finanční sféře reaguje rovněž přezdívka *Хакамода от кунюр*. V případě antroponyma *Хакамода* zde dochází ke změně samohlásky z a na o, nicméně slovník k dané změně nenabízí žádný výklad a není tedy jasné, co je její motivací. Druhá část přezdívky *от кунюр* představuje již zmíněnou aluzi na působení ve finanční sféře.¹¹⁸

V souvislosti se svou veřejnou činností byla Irina Mucuoyna Chakamada též označena jako **Рабыня свободы*. *Рабыня* je přechýlená forma výrazu *раб*, což znamená otrok. Přezdívka vznikla v reakci na tvrzení Chakamady ohledně její veřejné činnosti, kdy podle svých slov rozpracovala řadu užitečných zákonů, vytvořila obraz svobodné ženy a dle svých možností bojovala za svobodu.¹¹⁹

¹¹⁷ Жуковские вести. [online]. Доступен на: <http://www.zhukvesti.ru/>.

¹¹⁸ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 570.

¹¹⁹ Жуковские вести. [online]. Доступен на: <http://www.zhukvesti.ru/>.

Valentina Ivanovna Matvijenko

U Valentiny Matvijenko dochází k poměrně častým aluzím na označení *Iron Lady* (Železná lady), což je světoznámá přezdívka britské političky Margaret Thatcherové. V případě Matvijenko se zmíněná přezdívka vyskytuje v následujících obměnách. První představuje verze, kde došlo k překladu výrazu *Iron* na ruské *Железный* a na základě fonetických aspektů byl transkribován výraz *lady* na ruské *леди* (*Железная леди*). Druhá varianta přezdívky byla pouze obohacena o adjektivum *русский* (*Русская железная леди*) a bylo tak zdůrazněno sepjetí Matvijenko s ruským politickým prostředím.

Přezdívka *Мама* rovněž odkazuje na veřejné působení Valentiny Matvijenko. Daný výraz označuje nejen hlavu rodiny, ale přeneseně také vedoucí zločinecké organizace.

Anatolij Borisovič Čubajs

Privatizace

Anatolij Borisovič Čubajs ke vzniku přezdívek vytvořených na základě veřejné činnosti nejvíce motivoval svou účastí na privatizaci. První řada přezdívek se týká čistě privatizace. Z jednoslovných bychom mohli uvést přezdívku *Приватизатор*, která byla vytvořena derivací substantiva *приватизация*. K uvedenému substantivu byl připojen sufix *-ор*, vlivem kterého dostalo vzniklé slovo význam osoby.¹²⁰

Комиссар приватизации je složeno ze dvou komponentů. Prvním je substantivum *комиссар* označující v ruské historii vládního úředníka se zvláštními pravomocemi či příslušníka Rudé armády, který byl odpovědný za bojeschopnost vojsk a jejich politickou loajalitu.¹²¹ Druhým je pak samotný termín *приватизация* označující přechod státního (veřejného) majetku do soukromého vlastnictví.

Druhá řada přezdívek vychází z tzv. kupónové privatizace, která následovala po klasické první vlně privatizace. Z tohoto faktu vychází přezdívka *Ваучеризатор*. Byla vytvořena derivací od substantiva *ваучеризация* s pomocí sufixu *-ор* označujícího substantivum vyjadřující osobu (podobně *комбайн – комбайн-ер*).¹²²

¹²⁰ ЗЕМСКАЯ, Е. А. *Современный русский язык* 1973. с. 259.

¹²¹ ЕФРЕМОВА, Т. Ф. 2000. *Толковый словарь Ефремовой*. [online]. Доступен на: <https://www.efremova.info/>.

¹²² ЗЕМСКАЯ, Е. А. *Современный русский язык* 1973. с. 259.

Podobně motivovaná je i další jeho přezdívka *Господин Ваучер*. Na rozdíl od předchozího má dva komponenty. Prvním je substantivum *господин*, které se běžně používá jako zdvořilé oslovení a bývá doprovázeno antroponymem. V našem případě je toto oslovení doprovázeno substantivem *Ваучер* a dochází zde k tzv. antroponymizaci, což je jev, v důsledku kterého přechází substantivum do kategorie osobních jmen.

Z kupónové privatizace vychází i přezdívka *Толик-Ваучер*. Jedná se o familiární podobu antroponyma *Анатолий*, která je přes spojovník spojena se substantivem *Ваучер* odkazujícím na již zmíněnou kupónovou privatizaci.

Součástí privatizace byla i privatizace energetických zdrojů. To motivovalo ke vzniku přezdívek jako *Электрик*, což je výraz označující specialistu v dané oblasti, nebo *Главный энергетик*. Substantivum *энергетик* představuje specialistu na energetiku a adjektivum *главный* naznačuje, že se jedná o nejdůležitějšího, hlavního energetika.

Spojitosť s privatizací energetických zdrojů má pravděpodobně i jeho další přezdívka *Лампочка Ильича*. Dané slovní spojení vzniklo v období elektrifikace sovětského území, tehdy se v domě rolníků objevily první žárovky označované těmito slovy.¹²³

Anatolij Čubajs byl ale také označen jako *Робеспьер реформ*. První komponent přezdívký antroponymum *Робеспьер* odkazuje na stejnojmenného francouzského revolucionáře a ve spojení s druhým komponentem, tedy substantivem *реформа* se jedná o aluzi na represivní opatření, která Robespierre během francouzské revoluce ve druhé polovině 18. století zaváděl.¹²⁴ Pravděpodobně se tak opět jedná o narážku na to, že byl Anatolij Čubajs jedním z hlavních iniciátorů privatizace.

Ekonomická sféra

Populární jsou rovněž Čubajsovy přezdívky spojené s ekonomickou činností a s jeho společností Rusnano. Například po debatě s dalším ruským politikem Alexejem Navalnym byl označen jako **Непотопляемый рыжий*. Adjektivum *непотопляемый* označuje předmět či člověka, který dokáže vydržet nad hladinou, přestože se ho někdo

¹²³ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 321.

¹²⁴ Тамtéž. с. 472.

snaží potopit. *Рыжий* je substantivum, které bylo vytvořeno substantivizací jakostního adjektiva *рыжий* označujícího barvu vlasů. Čubajs tuto přezdívku obdržel poté, co se během zmíněné debaty nenechal potopit.¹²⁵

Přezdívka **Нарком российской экономики* byla Čubajsovi přisouzena v titulku článku, který pojednává o tom, že moc náleží k těm nejsilnějším drogám a stejně tak i sláva.¹²⁶ *Нарком* je substantivum vytvořené skupinovou abreviací ze slov *народный комиссар*.¹²⁷ V souvislosti s textem článku se nabízí i spojitost zmíněné zkratky a slova *наркотики* a je tedy pravděpodobné, že se v tomto případě jedná i o jazykovou hru.¹²⁸

S jeho působením v ruské ekonomice má spojitost i přezdívka **Камикадзе Чубайс*. *Камикадзе* je výraz přejatý z japonštiny a dříve označoval tajfun, který pomohl Japoncům ve 13. století odrazit vpád Mongolů. Přeneseně tímto slovem byli za druhé světové války označováni japonští sebevražední piloti.¹²⁹ Antroponymum *Чубайс* bylo s tímto přejatým výrazem spojeno na základě článku, ve kterém se autor vyjadřuje k tomu, že Čubajs jakožto kamikadze neničí sebe, ale ruskou ekonomiku.¹³⁰

Přezdívka **Застенчивый рыжий ворюшка* se skládá ze dvou jakostních adjektiv, a to z adjektiva *застенчивый*, které vyjadřuje vlastnost, a *рыжий* označujícího barvu vlasů. *Ворюшка* je deminutivum substantiva *вор* a označuje osobu, která se zabývá drobnými krádežemi.¹³¹ Čubajs byl takto označen v souvislosti s tím, že uznal tvrzení Účetní komory poukazující na některé nedostatky a chyby týkající se společnosti Rusnano.¹³²

Podobný význam má přezdívka **Жулик*. Tento výraz rovněž označuje člověka zabývajícího se drobnými krádežemi. Anatolij Čubajs zmíněnou přezdívku získal v souvislosti s navrácením rezidence Peredělkino zpět do svého vlastnictví. S celou situací je spojena ztráta obnosu 13 500 000 amerických dolarů.¹³³

¹²⁵ *Радио Свобода*. [online]. Dostupen na: <https://www.svoboda.org>.

¹²⁶ *Правда*. [online]. Dostupen na: <https://www.pravda.ru/>.

¹²⁷ ЕФРЕМОВА, Т. Ф. 2000. *Толковый словарь Ефремовой*. [online]. Dostupen na: <https://www.efremova.info/>.

¹²⁸ *Правда*. [online]. Dostupen na: <https://www.pravda.ru/>.

¹²⁹ *Slovník cizích slov ABZ*. [online]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz>.

¹³⁰ *Medialeaks*. [online]. Dostupné z: <https://medialeaks.ru/>.

¹³¹ ЕФРЕМОВА, Т. Ф. 2000. *Толковый словарь Ефремовой*. [online]. Dostupen na: <https://www.efremova.info/>.

¹³² *Русское Агентство Новостей*. [online]. Dostupen na: <http://xn--b1amnebsh.ru-an.info/>.

¹³³ *Русское Агентство Новостей*. [online]. Dostupen na: <http://xn--b1amnebsh.ru-an.info/>.

Politické působení

K Čubajsovu politickému působení náleží přezdívka **Ренегат**. Daný výraz má svůj původ v latině a označuje člověka, který zradil svá přesvědčení a přešel na stranu protivníka. V sovětském období byli takto označovány osoby, které zradili Leninovy principy. Čubajs si přezdívku vysloužil díky tomu, že se stal blízkou osobou prezidenta a mohl si tak příkrášlovat informace ve svůj prospěch.¹³⁴

Označení **Мальчик в коротких (розовых) штанишках** bude pravděpodobně rovněž odkazovat na Čubajsovo působení v politické sféře. Dané označení původně používali konzervativní poslanci, kteří byli proti reformám J. Gajdara a B. Jelcina.¹³⁵

Дезинтегратор СНГ má dva komponenty. Prvním je přejaté substantivum *дезинтегратор*, které má svůj původ v latině a označuje zařízení pro drcení lámavých materiálů.¹³⁶ **СНГ** je iniciálová zkratka vytvořená ze slov *Содружество Независимых Государств* (Společenství nezávislých států). Tato organizace vznikla po rozpadu SSSR dne 8. prosince roku 1991 a spojovala některé z bývalých svazových republik.¹³⁷ Přezdívka ve slovníku postrádá širší výklad, ale jelikož se jedná organizaci sdružující státy, lze předpokládat, že uvedená přezdívka náleží do této kategorie.

Jako **Железобетонный** byl Čubajs označen v souvislosti se zásahem proti skupině Koržakova, kdy ustál odvetný úder a získal tak uvedenou přezdívku.¹³⁸

Přezdívka **Российский Август** je naopak motivována antickou osobností. Augustus byl římský vládce, který ve svých rukách soustředil veškerou moc a jeho jméno se tak stalo přeneseně označením pro titul vládce.¹³⁹

Čubajs bývá přezdíván též jako **Рюрикович**. Motivací se stal název stejnojmenné dynastie, která získala svůj název Rurikovci po veliteli varjažských vojsk Rurikovi, jež se stal panovníkem Novgorodu.¹⁴⁰

¹³⁴ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 471.

¹³⁵ Тамtéž. с. 348.

¹³⁶ ЕФРЕМОВА, Т. Ф. 2000. *Толковый словарь Ефремовой*. [online]. Доступен на: <https://www.efremova.info/>.

¹³⁷ ВУДРА, З. a kol. *Дějiny Ruska*. 2017. s. 450.

¹³⁸ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 220-221.

¹³⁹ Тамtéž. с. 58.

¹⁴⁰ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 481.

Ostatní

Přezdívka **Рыжий клоун в путинском шанито* byla vytvořena na základě dojmu, který Čubajs udělal na televizní stanici *Дождь*. Na základě tohoto vystoupení a dojmu, kterým působil udělil autor článku Čubajsovi zmíněnou přezdívku, jež obsahuje narážku na barvu jeho vlasů a substantivum *клоун* reaguje právě na zmíněné vystoupení. *Путинское шанито* pravděpodobně představuje současné Rusko pod vládou prezidenta Putina.¹⁴¹

Čubajs také bývá označován jako *Аллерген*, přičemž motivace těchto přezdívek není zcela jasná. Přezdívka *Всероссийский аллерген* se skládá z adjektiva *всероссийский* a substantiva *аллерген*, což je označení pro látky vyvolávající alergickou reakci. Významově podobná je přezdívka *Народный (всенародный) аллерген*. Obě přezdívky pravděpodobně souvisí s veřejným působením Anatolije Borisoviče Čubajse a naznačují, že jejich nositel způsobuje ruskému národu alergickou reakci.

Vladimir Vladimirovič Putin

Činnost a funkce spojené s minulostí

Silnou motivací ke vzniku přezdívek se stalo Putinovo působení u KGB a na území Německa. Nabízí se zde otázka, zda tyto přezdívky řadit do přezdívek spojených s funkcí a činností nositele, nebo zda je řadit k přezdívkám, které vychází z biografických faktů. Pravděpodobnější však je, že silnější motivaci představuje samotná funkce.

Během svého působení u KGB Vladimir Putin získal přezdívku **Окурок*, která dle tvrzení Jurije Švece naráží na to, že Putina funkce u KGB nebyla nikterak významná.¹⁴²

Podobně je tomu i u přezdívkou *Штази*, která se rovněž váže k Putinově funkci spjaté s minulostí. Putinovi se tak sice začalo říkat až v období, kdy pracoval pro A. A. Sobčaka, nicméně tato přezdívka představuje aluzi na jeho práci v tehdy Německé demokratické republice. Byla vytvořena z německého *Stasi*, což je zkratka pro

¹⁴¹ *Радио Свобода*. [online]. Доступен на: <https://www.svoboda.org>.

¹⁴² *Вести*. [online]. Доступен на: <https://vesti-ukr.com/>.

Staatssicherheit, tedy pro bezpečnostní složku NDR.¹⁴³ Přezdívka tedy vznikla transkribováním této německé zkratky.

Na působení v tajné službě naráží i přezdívky **Чекист-перестройчик** a **Главный чекист [страны]**. Obě přezdívky obsahují komponent *чекист*, což je označení pro pracovníka v sovětských orgánech národní bezpečnosti. V případě první přezdívky je daný výraz spojovníkem spojen se substantivem *перестройчик*. Jedná se o substantivum, které bylo vytvořeno sufixací termínu *перестройка*, ke kořenu slova byl připojen sufix *-чик*, vytvářející substantivum s významem osoby.¹⁴⁴ Tyto dva výrazy tvoří přezdívku proto, že Vladimir Putin působil v orgánu národní bezpečnosti během období, které vešlo do dějin pod názvem *perestrojka*.¹⁴⁵ V případě druhé přezdívky je zde kromě komponentu *чекист* také adjektivum *главный*, které představuje označení pro vedoucí postavení v daném úřadu. V hranatých závorkách je pak dodáno substantivum *страна*, které celý význam přezdívky zesiluje a zdůrazňuje tak Putinovo vedoucí postavení. Je tedy možné, že vznikla později a naráží tak na funkci prezidenta Ruské federace.

Vznik Putinových přezdívek spadajících do dané kategorie je také často motivován jeho vztahem s bývalým prezidentem Ruské federace Borisem Jelcinem. Poté, co Boris Jelcin prohlásil Putina za svého nástupce, získal současný ruský prezident přezdívku **Кронпринц**.¹⁴⁶ Tento výraz především v Německu do roku 1918 a v Rakousko-Uhersku označoval následníka trůnu. Podobný význam má i přezdívka **Престолонаследник Ельцина**. Substantivum *престолонаследник* podobně jako předchozí přezdívka označuje následníka trůnu a antroponymum *Ельцин* odkazuje na osobu bývalého ruského prezidenta.

Podobnou motivaci má i Putina přezdívka **Искусственный спутник Семьи**. Daná přezdívka byla vytvořena jazykovou hrou. Původní výraz *Искусственный спутник Земли* označující uměle vytvořenou družici byl na základě rytmické shody obměněn na *Искусственный спутник Семьи*. Slovo *Семья*, které nahradilo původní *Земля* představuje narážku na rodinný klan Borise Jelcina a dává tak najevo, že se Putin jeví pouze jakousi jeho umělou součástí.¹⁴⁷ Zmíněná přezdívka by se tedy dala zařadit

¹⁴³ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 622.

¹⁴⁴ ЗЕМСКАЯ, Е. А. *Современный русский язык*. 1973. с. 256.

¹⁴⁵ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 591.

¹⁴⁶ Тамtéž. с. 307.

¹⁴⁷ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 516.

i do kategorie přezdívek vytvořených jazykovou hrou, nicméně vztah mezi Putinem a Jelcinem zde bude silnější motivací.

Narážka na Putinovu práci pro A. A. Sobčaka se objevila již u uvedené přezdívky *Штази*. Ze stejného důvodu vznikla i složenina **Вице-Собчак**. Prvním komponentem je slovotvorná předpona *вице*¹⁴⁸, která je s antroponymem *Собчак* spojena spojovníkem. Motivací k jejímu vzniku se stalo Putinovo působení u A. A. Sobčaka.¹⁴⁹

Činnost spojená s funkcí prezidenta Ruské federace

Velký podíl mezi Putinovými přezdívkami logicky představují i přezdívky odkazující na jeho post prezidenta Ruské federace. Jedná se například o přezdívky **Всенародный Избранник** a **Всенародно избранный-2**.

První zmíněnou přezdívku by bylo možné zařadit i do kategorie přezdívek vzniklých na základě jazykové hry, jedná se totiž o depatetizaci sovětského klišé z oblasti etikety, které se vztahovalo ke generálním tajemníkům Komunistické strany Sovětského svazu.¹⁵⁰ Pravděpodobně byl ale vznik této přezdívky motivován Putinovým zvolením do funkce prezidenta a jedná se o tedy silnější motivaci, než jakou je jazyková hra.

Druhá uvedená přezdívka vyznívá jako variace přezdívky první. První přezdívka se skládá z adjektiva *всенародный* a ze substantiva *Избранник*, druhá přezdívka pak vychází ze stejných slovních základů, avšak výraz *всенародный* zde není obsažen ve formě adjektiva, ale ve formě adverbia *всенародно* a *Избранник* ztrácí podobu antroponyma a substantiva označujícího osobu a stává se adjektivem. Druhá přezdívka je navíc doplněna o číslo 2, které odkazuje na druhé Putinovo zvolení prezidentem.

K samotnému úřadu prezidenta poté odkazuje přezdívka ***Царь**, která byla Putinovi udělena na Západě, ale používá se i v ruských masových médiích. Odkazuje na ruskou historii, ve které představitel země tradičně nosil titul cara.

Přezdívka **Шеф (ШеFF)** vznikla transkripcí přejatého francouzského slova *chef*, což znamená hlava, vedoucí¹⁵¹ a jedná se tedy o přezdívku motivovanou postem prezidenta.

¹⁴⁸ НЕМЧЕНКО, В. Н. *Современный русский язык*. 1984. с. 50.

¹⁴⁹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 134.

¹⁵⁰ Тамtéž. с. 246.

¹⁵¹ ШАПОШНИКОВ, А. К. *Этимологический словарь современного русского языка*. 2010. с. 542.

Dalo by se říci, že přezdívka **Пахан* má podobný význam jako předchozí uvedená, ale má odlišné stylistické zabarvení, jelikož se jedná o žargonismus označující vedoucího představitele zločinecké organizace.¹⁵²

K úřadu prezidenta se váže rovněž přezdívka *И. о. гаранта*. Jedná se o přezdívku jejíž součástí je iniciálová zkratka *И. о.*, která v tomto případě vznikla ze slov *исполняющий обязанности* a používá se v souvislosti s hodností či funkcí.¹⁵³ Substantivum *гарант* potom označuje člověka, který je zodpovědný za vykonání libovolného procesu.¹⁵⁴

V souvislosti se svým postem prezidenta Ruské federace čelil Vladimir Vladimirovič Putin také obvinění z protistátní činnosti a byl označen jako *Враз народа*.¹⁵⁵

Do dané skupiny náleží i Putinova přezdívka **Галерный раб*. Vztažné adjektivum *галерный* bylo vytvořeno od substantiva *галера* označujícího loď, na které otroci plnili funkci veslařů. *Раб* je tedy výraz pro člověka bez práv, který je na někom plně závislý.¹⁵⁶ Jedná se o spojení slov, které Putin použil v jednom veřejném vystoupení, kdy svou vládu nad Ruskem přirovnal právě k práci otroka na zmíněné lodi. Jelikož se Putinův život od života otroka na galéře podstatně liší, stalo se slovní spojení motivací ke vzniku stejně znějící přezdívky.¹⁵⁷

V souvislosti se svým působením v čele Ruské federace bývá Putin často přirovnáván k postavě Napoleona III. Bonaparta, který byl synovcem legendárního Napoleona Bonaparta. Zmíněný panovník využil nespokojenosti obyvatelstva a stal se roku 1848 francouzským prezidentem, následně o tři roky později provedl státní převrat a stal se imperátorem. Moci byl zbaven až během revoluce v září roku 1870. Odtud pak pramení přezdívky jako *Бонапарт*. Tato přezdívka bývá nezřídka doplňovaná o adjektivum *Русский* či o antroponymum *Владимир*, čímž dochází k zesílení odkazu na postavu ruského prezidenta.¹⁵⁸

¹⁵² *Энциклопедии и словари*. [online]. Dostupen na: <http://enc-dic.com/>.

¹⁵³ *Сокр.ру*. [online]. Dostupen na: <http://sokr.ru/about/>.

¹⁵⁴ ЕФРЕМОВА, Т. Ф. 2000. *Толковый словарь Ефремовой*. [online]. Dostupen na: <https://www.efremova.info/>.

¹⁵⁵ *МІКРУ*. [online]. Dostupné z: <http://www.mk.ru/>.

¹⁵⁶ ЕФРЕМОВА, Т. Ф. 2000. *Толковый словарь Ефремовой*. [online]. Dostupen na: <https://www.efremova.info/>.

¹⁵⁷ *Вести.RU*. [online]. Dostupen na: <https://www.vesti.ru>.

¹⁵⁸ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 103.

Putin bývá též přezdíván jako *Пиночет*, což je transkripce příjmení chilského politika Augusta Pinocheta, diktátora a generála, který sympatizoval s Frankem a Hitlerem.¹⁵⁹

Z ruských historických osobností se námětem pro Putinovu přezdívku stal například také kníže Vladimir I., za jehož vlády začala christianizace Rusi. Tomuto panovníkovi se přezdívalo Červené sluníčko údajně proto, že během jeho vlády Kyjevská Rus neobyčejně prosperovala.¹⁶⁰ Přezdívka tohoto legendárního panovníka se stala inspirací pro Putinovu přezdívku *Владимир-не Красное Солнышко*, která pravděpodobně naráží na to, že země neprosperuje tak jako za vlády Vladimira I.

Putinovi se přezdívá i *Платов* podle ruského generála I. Platova, který slavil úspěch v bitvě u Borodina proti Napoleonovi.

Zajímavá je inspirace osobností Grigorije Rasputina, na základě které je Putin přezdíván *Распутин*. Grigorij Rasputin byl rolník, který si získal přízeň panovníka Mikuláše II. a jeho manželky tím, že uzdravil jejich syna. Nakonec byl ale zavražděn spiklenci, kteří pokládali jeho vliv za negativní pro blaho Ruska.¹⁶¹ Přezdívka současného ruského prezidenta *Распутин* se pravděpodobně částečně zakládá i na jazykové hře, jelikož příjmení *Путин* je do příjmení *Распутин* přirozeně vložené. Nelze ale jednoznačně tvrdit, že se jedná o záměrnou jazykovou hru, proto byla přezdívka zařazena do této kategorie a je vnímána jako metaforický odkaz na historickou postavu Rasputina a jeho působení.

Přezdívka **Дон Рэба* je motivovaná románovou postavou bratrů Strugackých. V jejich díle se setkáváme s donem Rebou, dříve bezvýznamným úředníkem, který nyní získává post ministra ochrany trůnu a pustoší celou zemi.¹⁶² Pravděpodobně se tedy jedná o narážku na Putinovu funkci prezidenta Ruské federace.

Intervence na Ukrajině

Poměrně četná je i skupina přezdívek, které reagují na Putinův postup vůči Krymu a Ukrajině. Z hlediska chronologie je jasné, že se jedná o nově nashromážděné přezdívky, jelikož Velký slovník ruských přezdívek byl vydán roku 2007, zatímco k anexi Krymu

¹⁵⁹ CHALUPA, J. *Dějiny Argentiny, Uruguaye a Chile*. 1999. s. 248.

¹⁶⁰ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с 135.

¹⁶¹ Тамtéž, s. 468.

¹⁶² *Брифли*. [online]. Dostupen na: <https://briefly.ru/>.

došlo o sedm let později. Bývá tedy označován například jako **Оккупант*, ačkoliv vzniklá přezdívka není motivovaná okupováním území, ale rozumů Ukrajinců, kteří o Putinovi často debatují.¹⁶³

Putin v současnosti bývá rovněž označován jako **Позор России*. Přezdívka **Тиран-Путин* má potom s anexí Krymu o něco volnější souvislost. Toto složení slov spojené spojovníkem bylo užito v článku pojednávajícím o rozdělování státních dotací, ve kterém se také spekulovalo o změnách ve vnitřní ruské politice po zachvácení Krymu.¹⁶⁴

Mezi osobnostmi z moderní historie se často objevují Putinovy přezdívky motivované postavou německého politika Adolfa Hitlera. Příkladem je přezdívka **Фюрер*. Jedná se o transkripci německého výrazu *Führer*, kterým byl zmíněný politik označován. Zmíněná přezdívka má podobně jako předchozí pravděpodobně souvislost s intervencí na Ukrajině.

¹⁶³ *Голос Севастополя*. [online]. Доступен на: <http://voicesevas.ru/>.

¹⁶⁴ *Vesti*. [online]. Dostupné z: <http://vesti.lv/>.

VI. ПРЭЗДІВКЫ НА ЗАКЛАДЭ БІОГРАФІКІХ ФАКТŮ

Daná kategorie je poměrně mnohoznačná a často se stává, že biografický fakt nositele souvisí například i s jeho funkcí, potom tedy dochází k problému se zařazením. Přezdívky obsažené v této kategorii sem byly zařazeny na základě toho, že byly inspirovány pouze biografickými fakty a jejich souvislost s funkcí či veřejným působením je tedy minimální.

Jedná se především o přezdívky Vladimira Vladimiroviče Putina, u kterého představuje silnou motivaci jeho pobyt na území NDR a působení v řadách bezpečnostních služeb. Na základě toho získal přezdívky jako *Человек без легального прошлого* nebo *Крысенок*. Zde ale není motivace tak patrná jako u předchozí přezdívky. Sufix *-енок* naznačuje, že se jedná o mládě krysy. Přezdívka vznikla v období, kdy Putin působil na sekretariátu leningradské KGB.¹⁶⁵

V případě další přezdívky *Немец в Кремле* je jasné, že je motivována Putinovým působením na území NDR a jeho dobrá znalost němčiny.¹⁶⁶ Komponent *немец* označuje příslušníka tamní národnosti a *Кремль* je sídlo ruského prezidenta.

Poslední Putinova přezdívka spadající do dané kategorie *Юдока* má základ v německém výrazu *Judoka* označujícím člověka, který se zabývá judem.¹⁶⁷ V tomto případě tedy dochází k transliteraci německého výrazu.

Přezdívka *Пастор Шлаг* není motivovaná pouze stejnojmennou seriálovou postavou, ale také hrdinou románu J. Semenova. Pastor Schlag v obojím představuje duchovního pomáhajícího antifašistům. Je tedy zřejmé, že se opět jedná o narážku na Putinovo působení v NDR a na jeho dobrou znalost německého jazyka.¹⁶⁸

¹⁶⁵ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с 309.

¹⁶⁶ Тамтэж. s.393.

¹⁶⁷ Тамтэж. s. 630.

¹⁶⁸ Тамтэж. s. 421.

VII. PŘEZDÍVKY SE ZTRÁTOU PŮVODNÍ MOTIVACE

Jak je již zmíněno v teoretické části práce, často se stává, že přezdívky ztrácí svou původní motivaci. Existoval nějaký podnět, který vedl k vytvoření přezdívky, nyní však zůstává pouze přezdívka a původní motivace zůstává pro současné nositele jazyka či pro blízký okruh nositele skryta. I mezi shromážděným materiálem byly zjištěny přezdívky, které pravděpodobně ztratily svou původní motivaci, jelikož ani samotný slovník nenabízí bližší objasnění jejich motivace.

Jedná se například o Putinovu přezdívku *Невыездной*. Daný výraz byl vytvořen substantivizací adjektiva *невыездной* a označuje osobu, která dostala zákaz opustit území Sovětského svazu. Ve spojitosti s tím se ještě nabízí slovní název dokumentu *подписка о невыезде*, který sděluje obviněnému povinnost neopouštět zemi po dobu vyšetřování. Nicméně bližší informace slovník neuvádí a můžeme se tedy jen dohadovat, zda byla zmíněná přezdívka motivovaná veřejnou činností svého nositele či jestli má spojitost s jeho působením u bezpečnostních složek.¹⁶⁹

Podobná situace nastává i u další Putinovy přezdívky *Страусиная нога*. Slovník nenabízí žádný výklad, který by napomohl k zařazení přezdívky a můžeme se tedy pouze dohadovat, zda se motivací k jejímu vzniku stal například vzhled nositele.¹⁷⁰

Přezdívka Anatolije Čubajsa *Дежурный по мазуту* rovněž není svou motivací příliš jasná. Pochází z knihy J. Tregubovové *Байки кремelského копаче*, kde se líčí, jak Čubajs jezdil na cesty (pravděpodobně služební) během nichž měl nepřetržitý pracovní režim a bylo možné si s ním promluvit až v letadle.¹⁷¹ Není jasné, odkud spojení slov pochází, nejedná se ani o frazeologismus, ani o prokázanou jazykovou hru. Lze předpokládat, že přezdívka souvisí s jeho veřejnou činností, nicméně výklad slovníku žádný prostředek k určení motivace nenabízí.

¹⁶⁹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 392.

¹⁷⁰ Тамtéž. с. 397.

¹⁷¹ Тамtéž. с. 189.

2. PŘEVLÁDAJÍCÍ ZPŮSOBY TVOŘENÍ PŘEZDÍVEK

Celou skupinu přezdivek ruských politiků můžeme rozdělit na přezdívky jednoslovné a na přezdívky, které jsou vytvořeny z více než jednoho komponentu. Na základě tohoto dělení docházíme k závěru, že převažují přezdívky složené z více komponentů, konkrétně jich je ve shromážděném materiálu 98, jednoslovných přezdivek je pak téměř o polovinu méně, celkem tedy 56.

I. JEDNOSLOVNÉ PŘEZDÍVKY

Morfologické způsoby tvoření

Derivace

Suffixace

Slovotvorný způsob suffixace není mezi přezdívkami ruských politiků příliš zastoupený. V čisté podobě se vyskytuje pouze v případě Anatolije Čubajse, a to u přezdivek, které jsou motivovány antroponymem nebo činností tohoto politika. Příkladem může být přezdívka *Чубайсович*, která byla vytvořena suffixací antroponyma *Чубайс*. K příjmení byl přidán sufix *-ович* tradičně označující jména po otci. Objevuje se rovněž sufix *-мор*, který substantivu dodává činitelský význam. V případě A. Čubajse se připojuje k slovnímu základu substantiv *приватизация* a *ваучеризация* a vznikají tak přezdívky jako *Ваучеризатор* nebo *Приватизатор*. Přezdívky tedy pomocí sufixu vyjadřují to, že je A. Čubajs původcem privatizace.

Další způsoby spojené se suffixací

Suffixace se u přezdivek ruských politiků často vyskytuje ve spojení s dalšími slovotvornými způsoby. U Vladimira Putina se často setkáváme se spojením suffixace a abreviace. Antroponymum *Путин* je zkráceno na první tři písmena a následně je k němu připojen sufix. K uvedenému jevu dochází především v kategorii přezdivek motivovaných antroponymy. Jako příklad lze uvést přezdívku *Путенок*, která sestává z prvních třech písmen zmíněného antroponyma a ze sufixu *-енок* užívaného pro označení mlád'at.

Abreviace

Mezi jednoslovnými přezdívkami ruských politiků se podobně jako sufixace nevyskytuje ani abreviace příliš často. U přezdívek vytvořených z antroponym se setkáváme s tzv. iniciálovými zkratkami, které vznikají ze jména, jména po otci a příjmení. Jako příklad můžeme uvést přezdívky V. Putina *ВВП* (*Владимир Владимирович Путин*) a A. Čubajse *АБЧ* (*Анатолий Борисович Чубайс*).

Kontaminace

Kontaminaci lze považovat za druh abreviace. Daný slovotvorný způsob spočívá v tvoření nových lexikálních jednotek spojením začátku a konce různých výrazů. Těmi pak v našem případě nejčastěji jsou dvě antroponyma (*Путлер – Путин, Гитлер*), antroponymum a adjektivum (*Капутин – капут, Путин*), antroponymum a substantivum (*Нанотолуй – Роснано, нанотехнология, Анатолий*), antroponymum a verbum (*Хапутин – хапать, Путин*).

Nemorfologické způsoby tvoření

Metafora

Dané přenesení slovního významu je založené na vnější podobnosti denotátů a v oblasti přezdívek ruských politiků je poměrně rozšířené. Námi zkoumané přezdívky jsou ve většině případů vytvářeny na základě metaforického přenosu motivovaného historickou, literární či filmovou postavou. Nejčastěji se pak jedná o osobnosti z dějin západních zemí jako v případě Putinovy přezdívky *Бонапарт*. Ze zástupců ruských dějin pak můžeme jmenovat například Grigorije Rasputina, který inspiroval vznik Putinovy přezdívky *Распутин*.

Pokud se zaměříme na metaforické přenosy inspirované literárními postavami, setkáme se zde převážně s ruskou literaturou. Nacházíme spojitost s velikány, jakými byl L. N. Tolstoj v podobě přezdívky A. Čubajse *Анатолий* či F. M. Dostojevskij rovněž v podobě přezdívky A. Čubajse *Раскольников*.

Filmové a seriálové postavy nebyly tak častým prostředkem k přenosu významu jako předchozí uvedené, nicméně v materiálu se vyskytovalo několik přezdívek inspirovaných zahraničními postavami, jak tomu bylo například u přezdívky V. Putina *Саурон* nebo u přezdívky A. Čubajse *Терминатор*.

Metonymie

V porovnání s předchozím způsobem přenosu významu byla metonymie, tedy přenos na základě vnitřních podobností, zastoupena podstatně méně. Setkali jsme se s ní u přezdívky I. Chakamady *Пассатижу*.

II. PŘEZDÍVKY VYTVOŘENÉ Z VÍCE SLOV

Metafora se dvěma komponenty

Metafora vyjádřená dvěma komponenty se mezi přezdívkami ruských politiků vyskytovala častěji než metafora jednoslovná. Zatímco jednoslovná metafora byla zastoupena pouze u politiků V. Putina a A. Čubajse, metafora se dvěma komponenty se vyskytovala u všech zkoumaných politiků.

Většina těchto přezdívek byla opět inspirována historickými osobnostmi zahraničního původu. Poměrně populární byla například přezdívka *Серый кардинал* A. Čubajse vyskytující se v transformované podobě *Кремлевский серый кардинал* i u V. Putina.

Jinak tomu bylo u literárních postav. Ty, podobně jako u metafor vyjádřených jedním slovem, byly nejčastěji inspirovány postavami z ruské literatury. A. Čubajsovi je například přezdíváno *Железный Дровосек* podle stejnojmenné postavy A. Volkova a V. Putin disponuje přezdívkou *Дон Рэба*, což je stejnojmenná postava z románu bratrů Strugackých.

Z filmových postav se pak zdrojem inspirace nejčastěji staly postavy ruského původu. Jako příklad lze uvést přezdívku V. Matvijenko *«Тетя» Валя* nebo přezdívku V. Putina *Пастор Шлаг*, obě přezdívky čerpaly z ruské filmové tvorby.

Další kombinace

Substantivum a adjektivum

Shodný atribut

Jeden shodný atribut

Přezdívky jejichž komponentem je shodný atribut jsou nejvíce motivovány charakteristickými příznaky nositele. Adjektivum zde nejčastěji odráží nápadný znak

nositele (*Рыжее наваждение*), váže se k vlastním jménům místním (*Кремлевский молчун*) nebo má jakostní charakter (*Великий манипулятор*).

Více shodných atributů

Mezi shromážděným materiálem se vyskytuje jedna přezdívka s více shodnými atributy. Jedná se o přezdívku A. Čubajse **Застенчивый рыжий ворюшка*. Obě adjektiva zastoupená ve zmíněném výrazu odráží výrazný znak nositele.

Neshodný atribut

Substantivum a substantivum

Z neshodných atributů je nejvíce rozšířená forma vyjádření pomocí dvou substantiv. Daný slovotvorný princip nápadně převažuje u přezdívek I. Chakamady (*Рабыня свободы*) a A. Čubajse (*Камикадзе Чубайс*). Z hlediska motivace pak převažuje u přezdívek vytvořených na základě činnosti a funkce nositele.

Apozice

Menší oblibě se těší apozice, která je nejvíce zastoupená u přezdívek V. Matvijenko motivovaných mravními kvalitami nositelky. Příkladem mohou být její přezdívky jako *Валька-стакан* nebo *Валька-стопка*.

Jazyková hra

Aluze

Přezdívky vytvořené na bázi jazykové hry vykazovaly nejčastěji znaky aluze. Poměrně oblíbená byla mezi přezdívkami ruských politiků aluze na sovětská klišé. Ta se nejčastěji vyskytovala u A. Čubajse. Jako příklad můžeme uvést jeho přezdívky *Великий приватизатор* a *Друг шахтеров*. Některé aluze byly také motivované literaturou, v případě Putinovy přezdívky *Мужчина приятный во всех отношениях* se pak jednalo o aluzi na větu z Gogolova románu *Mrtvé duše*, popřípadě již existujícími přezdívkami jako u V. Matvijenko a její přezdívky *Железная ведьма*.

Fonostylistická hra

Rytmus

Přezdívky ruských politiků v některých případech vycházely z jazykové hry založené na rytmu. Jednalo se například o přezdívku I. Chakamady *Хакамада-губная помада*.

Zvuková shoda a kalambúr

Častějším způsobem jazykové hry byl pak kalambúr. Setkali jsme se s ním rovněž u přezdívky I. Chakamady *Замужество и героизм* nebo také u přezdívky *Хакаммонада*. S jazykovou hrou na bázi zvukové shody se setkáváme v jednom případě i u V. Putina, jehož přezdívka **Краб* je založená na zvukové shodě výrazů *как раб* a slova *краб*.

3. DOMINUJÍCÍ MOTIVACE U JEDNOTLIVÝCH POLITIKŮ

Irina Mucuoyna Chakamada

Irina Chakamada nejčastěji motivovala k vytvoření přezdivek svým japonským původem. Nezanedbatelnou část ale představovaly také přezdívky spojené s jejím veřejným působením, především pak s ekonomickou oblastí. Pro vytváření těchto přezdivek bylo nejčastěji využito příjmení Chakamada, které se stalo inspirací k jazykové hře či bylo doplněno o další komponenty.

Valentina Ivanovna Matvijenko

Mezi přezdívkami Valentiny Matvijenko jako motivace nejčastěji vystupovala její vášeň pro alkohol a časté byly rovněž přezdívky vycházející z její morálky. Lze tedy tvrdit, že v případě Matvijenko byly oblíbené především přezdívky spojené s její minulostí. Časté byly rovněž paralely s Železnou lady a nezanedbatelnou část tvořily i přezdívky motivované její veřejnou činností. Shromážděný materiál vykazoval nejčastěji slovtvorný způsob zvaný apozice, přičemž jedním z komponentů byla vždy familiární podoba jména Valentina.

Anatolij Borisovič Čubajs

Čubajskovou nejvýraznější motivací k tvorbě přezdivek se stala jeho barva vlasů, která figurovala takřka ve všech podskupinách, výjimkou byly snad pouze přezdívky motivované antroponymy. Frekventované byly rovněž přezdívky reagující na jeho účasti v privatizaci. Častým komponentem v Čubajsových přezdívkách byla familiární podoba jména Anatolij, ale i příjmení nositele Čubajs. Ze slovtvorných způsobů jsme se u Čubajse setkávali nejvíce s přívlastky odkazujícími na barvu vlasů.

Vladimir Vladimirovič Putin

Současný ruský prezident nejčastěji motivoval k vytvoření přezdivek svým veřejným působením. Četné byly ale rovněž přezdívky motivované jeho malým vzrůstem, minulostí, chováním a samotným antroponymem Putin. Ze slovtvorných způsobů byl častý neshodný přívlastek a kontaminace. Často se také objevovaly přezdívky vytvořené například sufixací z antroponyma Putin.

ZÁVĚR

Cílem dané diplomové práce byla analýza a objasnění přezdívek ruských politiků z hlediska jejich motivace a způsobu tvoření. Na základě diplomové práce bylo shledáno, že motivace ke vzniku přezdívek ruských politiků je různorodá a liší se v závislosti na jednotlivých osobách. Neexistuje tedy žádná výrazná motivace, která by byla prvotně spojená s profesí vybraných jedinců. Z hlediska motivace byly odhaleny minimální genderové rozdíly, u obou zvolených političek nevystupoval v roli dominující motivace vzhled, jak by se dalo očekávat, nicméně od mužských zástupců se nepatrně lišily tím, že některé jejich přezdívky byly motivovány způsobem oblékání. Rovněž slovtvorné způsoby vytváření přezdívek byly různorodé a nelze tvrdit, že bychom narazili na jediný způsob, který by výrazně převyšoval ostatní.

V teoretické části jsme včlenili přezdívky do širšího lingvistického kontextu. Nejprve jsme se zabývali onomastikou jakožto lingvistickou disciplínou zastřešující všechna vlastní jména, následně jsme se soustředili na antroponomastiku, jejíž součástí je i zkoumaný materiál. Dané disciplíny jsou v odborné literatuře dostatečně zpracované, největší pozornosti se mezi antroponymy těší jména a příjmení, podkladů k přezdívám je však podstatně méně. Dále jsme se zabývali dělením přezdívek na základě jejich motivace, což se stalo základem pro praktickou část diplomové práce.

V praktické části jsme převážně využili materiál shromážděný ve Velkém slovníku ruských přezdívek autorů H. Waltera a V. A. Mokienka. Daný slovník ovšem neobsahuje pouze přezdívky ruských politiků, jedná se o komplexní sbírku ruských přezdívek různého původu od přezdívek spojených se školním prostředím po přezdívky slavných osobností. Nejprve tedy bylo nutné celý slovník projít a vybrat z něho příslušný materiál. Na základě tohoto materiálu byli vybráni čtyři politici s nejvyšším počtem přezdívek. Z genderového hlediska byli k dalšímu zkoumání vybráni dva muži s nejvyšším počtem přezdívek a dvě ženy. Tito čtyři politici byli k dalšímu zkoumání vybráni rovněž na základě toho, že na ruské politické scéně působí od vzniku Ruské federace a jsou více či méně aktivní i v současnosti. Vzhledem k tomu, že od vydání zmíněného slovníku uplynulo více než deset let, byl zkoumaný materiál obohacen také o aktuální přezdívky z masových médií.

Shromážděný materiál jsme na základě motivace vzniku rozdělili podle klasifikace N. A. Volkovové, která jeho povaze nejvíce vyhovovala a postihla téměř všechny prvky. Nicméně setkali jsme se s několika případy, ve kterých bylo i dané podrobné dělení nedostačující a museli tak být přidány kategorie přezdívek vytvořených od jmen a jmen po otcí, jelikož přezdívky vytvořené od antroponym dané dělení u Volkovové nenabízely. Obdobná situace nastala i u přezdívek vytvořených z charakteristických příznaků nositele, zde byla přidána skupina přezdívek vytvořených na základě způsobu oblékání.

Vzhledem k různorodé povaze přezdívek ruských politiků vznikalo při samotném dělení podle motivace jejich vzniku i několik dalších obtíží týkajících se jejich samotného zařazení do jednotlivých kategorií. Často zde totiž docházelo k tomu, že se u přezdívek nabízel dvojitý výklad, a tedy i možnost dvojího umístění. V tomto případě jsme se snažili určit dominující motivaci a na jejím základě přezdívku adekvátně zařadit s tím, že jsme vždy zmínili i druhou možnost výkladu. Zároveň jsme se snažili obsáhlejší kategorie systematizovat tím, že jsme v nich přezdívky roztřídili podle jednotlivých osobností a seřadili jsme je na základě shodných vlastností či podle sfér, ke kterým se vztahovaly.

Rozdělením přezdívek ruských politiků jsme splnili jeden z cílů diplomové práce a zjistili jsme, která z daných motivací je mezi touto specifickou přezdívkou nejčastější. Překvapivě nebylo u všech zkoumaných osob dosaženo jednotného výsledku. Jedním z předpokladů bylo to, že vzhledem k jejich politické činnosti bude nejčastější motivací jejich přezdívek právě veřejná činnost a funkce. Nicméně u každého jedince dominoval jiný typ motivace. Tento předpoklad se naplnil pouze v případě Vladimira Putina, současného ruského prezidenta, jelikož se jedná o výraznou osobnost politické scény, ale nepřevažoval výrazně nad ostatními druhy motivace.

Ve druhé části praktické kapitoly jsme se pak zabývali slovotvornými procesy, které vedly k vytvoření příslušných přezdívek a snažili jsme se v rámci příslušné kategorie odhalit ten nejčastěji používaný. Došli jsme k závěru, že mezi slovotvornými způsoby vedoucími k vytvoření přezdívek byla nejčastěji zastoupena několikaslovná pojmenování s neshodnými přívlasky, metafory, aluze a kontaminace. Poměrně častá byla ale rovněž jazyková hra či abreviace.

Na závěr praktické části jsme se pokusili shrnout výsledky u jednotlivých osob. Došli jsme k závěru, že v případě Iriny Chakamady se nejvýraznější motivací stala její národnost a u Valentiny Matvijenko mravní aspekty. Genderově zde tedy nedocházelo

k žádným nápadným rozrůzněním. Zmíněné ruské političky pouze nebyly zastoupeny mezi přezdívkami tvořenými od antroponym, v dalších kategoriích pak vykazovaly stejné příčiny motivace jako jejich protějšky.

Ze slovotvorných způsobů pak u Iriny Chakamady převládaly nominace s neshodnými přívlasky. Poměrně oblíbená byla také i jazyková hra. V přezdívkách Valentiny Matvijenko nápadně často figurovala apozice.

Anatolij Čubajs nejčastěji motivoval k vytváření přezdívek barvou vlasů, ta se neobjevovala pouze u charakteristických prvků nositele, ale prostupovala téměř všemi ostatními kategoriemi. Mezi slovotvornými postupy se často objevoval shodný přívlasek, kde v roli adjektiva figurovala barva vlasů nositele.

Současný ruský prezident Vladimir Putin byl jediným z politiků, u kterého dominovalo vytváření přezdívek motivované veřejnou činností a zastávanou funkcí. Ze slovotvorných způsobů pak převažovala slovní spojení se shodnými přívlasky, kontaminace i různé formy abreviace.

РЕЗЮМЕ

Наша дипломная работа посвящена теме прозвищ русских политиков. Основным источником данной работы стал «Большой словарь русских прозвищ», авторами которого являются В. Мокиенко и Х. Вальтер. Словарь был издан в 2007 году, и, чтобы взглянуть на данную проблему с актуальной точки зрения, мы воспользовались еще и современными прозвищами, зафиксированными в текстах российских СМИ.

Прозвища, личные имена, фамилии и отчества принадлежат к категории антропонимов, рассматриваемых лингвистической дисциплиной антропономастикой. Следует сказать, что репертуар прозвищ русских политиков не составляют только антропонимы. Характер исследованного материала зависит от мотивации, ведущей к созданию прозвища.

Вопреки тому, что прозвища стали основным средством для возникновения личных имен и фамилий, большинство научных работ конца прошлого века сосредоточены на других типах антропонимов. Прозвища начали привлекать внимание лингвистов сравнительно недавно. Между тем как личные имена и фамилии являются обязательными компонентами наименования лица, прозвища принадлежат к неофициальной лексике. Русские лингвисты до сих пор исследовали главным образом школьные и территориально маркированные прозвища и не занимались темой прозвищ русских политиков.

Данная работа разделена на две главные части – теоретическую и практическую.

Теоретическая часть состоит из пяти разделов.

Мы начали с попытки включить прозвища в лингвистический контекст. Поэтому первый раздел содержит информацию о ономастике, ее предмете и ее развитии. Ономастика принадлежит к сравнительно новым лингвистическим дисциплинам и материалом ее исследования являются собственные имена.

Второй подраздел посвящен антропономастике. Данная наука сперва являлась составной частью ономастики. В настоящее время она принадлежит к самостоятельным дисциплинам. Основным материалом изучения антропономастики считают личные имена. В указанном разделе мы сжато

сосредоточились на этой проблеме, однако уже в его следующей части мы исключительно занимаемся категорией прозвищ. Приведенным лингвистическим дисциплинам посвящен широкий спектр научных работ. Прежде всего подробно рассмотрены категории личных имен и фамилий.

Третий подраздел посвящен категории прозвищ и причинам их возникновения и мотивации. В центре нашего внимания – классификация мотивов наименования мотивации по классификации Н. А. Волковой. Данный раздел стал базовым для практической части дипломной работы.

По классификации Н. А. Волковой, первой группой является категория прозвищ, образованных от антропонимов. Они мотивированы личным именем из антропонимикона родного языка, личным именем из антропонимикона иностранного языка, диминутивным именем, именем с отчеством, отчеством, фамилией, фамилией в сочетании с именем и отчеством или псевдонимом. Далее представлена категория прозвищ, образованных по характерным признакам, к которым автор классификации относит особенности конституции (рост), особенности лица (глаз, носа, волос, бороды, губ, головы), особенности характера и манеры поведения и особенности речи. Третья группа прозвищ образована по характеристике национальной принадлежности лица. Четвертая группа - прозвища, мотивированные выполняемой работой, родом деятельности и занимаемой должностью. Пятая группа представляет прозвища, мотивированные какими-либо фактами из биографии политиков. Далее автор классификации выделяет прозвища, образованные метафорическим переносом. Седьмая группа представлена прозвищами с метонимическим переносом, с какой-либо ассоциацией, связанной с родом деятельности. Последней является в классификации Н. А. Волковой категория прозвищ, основанных на языковой игре.

Однако в дипломном исследовании мы пошли иным путем. Сначала рассмотрены группы прозвищ по типу мотивации (первые пять групп по классификации Н. А. Волковой), остальные три группы мы рассмотрели при анализе конкретных способов образования прозвищ, поскольку считаем важным для рассматриваемого материала также процесс словообразования новых лексических единиц анализируемого типа. В результате того была в данный раздел включена короткая информация о способах словообразования и процессах, к ним примыкающих. Способы словообразования можно распределить на

морфологические (аффиксальные) и безаффиксные (нульсуффиксальные). К аффиксальным способам принадлежит префиксация, суффиксация, суффиксально-префиксальный способ, бессуффиксный способ и другие. К морфологическим способам также принадлежат сложение, сращение, аббревиация. Неморфологические способы представлены метафорой, метонимией, конверсией. К способам пополнения репертуара прозвищ мы также включили языковую игру, различного рода ассоциации, а также контаминацию. Заданием дипломной работы также было объяснить основные словообразовательные способы, ведущие к появлению новых лексических единиц типа прозвищ.

Четвертый подраздел посвящен источнику эксцерпции материала для дипломной работы, «Большому словарю русских прозвищ». Раздел содержит информацию о составлении словаря и о предыдущих научных работах с тематикой прозвищ. Содержание данного словаря является более широким, поскольку прозвища русских политиков не являются единственным материалом, содержащимся в нем.

Пятый подраздел представляет аргументацию выбора конкретного материала нашей работы. На основе указанного словаря мы попытались выбрать четыре политика, до сих пор активных на российской политической сцене. Учитывая, что словарь был издан в 2007 году, мы добавили к собранному материалу современные прозвища избранных нами политиков из российских СМИ.

Основным заданием нашей работы было проанализировать и систематизировать мотивацию прозвищ русских политиков. Мы попытались определить общее в мотивации. Им оказалась главным образом связь с общественной деятельностью политиков. Однако представлены и другие виды мотивации. Чтобы взглянуть на исследованный материал с различных точек зрения, мы решили обратить внимание также на гендерные аспекты мотиваций. Мы выбрали четырех политиков, двух мужчин и двух женщин.

Практическая часть в целом образована на основе материала «Большого словаря русских прозвищ» и на современных прозвищах, появлявшихся в российских СМИ. Следует сказать, что материал приведенного словаря не составляют только прозвища политиков, в нем приведено множество разнообразных прозвищ из разных областей. Из этого факта ясно, что нам было необходимо

прочитать весь словарь и обнаружит прозвищ, принадлежащих политикам. Следовал анализ количества собранных материалов, в результате которого мы для цели работы выбрали четыре политика, двое мужчин и двое женщин, с высшим количеством прозвищ. Другим критерием выбора стала современность их общественной деятельности.

Практическая часть нашей работы состоит из трех разделов.

В первом подразделе мы собранный материал распределили по классификации Н. А. Волковой, добавив к ней несколько категорий, исходя из нашего материала. Приведенная классификация наиболее соответствовала характеру собранного материала и предлагала типы мотивации для всех прозвищ. Однако мы обнаружили некоторые прозвища, которые не подходили ни под одну категорию у Н. А. Волковой, и нам пришлось расширить ее классификацию. Указанная проблема встречалась у прозвищ, мотивированных антропонимами, и нам пришлось добавить категорию прозвищ, мотивированных именем и отчеством. Проблематичными также оказались прозвища, мотивированные манерой одеваться. Н. А. Волкова к указанной группе прозвищ не предлагает никакого решения, поэтому надо было добавить в прозвища, образованные по характерным признакам политиков, еще группу с мотивацией по манере одеваться.

Нужно отметить, что прозвища русских политиков являются разнообразным материалом и не всегда было очевидно, какая мотивация их возникновения преобладает. Учитывая характер нами исследуемого материала, мы пытались определить доминирующую мотивацию и на основе того распределить прозвища по соответствующим группам. Многочисленные категории мы систематизировали и прозвища группировали по общим признакам и по отдельным политикам.

Определение мотивации всех прозвищ выбранных нами русских политиков показало, что доминирующей мотивацией, как можно было бы предположить у прозвищ политиков, не выступает мотивация по общественной деятельности и функции. Из анализа ясно, что у каждого политика оказывается своя индивидуальная мотивация прозвищ по самому сильному (яркому для политика) признаку. Предположение частично подтвердилось только у В. Путина. Современный российский президент является значительным лицом политической

сцены Российской Федерации и значительное количество его прозвищ мотивировано его деятельностью.

Второй подраздел практической части дипломной работы посвящен поиску преобладающих способов словообразования и процессов, смежных с ними. Мы пытались обнаружить самые частотные способы и приемы словообразования прозвищ выбранных нами политиков. Собранные прозвища мы распределили на однокомпонентные и многокомпонентные. Несомненно, что большинство прозвищ русских политиков состоит из более чем одного компонента. Однокомпонентных в нашем материале оказалось 56, многокомпонентных 98.

Однокомпонентные прозвища мы анализировали с точки зрения морфологических и неморфологических способов их образования. Самым частым видом морфологического способа являлась контаминация. Приведенный способ преобладал в прозвищах В. Путина и А. Чубайса. Мы также обнаружили аббревиацию. Она встречалась прежде всего у прозвищ, образованных от антропонимов. Суффиксация была представлена отдельно или в соединении с другими способами словообразования. Одним из самых используемых неморфологических методов стала метафора. Источником метафорических переносов часто выступали исторические (главным образом зарубежного характера), литературные и кинематографические персонажи. Противоположная тенденция появилась у литературных персонажей, здесь источником часто переноса выступали герои русских произведений. Прозвища, мотивированные именами героев фильмов и мультипликационных фильмов, были немногочисленны. К неморфологическим способам принадлежит также метонимия, но в собранном материале она встречалась редко.

Многокомпонентные прозвища мы по словообразовательным критериям распределили на многокомпонентные метафоры и на другие комбинации способов образования. В собранном материале чаще встречались многокомпонентные метафоры, чем однокомпонентные. В отличие от однокомпонентных метафор, обнаруженных в прозвищах только у В. Путина и А. Чубайса, многокомпонентные метафоры были обнаружены у всех анализируемых политиков. Источник мотивации оказался сходным с источником однокомпонентных метафор. Среди исторических лиц чаще выступали имена иностранных персонажей. В литературной мотивации и кинематографии наоборот преобладали русские произведения.

Рассматривая другие комбинации, мы обнаружили, что самыми частыми являются конструкции, представляющие собой несогласованные определения. Они в материале встречались в виде соединения двух имен существительных и в виде аппозиции. Кроме того, прозвища имели форму согласованного определения с одним или с более согласованными определениями.

К многокомпонентным прозвищам принадлежат также прозвища, основанные на языковой игре. Следуя по классификации Л. И. Степановой, Й. Газды и Я. Отвержеловой, мы на собранном материале обнаружили языковую игру типа аллюзии, рифмы, созвучия слов и каламбуров. Самым частым видом языковой игры являлась аллюзия. Она относилась к советским штампам или к произведениям русской литературы.

В третьем подразделе практической части дипломной работы мы пытались определить самые частотные виды мотивации и способы словообразования в связи с отдельными политиками.

Для большинства прозвищ Ирины М. Хакамады стала основой мотивацией ее национальность. В собранном материале также встречалось значительное количество прозвищ, мотивированных ее общественной деятельностью. Указанные прозвища прежде всего касались экономических способностей Хакамады. В создании новых лексических единиц многократно использовалась фамилия Хакамада.

Валентина И. Матвиенко дала повод к мотивации своим поведением. Прозвища чаще исходили из ее положительного отношения к алкоголю и манеры поведения. Некоторые прозвища Матвиенко указывали и на ее связь с общественной деятельностью. Популярным словообразовательным способом стала у Матвиенко аппозиция, в которой одним компонентом всегда выступала форма личного имени Валентина.

Выразительным признаком Анатолия Б. Чубайса оказался рыжий цвет волос, ставший повторяющимся мотивом для большинства прозвищ указанного политика. Нельзя забывать о том, что популярным мотивом выступало также его участие на приватизации после распада СССР. В прозвищах А. Чубайса часто было использовано его личное имя и фамилия. Что касается словообразовательных

процессов, то здесь преобладают атрибутивные сочетания, одним из компонентов которых выступает прилагательное, обозначающее цвет его волос.

Самой многочисленной группой в собранном нами материале стали прозвища Владимира В. Путина. Авторов прозвищ современный президент Российской Федерации мотивировал к созданию наименований чаще своей общественной деятельностью и должностями, на которых ему приходилось работать. Выразительной мотивацией для прозвищ Путина стал также его маленький рост, манера поведения, биографические факты и сама антропоним Путин. Среди словообразовательных способов встречались наименования с несогласованными определениями и контаминация.

В итоге мы обнаружили, что основания для мотивации прозвищ русских политиков существенно отличаются. Нам не удалось выявить единой общей мотивации, которая, как логично было бы предположить, вытекала из общественной деятельности этих политиков. Мотивация всегда была связана с характерными чертами и действиями отдельных лиц, а не от их совместной политической деятельности.

С другой стороны, в собранном материале в области мотивации мы не обнаружили также очевидных гендерных различий. В случае женщин-политиков существовала предпосылка доминирования прозвищ, мотивированных их внешностью, однако она не была подтверждена, в то время как были обнаружены некоторые иные различия. В отличие от прозвищ мужчин, некоторые прозвища женщин-политиков были мотивированы манерой одеваться.

В итоге можем отметить, что собранные нами прозвища возникли разными словообразовательными способами и путями. Какой-то единый или хотя бы преобладающий словообразовательный метод нами не обнаружен. Однако в собранном материале оказались способы, преобладающие над остальными. Распространенными способами образования прозвищ стали атрибутивные словосочетания с несогласованным определением, метафора, аллюзия и контаминация. Прозвища часто возникали также в виде языковой игры и аббревиации.

Нужно сказать, что по количеству явно преобладали прозвища Владимира В. Путина, далее следовали прозвища А. Б. Чубайса, В. И. Матвиенко и

И. М. Хакамады. Что касается мотивации, преобладающим признаком прозвищ В. Путина стала его общественная деятельность. Прозвища приведенной категории часто встречались в форме несогласованных определений. Выразительным признаком А. Чубайса стал цвет волос, принадлежащий к мотивации по характерному признаку, и выступающий как согласованное определение. Прозвища И. Хакамады часто отражали ее японское происхождение и также появлялись в форме несогласованного определения. У В. Матвиенко возникновение прозвищ мотивировано манерой ее поведения. Указанные прозвища часто встречались в виде аппозитивных наименований.

BIBLIOGRAFIE

Knižní zdroje

BENEŠ, J. *O českých příjmeních*. 1962. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd. 355 s.

HAUSER, P. *Nauka o slovní zásobě*. 1978. 2. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 195 s.

CHALUPA, J. *Dějiny Argentiny, Uruguaye a Chile*. 1999. Nakladatelství Lidové noviny. 575 s. ISBN 80-7106-323-1.

PLESKALOVÁ, J. *Vlastní jména v češtině*. 2014. Brno: Masarykova univerzita. 95 s. ISBN 978-80-210-6938-1.

ŠRÁMEK, R. *Úvod do obecné onomastiky*. 1999. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 191 s. ISBN 802102027X.

VYDRA, Z., ŘOUTIL, M., KOMENDOVÁ, J., HLOUŠKOVÁ K. a TÉRA, M. *Dějiny Ruska*. 2017. Nakladatelství Lidové noviny. 499 s. ISBN 978-80-7422-324-2.

ВАРАЧИНА, Ю. В. *Русская антропонимическая система на рубеже XX-XXI веков: основные тенденции и пути развития*. Вестник ВГУ. Серия: Филология. Журналистика. Но 1. 2009. с. 20-22.

ВОЛКОВА, Н. А. *О русских прозвищах*. Большой словарь русских прозвищ. 2007. Москва: Олма Медиа Групп. 701 с. ISBN 978-5-373-00435-0.

ЗЕМСКАЯ, Е. А. *Современный русский язык. Словообразование*. 1973. Издательство Просвещение. 304 с.

МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. Москва: Олма Медиа Групп. 701 с. ISBN 978-5-373-00435-0.

МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Русские прозвища как объект лексикографии*. 2005. Вопросы ономастики. Екатеринбург: Издательство Уральского университета. 206 с.

НЕМЧЕНКО, В. Н. *Современный русский язык. Словообразование*. 1984. Москва: Высшая школа. 256 с.

НИКУЛИНА, З. П. *О некоторых факторах, влияющих на выбор прозвища*. 1980. Вопросы ономастики. Уральский государственный университет. с. 116-121.

ПЕТРОВА, М. А. *Русский язык. Лексика. Фонетика. Словообразование*. 1986. Издание 2-е. Москва: Высшая школа. 159 с.

РОДИНА, Н. А. *Современные детские и молодежные прозвища: структурно семантический и функционально-динамический аспекты*. 2014. Смоленск. 254. с.

СТЕПАНОВА, Л. И. *Современный русский язык: праздник вербальной свободы*. 2011. Издание 1-е. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 189 s. ISBN 978-80-244-2953-3.

СУПЕРАНСКАЯ, А. В. *Современные русские прозвища*. 2004. Folia Onomastica Croatica 12-13.

ЧИЧАГОВ, В. К.. *Из истории русских имен, отчеств и прозвищ*. 1959 Москва: Государственное Учебно-педагогическое издательство Министерства просвещения РСФСР. 126 с.

ШМЕЛЕВА, Т. В. *Ономастика. Учебное пособие*. 2013. Издательский центр филиала ФГБОУ ВПО «КупГУ». 161 с. ISBN 978-5-91980-045-3.

Internetové zdroje

Inforesist. [online]. [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: <https://inforesist.org/>.

Medialeaks. [online]. [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: <https://medialeaks.ru/>.

MIKRU. [online]. [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: <http://www.mk.ru/>.

News.ru.com. [online]. [cit. 2018-02-22]. Dostupné z: <https://realty.newsru.com/>.

Reuters. [online]. [cit. 2018-02-22]. Dostupné z: <https://ru.reuters.com/>.

Rusbase. [online]. [cit. 2018-02-22]. Dostupné z: <https://rb.ru/>.

Vesti. [online]. [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: <http://vesti.lv/>.

Акриловая живопись. [online]. [cit. 2018-02-21]. Доступен на: <https://anastassia-jm.livejournal.com>.

Апостроф. [online]. [cit. 2018-02-24]. Доступен на: <https://apostrophe.ua>.

Брифли. [online]. [cit. 2018-02-23]. Доступен на: <https://briefly.ru/>.

Ваня Сгрохотомъ - сказочный персонажъ. [online]. [cit. 2018-02-22]. Доступен на: <https://vanya-sgrohotom.livejournal.com/>.

Великая Русь. [online]. [cit. 2018-02-21]. Доступен на: <https://mikle1.livejournal.com/>.

Вести. [online]. [cit. 2018-02-24]. Доступен на: <https://vesti-ukr.com/>.

Вести.RU. [online]. [cit. 2018-02-23]. Доступен на: <https://www.vesti.ru>.

ГАЗДА, Й. и ОТЕВРЖЕЛОВА, Я. *Языковая игра в газетных заголовках*. [cit. 2018-04-02]. Доступен на: https://is.muni.cz/el/1421/podzim2007/rjb_16/um/hra_titulky.pdf.

Голос Севастополя. [online]. [cit. 2018-02-21]. Доступен на: <http://voicesevas.ru/>.

Гордон. [online]. [cit. 2018-02-27]. Доступен на: <http://gordonua.com/>.

Жуковские вести. [online]. [cit. 2018-02-24]. Доступен на: <http://www.zhukvesti.ru/>.

Заметки на манжетах. [online]. [cit. 2018-02-25]. Доступен на: <https://lussien.livejournal.com/>.

Комсомольская правда. [online]. [cit. 2018-02-23]. Доступен на: <https://www.kp.ru>.

Компромат.RU. [online]. [cit. 2018-03-01]. Доступен на: <http://www.compromat.ru/>.

Лебедь. Независимый альманах. [online]. [cit. 2018-02-24]. Доступен на: <http://lebed.com/>.

Лента.ру. [online]. [cit. 2018-03-01]. Доступен на: <https://lenta.ru/>.

МАХОТЛОВА, Ф. З. *Женские политические прозвища*. [online]. [cit. 2018-02-02]. Доступен на: https://www.pglu.ru/editions/young_science/detail.php?SECTION_ID=3513&ELEMENT_ID=135626.

Народный журналист. [online]. [cit. 2018-03-01]. Доступен на: <https://narzur.ru/>.

Новостной портал. [online]. [cit. 2018-02-22]. Доступен на: <http://news.bcm.ru/>.

Петр и Мазена. [online]. [cit. 2018-02-24]. Доступен на: <https://petrimazepa.com/>.

Политика и политота. [online]. [cit. 2018-02-26]. Доступен на: <https://ru-polit.livejournal.com/>.

Правда. [online]. [cit. 2018-02-24]. Доступен на: <https://www.pravda.ru/>.

Правые новости. [online]. [cit. 2018-02-21]. Доступен на: <http://pn14.info/>.

Радио Свобода. [online]. [cit. 2018-02-25]. Доступен на: <https://www.svoboda.org>.

Русское Агентство Новостей. [online]. [cit. 2018-02-22]. Доступен на: <http://xn--blamnebsb.ru-an.info/>.

Цензору. нет. [online]. [cit. 2018-02-20]. Доступен на: <https://censuru.net/>.

Скандалы.ру. [online]. [cit. 2018-02-23]. Доступен на: <http://scandaly.ru/>.

Сумасшедшие записки старого маразматика. [online]. [cit. 2018-02-23]. Доступен на: <https://monsag.livejournal.com/>.

Хартыя '97. [online]. [cit. 2018-02-27]. Доступен на: <https://charter97.org/>.

Уніан. Інформаційне агентство. [online]. [cit. 2018-02-26]. Доступен на: <https://www.unian.net/>.

Факти. [online]. [cit. 2018-02-24]. Доступен на: <https://fakty.ictv.ua/ua/>.

Slovníky a příručky

Slovník cizích slov. [online]. Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.cz/>.

Slovník cizích slov ABZ. [online]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz>.

ЕФРЕМОВА, Т. Ф. 2000. *Толковый словарь Ефремовой*. [online]. [cit. 2018-03-02]. Доступен на: <https://www.efremova.info/>.

ОЖЕГОВ, С. И. *Толковый словарь русского языка*. [online]. [cit. 2018-01-24].
Доступен на: <http://ozhegov.textologia.ru/>.

ПЕТРОВСКИЙ, Н. А. *Словарь русских личных имен*. 2002. [online]. [cit. 2018-03-05].
Доступен на: <http://gramota.ru/slovari/info/petr/>.

Словарь русского аргю. [online]. [cit. 2018-02-23]. Доступен на:
https://russian_argo.academic.ru/.

Словари и энциклопедии на Академике. [online]. [cit. 2018-03-07]. Доступен на:
<https://dic.academic.ru>.

Сокр.ру. [online]. [cit. 2018-03-23]. Доступен на: <http://sokr.ru/about/>.

ШАПОШНИКОВ, А. К. 2010. *Этимологический словарь современного русского языка*. Москва: Издательство Флинта. Издательство Наука. 584 с. ISBN 978-5-9765-0036-5.

Энциклопедии и словари. [online]. [cit. 2018-02-23]. Доступен на: <http://enc-dic.com/>.

ЯРЦЕВА, В. Н. *Лингвистический энциклопедический словарь*. [online]. [cit. 2018-03-28]. Доступен на: <http://tapemark.narod.ru/les/>.

ПРÍЛОУУ

ПРÉЗДÍВКУ ВУТВОРÉНÉ З АНТРОПОНУМ

ПрÉздÍвки вутвоРенÉ з роднÝх жмен домáциго рÙвodu:

Вован Питерский, Вован, -а, м. Фам. *Пренебр.* Владимир Владимирович Путин. *Некоторое оживление в питерское болотце привнес «парижский изгнанник», пустивший по шестому каналу телеэпопею о нелегкой судьбе политика в России. Сериал назывался «Дюжина ножей в спину» и повествовал о кознях Вована Питерского против Толика Демократического (экс-питерского).* (Фас. М. 23. 12. 1999). ЖРП, 204.¹⁷²

ПрÉздÍвки вутвоРенÉ з роднÝх жмен а жмен ро отци:

ВэВэ, неизм. м. Фам. Владимир Владимирович Путин. (Профиль. 30. 08. 1999). Образовано по инициалам.¹⁷³

ПрÉздÍвки вутвоРенÉ з рÙжменí:

Дутый Пу. *Ирон.* или *Пренебр.* Владимир Владимирович Путин. Компромат.Ру. 10. 01. 2004. Образовано усечением фамилии.

Железный Пу. *Шутл.* – *ирон.* Владимир Владимирович Путин. (Петербург-экспресс. 07. 02. 2002). ЖРП, 198. Образовано шутливым усечением фамилии по модели Железный канцлер, Железный Феликс и т. п.¹⁷⁴

Пута, -ы, м. Фам. *Шутл.* – *ирон.* или *Пренебр.* Владимир Владимирович Путин (Псков. Запись 2003).

Путенок, -нка, м. Ум. *Шутл.* – *ирон.* или *Пренебр.* Владимир Владимирович Путин (детская кличка).

Путька, -и, м. Фам. *Пренебр.* Владимир Владимирович Путин (детская кличка). (Нов. Петербург. 13. 04. 2000). Компромат.Ру. 10. 01. 2004.

¹⁷² МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 136.

¹⁷³ ТамтÉж. s. 148.

¹⁷⁴ ТамтÉж. s. 459.

Путя, -и, м. *Фам.* Владимир Владимирович Путин (детская кличка). Мухин А. А. Кто есть мистер Путин, и кто с ним пришел. М., 2001. 7; Компромат.Ru. 10. 01. 2004.¹⁷⁵

Чубайсович, -а, м. *Фам.* Анатолий Борисович Чубайс. Кто, 216.¹⁷⁶

Přezdívký vytvořené ze jména, jména po otci a příjmení:

АБЧ, неизм., м. *Фам.* Анатолий Борисович Чубайс. (МК. 06. 11. 1996). ЖРП, 213. *Вскоре в Москве мой приятель-мутант Леша Волин, шутки ради, показал мне в своем компьютере старинный файл времен администраторства Чубайса в Кремле – и там оказались подозрительно знакомые пиар-советы по очеловечиванию имиджа АБЧ (так Чубайса сокращали во внутренней кремлевской тусовке)... АБЧ – такой же мутант. Только специальный, давно известный науке подвид: «с человеческим лицом». Трегубова Е. Байки кремлевского диггера. М., 2003. 293. Образовано сложением инициалов имени, отчества и фамилии.¹⁷⁷*

ВВП, неизм., м. *Фам.* Владимир Владимирович Путин. Волкова 2003а, 677; Компромат.Ru. 10. 01. 2004; (Собеседник. 19. 10. 2000). ЖРП, 198. *А в это время в Москве... По ВВП – и папаха. На столичном Измайловском художественном рынке идет бойкая торговая бюстиками Владимира Владимировича. Но вот что интересно: за отдельную плату там же можно справить президенту и головной убор – от беретика до папахи... Замечено, что означенные аксессуары призваны не только согреть голову ВВП, но также подчеркивают факт смены настроений «первого лица» страны. КП. 14. 02. 2002; Блэр пригласил ВВП на рождественскую елку. Заголовок статьи о рабочем визите Президента России в Великобританию. КП. 22. 12. 2001; Потом пошли звонки сторонников Путина. Некоторые из звонивших твердо заявляли, что они за Путина, «потому что он – еврей.» Через несколько минут в эфир прорвалась крайне взволнованная дамочка: «А что, в КГБ уже принимают евреев?» Впрочем, скоро выяснилось, что многих комитетское прошлое ВВП совершенно не смущает. КП. 05. 02. 2004. Прозвище образовано сложением первых букв имени, отчества и фамилии.¹⁷⁸*

¹⁷⁵ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 459-463.

¹⁷⁶ Тамтѣж. s. 604.

¹⁷⁷ Тамтѣж. s. 58.

¹⁷⁸ Тамтѣж. s. 126.

ПРЕЗДІВКИ ВYТВОРЕНÉ Z CHARAKTERISTICKÝCH ПРІЗНАКŮ NOSITELE

Прездівки vytvořené na základě stavby těla:

***Гном**, Владимир Владимирович Путин. *В социальных сетях появилась фотография посмеялись над фотографией, сделанной во время празднования Дня народного единства в России, где изображен президент РФ Владимир Владимирович Путин с российским премьер-министром Дмитрием Медведевым и другими своими соратниками. Снимок опубликовал журналист Михаил Голуб в своем Twitter. «Белоснежка и четыре гнома», - подписал журналист фотографию.* (Апостроф. 04. 11. 2016).¹⁷⁹

***Карлик**, Владимир Владимирович Путин. *Кто же поставил карлика Путина? Было бы опрометчиво считать власть Владимира Владимировича безграничной, а кремлевскую элиту монолитной.* (Петр и Мазепа. 29. 08. 2014).¹⁸⁰

Крошка Пу., *Шутл.-ирон.* Владимир Владимирович Путин. (Петербург-экспресс. 07. 02. 2002). ЖРП, 198. Прозвище – аллюзия на малый рост президента. См. ПУ.¹⁸¹

Кукла матрешка, *Шутл.-ирон.* Валентина Ивановна Матвиенко. (Трибуна. 24. 09. 1998). ЖРП, 188.¹⁸²

Пельмешка, -и, ж. *Ум. Шутл.-ирон.* Валентина Ивановна Матвиенко. Образовано метафорически, с аллюзией на полноватость носительницы прозвища. (К. Кусаль. СПб. Запись 2003).¹⁸³

Прездівки vytvořené na základě obličejových rysů (vlasy, oči, uši, zuby...):

***Ботокс**, Владимир Владимирович Путин. *«В КГБ Путина называли Окурком, после – Бледной Молью, сейчас Ботоксом,» - сказал Швец. ... «Вы серьезно думаете, что человек, который ежегодно исчезает из публичного пространства на 7-10 дней, чтобы сделать себе фейслифт и накачать себя ботоксом, способен развязать*

¹⁷⁹ Апостроф. [online]. Доступен на: <https://apostrophe.ua>.

¹⁸⁰ Петр и Мазепа. [online]. Доступен на: <https://petrimazepa.com/>.

¹⁸¹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 308.

¹⁸² Тамтѣж. s. 311.

¹⁸³ Тамтѣж. s. 425.

ядерную войну? Ведь от ответного удара ботокс расплавится, потечет от страха», говорит Швеиц. (Факты. 28. 04. 2015).¹⁸⁴

Человек с каменным лицом, Шутл.-ирон. Владимир Владимирович Путин. (М. Малоха. Келце, Польша. Запись 2004). Прозвище мотивировано подписями под одной и той же фотографией В. В. Путина: «Путин радостный», «Путин злой», «Путин огорчен», «Путин озабочен» и т. п. на одном польском Интернет-сайте.¹⁸⁵

Голливудская улыбка, Ирон. Валентина Ивановна Матвиенко. Кто, 133.¹⁸⁶

***Мартышка Хакамада, Ирина Муцуовна Хакамада.** *Наши миллионеры любят дамочек восточного типа. В свое время Константин Боровой вывел в люди Ирину Хакамаду. Он взял ее к себе в помощники для экзотики. Она же была никто, так на побегушках. Костя при всех называл ее «мартышкой», и Хакамада не обижалась.* (Компромат.Ru. 19. 09. 2003).¹⁸⁷ Мартышка – ассоциация с героиней сказок Г. Остера.¹⁸⁸

Рыжий, -его, м. Фам. Пренебр. Анатолий Борисович Чубайс. (Время МН. 01. 04. 199). ЖРП, 214. *Знаешь, у Горбенко ведь вообще такая манера насильно поить людей! Один раз он и нашего Рыжего чуть в гроб не вознал!... Я честно говорю: я тогда тоже боялся, что у Чубайса сердце из-за Горбенко не выдержит!* Трегубова Е. Байки кремлевского диггера. М., 2003. 305. Прозвище по внешнему виду: цвету волос А. Чубайса. Ср. Рыжее наваждение.¹⁸⁹

Ржавый, -го, м. Фам. Пренебр. Анатолий Борисович Чубайс. (Время МН. 01. 04. 1999). ЖРП, 214. Прозвище по внешности: рыжему (ржавому) цвету волос. Ср. Рыжий, Рыжик.¹⁹⁰

¹⁸⁴ Факти. [online]. Доступен на: <https://fakty.ictv.ua/ua/>.

¹⁸⁵ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 593.

¹⁸⁶ Тамtéž. s. 553.

¹⁸⁷ Компромат.RU. [online]. Доступен на: <http://www.compromat.ru/>.

¹⁸⁸ Правда. [online]. Доступен на: <https://www.pravda.ru/>.

¹⁸⁹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 479.

¹⁹⁰ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 471-472.

Ржавый Толик, Фам. Пренебр. Анатолий Борисович Чубайс. Кто, 216. Внес свою лепту и генерал А. Лебедь: обращаясь к журналистам весной 1997 г., он заметил: «Теперь у вас есть основания сказать: “Вот тебе, Ржавый Толик, и Юрьев день!”» (МК. 10. 07. 1999). ЖРП, 214. Образовано от железный Толик с аллюзией на цвет волос А. Чубайса.¹⁹¹

Рыжее наваждение, Неодобр. Анатолий Борисович Чубайс. Кто, 216. Прозвище по цвету волос А. Б. Чубайса. Ср. Рыжий.¹⁹²

***Рыжий гад**, Анатолий Борисович Чубайс. *Рыжий гад предсказал России энергетический кризис. Не перестаю удивляться способностям Чубайса. Непотопляемый миллиардер, выживающий на сладких должностях при любой власти, он мало того, пасется именно на государственном поле, он тут же и гадит. Оно, может, и удобрение, но воняет гадостно.* (Livejournal. 31. 10. 2017).¹⁹³

***Рыжий еврей**, Анатолий Борисович Чубайс. *Рыжий еврей Чубайс вновь проворовался по-крупному. В отношении Анатолия Чубайса требуют возбудить уголовное дело. По мнению зампреда комитета Госдумы по бюджету и налогам Оксаны Дмитриевой, в деятельности «Роснано» есть несколько составов преступлений.* (pn14.info. 11. 06. 2014).¹⁹⁴

***Рыжий миллионер**, Анатолий Борисович Чубайс. *Рыжий миллионер Чубайс женится. Холостяцкая жизнь Анатолия Чубайса подошла к концу... Глава Роснано женится!* (ВСМ, 17. 01. 2012).¹⁹⁵

***Рыжий подонок**, Анатолий Борисович Чубайс. *Будь ты проклят, рыжий подонок. Да кто не знает нашего Анатолия Чубайса в России? Спросите любую собаку из подворотни и она вам пролает, что Чубайс непотопляемый, неприкасаемый, в огне не горит и в воде не тонет.* (Александр Монтана, Сумасшедшие записки старого маразматика. 16. 01. 2017).¹⁹⁶

¹⁹¹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 540.

¹⁹² Тамтѣж. s. 388.

¹⁹³ *Великая Русь*. [online]. Доступен на: <https://mikle1.livejournal.com/>.

¹⁹⁴ *Правые новости*. [online]. Доступен на: <http://pn14.info/>.

¹⁹⁵ *Новостной портал*. [online]. Доступен на: <http://news.bcm.ru/>.

¹⁹⁶ *Сумасшедшие записки старого маразматика*. [online]. Доступен на: <https://monsag.livejournal.com/>.

Рыжий Черт, *Бран.* Анатолий Борисович Чубайс. (Новая газ. 12. 01. 1998). ЖРП, 214. Прозвище по внешности: рыжий черт – бранное обозначение рыжеволосых людей. См. Рыжий, Рыжик, Ржавый.¹⁹⁷

Řezdívky vytvořené na základě povahy a chování nositele:

***Валька-стакан (полстакана)**, Валентина Ивановна Матвиенко. *Злые языки судачили, что зачастую все комсомольские съезды превращались в пьянки, и чтобы делать карьеру, нужно было выпивать с «правильными» людьми. С тех лет к Матвиенко привязалось прозвище.* (RUSBASE. 01. 10. 2014).¹⁹⁸

***Валька-стопка**, Валентина Ивановна Матвиенко. Стопка – небольшой стакан, расширяющийся кверху. Ср. Валька-стакан.¹⁹⁹

«**Тетя**» **Валя**, *Фам. Шутл.-ирон.* Губернатор С.-Петербурга Валентина Ивановна Матвиенко. Кто, 133; Собеседник. 19. 10. 2000; ЖРП, 188. «Тетя» Валя в борьбе за «дядюшку Сэма». Подзаголовок статьи о долгосрочной стратегии экономического развития Петербурга, которая предполагает и финансовую поддержку американского капитала. Час Пик. 02-08. 07. 2003.²⁰⁰

***Самурай без бусидо**, Ирина Муцуовна Хакамада. *Самураями в Японии называли слуг знати отстаивающих ее интересы, а само слово образовано от глагола старояпонского языка «сатурахи» и имеет толкование «служить великому человеку, защищать хозяина». Бусидо – неписанный кодекс поведения самураев в обществе...* (Pravda.ru. 9. 11. 2004).²⁰¹

Пассатижи, *Ирон.* Ирина Муцуовна Хакамада. Кто, 199. *Ассортимент кличек – Хакамода от купюр, Замужество и героизм, пассатижи.* (Среда. 03. 11. 1999). ЖРП, 210. Ср. пассатижи (от фр. passe – проход и tige – стержень) – ручной слесарно- и электромагнитный инструмент, объединяющий плоскогубцы, кусачки и другие инструменты. Прозвище мотивировано «зажимным» действием пассатижей.²⁰²

¹⁹⁷ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 598.

¹⁹⁸ *Rusbases.* [online]. Dostupné z: <https://rb.ru/>.

¹⁹⁹ *Скандалы.ру.* [online]. Доступен на: <http://scandaly.ru/>.

²⁰⁰ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 536.

²⁰¹ *Правда.* [online]. Доступен на: <https://www.pravda.ru/>.

²⁰² МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 421.

Анатоль, -я, м. *Фам. Пренебр.* Анатолий Борисович Чубайс. Волкова 2003а, 677. Возможно, ассоциативно связано с именем одного из персонажей романа Л. Н. Толстого «Война и мир» Анатодем Курагиным, ставшим символом беспринципности.

Антошка, -и, м. *Фам. Шутл.-ирон.* Анатолий Борисович Чубайс. *В Кремле за глаза его называли Антошкой – по имени героя знаменитой мультики, не желавшего копать картошку (по слухам, после привлечения АЧ в политику летом 1996 г. Администрацией президента был не рекомендован к дальнейшему показу мультфильма с песенкой: «Рыжий, рыжий, конопатый, убил дедушку лопатой...»).* (МК. 10. 07. 1999). ЖРП, 213, 215.²⁰³

Раскольников, -а, м. *Неодобр.* Анатолий Борисович Чубайс. Кто, 216. Имя главного героя романа Ф. Достоевского «Преступление и наказание» (1866). Переносно – о убийце. Дяченко 2003, 4, 215.²⁰⁴

Железный Дровосек, - персонаж сказки А. Волкова «Волшебник Изумрудного города». *Пренебр.* Анатолий Борисович Чубайс. (Время МН. 01. 04. 1999). ЖРП, 214. *Вот, собственно, и все, что до иркутской поездки в начале 2000 года связывало меня с Чубайсом. Мы ни разу до этого не сказали друг другу ни слова не по работе. И отдавать журналистке шапку для этого человека, имеющего стойкую репутацию Железного Дровосека, было явным признаком нездоровья.* Трегубова Е. *Байки кремлевского диггера.* М., 2003. 293.²⁰⁵

Рыжий кардинал, *Публ. Ирон.* Анатолий Борисович Чубайс. Кто, 216. *В качестве награды под истошный вопль политических оппонентов «Рыжий кардинал» и всероссийский аллерген» Чубайс получил пост главы президентской администрации – гиблое место, занимая которое, ни один из его предшественников (Петров, Филатов, Егоров) украсил собой как и не смог и вообще не оставил о себе ни малейших добрых воспоминаний.* (Веч. Москва. 19. 06. 1998). ЖРП, 214. Обыгрывание выражения серый кардинал (см.) с аллюзией на цвет волос А. Чубайса.²⁰⁶

²⁰³ Тамтѣж. s. 66, 68.

²⁰⁴ Тамтѣж, s. 467.

²⁰⁵ Тамтѣж, s. 203.

²⁰⁶ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 261.

Терминатор, -а, м. *Публ. Ирон.* Анатолий Борисович Чубайс. Кто, 216. Терминатор – герой одноименного американского кинобоевика («The Terminator» [«ликвидатор»], США, 1984, на видеокассетах появился под названием «Киборг-убийца»; авт. сц. А. Шварценегер. Д. Кэмерон, реж. Д. Кэмерон, в гл. роли А. Шварценегер, в др. ролях: Л. Хэмилтон, М. Биен, П. Уинфилд, Л. Хенриксен, Р. Россович, Б. Пэкстон). Ср. также продолжение «Терминатор-2: Судный день» (1991). Переносно – «о физически крепком человеке», «о безжалостном человеке». Дяченко, 2003, 3, 71.²⁰⁷

Кремлевский молчун, *Шутл.-ирон.* Владимир Владимирович Путин. (МК. 17. 05. 2000). ЖРП, 198. Молчун – неразговорчивый человек, молчаливый человек. Аллюзия на неразговорчивый характер В. В. Путина, лаконичную манеру говорить.²⁰⁸

Краснознаменный сфинкс, *Ирон.* Владимир Владимирович Путин. (Незав. газ. 30. 03. 2000). ЖРП, 198. Сфинкс – в греческой мифологии крылатая полуженщина, полульвица, обитавшая на скале близ Фив; задавала прохожим неразрешимую загадку и затем, не получив ответа, пожирала их. Загадку сфинкса («кто утром ходит на четырех ногах, в полдень на двух, вечером на трех») разгадал Эпид (его ответ: «человек – в детстве, зрелости и старости»); после чего сфинкс бросилась со скалы. В Древнем Египте статуя фантастического существа с телом льва и головой человека, реже животного. Переносно слово сфинкс употребляется о непонятном, загадочном существе, странном человеке. В прозвище – аллюзия на манеру президента лаконично говорить.²⁰⁹

Мороженая треска, *Ирон.* или *Пренебр.* Владимир Владимирович Путин. *Проницательный итальянский журнал «Панорама» подметил: от первоначально сложившегося образа «мороженой трески», как называли Путина сразу после назначения его на пост премьера, остались одни воспоминания.* (НГ. 30. 03. 2000). ЖРП, 198-199. Треска – промысловая рыба северных морей. Переносно мороженая треска – человек с холодным, лишенным эмоций характером, темпераментом.²¹⁰

²⁰⁷ Tamtéž. s. 534-535.

²⁰⁸ Tamtéž. s. 374.

²⁰⁹ Tamtéž. s. 526.

²¹⁰ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 544.

***Обещалкин**, Владимир Владимирович Путин. *Блоггеры высмеяли новое обещание Путина обеспечить россиян доступным жильем: «Обещалкин и смертельная битва»*. (Newsru.com. 10. 02. 2012).²¹¹

***Обещаю обещать**, Владимир Владимирович Путин. *Президент Путин: обещаю обещать! Или как Путин цены на бензин снижал. Ранее я показывал, как Путин все свои 17 лет «боролся» с ростом тарифов ЖКХ. Теперь обратимся к его эпической «борьбе» с ростом цен на бензин*. (Народный журналист. 23. 01. 2018).²¹²

Серый кардинал, Публ. Ирон. Владимир Владимирович Путин (Дано во время работы в правительстве А. А. Собчака за то, что не любил бывать на виду). (МН. 08. 10. 1996). ЖРП, 198, Кто, 161. См. кремлевский серый кардинал.²¹³

Кремлевский серый кардинал, Публ. Ирон. Владимир Владимирович Путин. *С этими словами будущий кремлевский кардинал почтительно пропустил меня внутрь, а сам остался снаружи стоять на карауле*. Трегубова Е. *Байки кремлевского диггера*. М., 2003. 161.²¹⁴

***Тараканище**, Владимир Владимирович Путин. *«Учитывая все эти слабости, один российский либерал сравнил Путина с монстром-тараканищем из детского стихотворения Корнея Чуковского. Некоторое время таракан запугивал всех зверей своими страшными усами. Но когда воробей проглотил его, звери стали удивляться, почему они вообще его когда-то боялись,» - пишет автор*. (Уніан. 18. 08. 2015).²¹⁵

Бледная моль, Презр. Владимир Владимирович Путин. *Протаранив охрану, Черкизов в два скачка оказался прямо у могилы, и, видно, сразу заметил там среди всех чиновничьих физиономий единственное «родное лицо» (увы, мое), набросился на меня чуть ли не с кулаками: Бледная моль! – заорал он на меня, дико вращая глазами...Потом оказалось, что Бледной Молю Черкизов называл вовсе не меня, а совсем другого человека... – Ты посмотри, как охрана этой Бледной моли над живыми людьми издевается! – заорал он опять на всю округу. – А сейчас она и сама прилетит, эта Бледная моль, и специально для нее здесь на кладбище*

²¹¹ News.ru.com. [online]. Dostupné z: <https://realty.newsru.com/>.

²¹² Народный журналист. Доступен на: <https://narzur.ru/>.

²¹³ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 262.

²¹⁴ Tamtéž. s. 261.

²¹⁵ Уніан. Інформаційне агентство. [online]. Доступен на: <https://www.unian.net/>.

представление устроят! Трегубова Е. Байки кремлевского диггера. М., 2003. 307-308.²¹⁶

***Саурон**, Владимир Владимирович Путин. *«Вы хоть знаете, кто такой Путин? Это чудовище, это сталинист, он — порождение мрака, вы Толкиена читайте, он из Мордора, он — настоящий Саурон. Ему нужно только чтоб никто нормально не жил, ему нужна империя зла, потому что империй добра не бывает. И ради амбиций этого наследника Гитлера и Сталина вы хотите умереть? — недоумевают правозащитница.* (Хартыя 97).²¹⁷ Саурон – главный антагонист в триологии «Властелин колец».

Řezdívky vytvořené na základě způsobu oblékání:

Ножки Примакова, *Шутл.* Валентина Ивановна Матвиенко, вице-премьер в правительствах Е. М. Примакова, С. В. Степашина и В. В. Путина. Кто, 133; ЖРП, 188. *Вице-премьер Валентина Матвиенко может похвастаться только Ножками Примакова и Тетей Валеј. Первую кличку ей дали депутаты за то, что Валентина Ивановна постоянно носила юбку выше колен. А вторую она получила за вечные обещания погасить задолженности по пенсиям, что напоминало передачу «В гостях у сказки», ведущая которой – тетя Валя Леонтьева каждое воскресенье обещала детишкам чудеса.* Собеседник. 19. 10. 2000. Ср. ножки Буша. *Шутл.* – куриные окорочка, предмет импорта из США в период президентства Дж. Буша-старшего.²¹⁸

Хакамада от кутюр, *Фам. Шутл.-ирон.* Ирина Муцуовна Хакамада. Кто, 199. Школьное прозвище. Ср. Хакамода от купюр.²¹⁹

²¹⁶ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 375.

²¹⁷ *Хартыя '97.* [online]. Доступен на: <https://charter97.org/>.

²¹⁸ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 397.

²¹⁹ Tamtéž. s. 570.

ПŘEZDÍVKY VYTVOŘENÉ NA ZÁKLADĚ NÁRODNÍ PŘÍSLUŠNOSTI NOSITELE

***Самурайка**, Ирина Муцуовна Хакамада. *Ирина Муцуовна в тусовках являла бойкость языка и даже живость мысли (не раз наблюдал лично). Она понимает, что ее прошлые посты в правительстве, ее высокое положение в Думе (вице-спикер), должность сопредседателя пусть и проигравшей, но еще живот партии, ее узнаваемость на телеэкранах (что, может быть, самый большой из всех перечисленных капиталов) – это все очень не дешево. Да, красивая и яркая политическая смерть subtilной самурайки Хакамады, пошедшей на дамское харакири (самурайкам позволялось не вскрывать живот, а просто перерезать горло), а только ради торжества березовой справедливости, должна дорого стоить. Дорого-это сколько?* (Лебедь. 15. 01. 2004).²²⁰

Хиросима, -ы, ж. *Шутл.-ирон.* Ирина Муцуовна Хакамада. (КП. 21. 07. 2001). КРП, 210. Намек на японские корни И. М. Хакамады.

Ходячая (Ходящая) Хиросима, *Ирон.* Ирина Муцуовна Хакамада. Кто, 199. Аллюзия на японскую внешность И. Хакамады и название японского портового города Хиросима, на который 6 августа 1945 г. США сбросили первую атомную бомбу, в результате чего было убито и ранено свыше 140 тысяч человек.²²¹

Япона мать, *Бран. Ирон.* Ирина Муцуовна Хакамада. *Чубайсовско-немцовский блок обогатился экс-любовницей Невзорова Александрой Яковлевой. Эта бывшая секс-звезда нашего кино одно время занимала пост вице-губернатора Калининграда по культуре и прославилась там пьяными дебошами. Наверное, Немцов с Кириенко надеются, что ее роскошный бюст на концертах «Ты прав!» привлечет больше озабоченных подростков, чем плосковатая «япона-мать» Хакамада.* (Дуэл. 06. 10. 1999). ЖРП, 210. Аллюзия на японские корни И. М. Хакамады, образовано от вульг. эвфемизма популярного русского ругательства. Ср. также Японский бог! Японский городской! и др. Мокиенко, Никитина 2003, 205.²²²

²²⁰ Лебедь. *Независимый альманах*. [online]. Доступен на: <http://lebed.com/>.

²²¹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 575.

²²² Tamtéž. s. 357.

ПРЕЗДІВКИ ВYТВОРЕНÉ НА ЗÁКЛАДÉ МОРАЛНІХ А МРАВНІХ КВАЛІТ НОСИТЕЛЕ

***Валька-раскладушка**, Валентина Ивановна Матвиенко. *Валька-раскладушка жжот напалмом по историческим площадям! Губернатор Валентина Матвиенко обратилась к премьеру Владимиру Путину с просьбой исключить Петербург из списка исторических поселений, власти которых с июля 2010 года обязаны согласовывать градостроительную документацию с Росохранкультурой.* (Ваня Сгрохотомь – сказочный персонаж. 27. 01. 2011).²²³

***Валька-Красные трусы**, Валентина Ивановна Матвиенко. *Сейчас у всех на слуху сынок Красных трусов – долларовый миллиардер Сергей Матвиенко, хозяин острова в Талине, отмечающий свои дни рождения в Юсуповском дворце.* (Заметки на манжетах. 30. 10. 2012).²²⁴ *Это было время когда проститутки были только на московском вокзале, по три рубля, но все в основном с букетом венерических заболеваний. А спрос был и удовлетворять его надо было..Отсюда и красные трусы.* (Акриловая живопись. 12. 04. 2013).²²⁵

***Старший брат**, Анатолий Борисович Чубайс. *Автор книги «Неизвестный Чубайс», журналист Александр Колесников, указывал, что для Чубайса большое значение имеет понятие «свои»: практически никто из его одномышленников никогда не выпадал из сферы его внимания. Не всегда их новые назначения были связаны с волей Чубайса, но совершено очевидно, что «личное дело» каждого из них находилось у него на контроле. Публиковалась информация о том, что в среде соратников и коллег Чубайса ему дали прозвище Старший брат.* (Лента. 01. 12. 2012).²²⁶

***Великий манипулятор**, Владимир Владимирович Путин. *Создание среды, в которой человек перестает отличать правду от лжи и ему остается только верить, обычно бывает результатом успешного манипуляторства.* (INFORESIST. 10. 04. 2015).²²⁷

²²³ Ваня Сгрохотомь - сказочный персонажъ. [online]. Доступен на: <https://vanya-sgrohotom.livejournal.com/>.

²²⁴ Заметки на манжетах. [online]. Доступен на: <https://lussien.livejournal.com/>.

²²⁵ Акриловая живопись. [online]. Доступен на: <https://anastassia-jm.livejournal.com>.

²²⁶ Лента.ру. [online]. Доступен на: <https://lenta.ru/>.

²²⁷ Inforesist. [online]. Dostupné z: <https://inforesist.org/>.

Психологический каннибал, *Публ. Шутл.-ирон.* Владимир Владимирович Путин.
Кто, 161. Каннибал – людоед.²²⁸

Сказочник с холодными глазами, *Шутл.-ирон. Пренебр.* Владимир Владимирович
Путин. (МК. 16. 09. 1999). ЖРП, 198.²²⁹

²²⁸ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 258.

²²⁹ Tamtéž. s. 500.

ПРЭЗДІВКЫ ВYТВОРЭНЭ НА ЗАКЛАДЭ ПРФЕСЕ, ЧІННОСТІ, ХОДНОСТІ НЕВО FУНКЦЕ

Прэздіўкі вытворэнэ на заклладэ абечнэ праспэщнэ чінносі носітеле:

***Бізнєс-вумєн**, Ірына Муцуовна Хакамада. *В стране началась перестройка – время смены ценностей, время новых идей, время надежд. Разрешили частное предпринимательство. И Хакамада – экономист по образованию – решила организовать кооператив.* (Жуковские вести. 12. 05. 2010).²³⁰

Хакамода от купюр, *Шутл.-ирон.* Ірына Муцуовна Хакамада. *Ассортимент кличек – Хакамода от купюр, Замужество и героизм, пассатижи.* (Среда. 03. 11. 1999). ЖРП, 210. Аллюзия на близость И. М. Хакамады к финансовым кругам. Ср. Хакамада от кутюр.²³¹

***Рабыня свободы**, Ірына Муцуовна Хакамада. *Наступило разочарование в политике. Я поняла, что не могу пробить эту стену одна. Что могла, я сделала: разработала массу полезных законов, создала образ свободной женщины, как могла, боролась за свободу.* (Жуковские вести. 12. 05. 2010).²³²

Железная леди, *Публ.* Валентина Ивановна Матвиенко. Волкова 2003а, 678. Ср. Айрен Мейден.²³³

Русская железная леди, Валентина Ивановна Матвиенко. (Трибуна 24. 09. 1998). ЖРП, 188.²³⁴

Мама, -ы, *ж. Шутл. Фам.* Валентина Ивановна Матвиенко. (Нов. время. 08. 07. 2001). ЖРП, 188. Мама. *Жарг. угол.* – женщина – глава преступной группы. БСЖ, 333. Ср. Папа.²³⁵

Приватизатор, -а. *м. Ирон.* Анатолий Борисович Чубайс. *Понятно, что это событие нуждается в комментариях. Вероятно, его могут прокомментировать те, кто издал указ, или лица ими уполномоченные. Так, во всяком случае, происходит в цивилизованных государствах. В России этот указ спешит прокомментировать...*

²³⁰ Жуковские вести. [online]. Доступен на: <http://www.zhukvesti.ru/>.

²³¹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 570.

²³² Жуковские вести. [online]. Доступен на: <http://www.zhukvesti.ru/>.

²³³ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 325.

²³⁴ Тамтэж. s. 326.

²³⁵ Тамтэж. s.349.

Анатолий Борисович Чубайс. «Великий приватизатор», как называют его друзья, или «Великий ваучеризатор», как утверждают оппоненты, объясняет россиянам, чем будет заниматься новый зам. (Трибуна. 03. 06. 1995). ЖРП, 214.²³⁶

Комиссар приватизации, Ирон. Анатолий Борисович Чубайс. Кто, 216. (МК. 10. 07. 1999). ЖРП, 214. Ср. Великий приватизатор.²³⁷

Ваучеризатор, -а, м. Ирон. Анатолий Борисович Чубайс. Кто, 216. А. Чубайс был одним из инициаторов приватизации и введения ваучеров.²³⁸

Господин Ваучер, Ирон. Анатолий Борисович Чубайс. (МК. 10. 07. 1999). ЖРП, 214. См. Ваучеризатор.²³⁹

Толик-Ваучер, Фам. Шутл.-ирон. Анатолий Борисович Чубайс. (Время. Омск. 02. 12. 1998). См. Ваучеризатор.²⁴⁰

Электрик, -а, м. Фам. Шутл.-ирон. Анатолий Борисович Чубайс. Волкова 2003а, 678. Аллюзия на роль А. Чубайса в приватизации энергетических ресурсов России.²⁴¹

Главный энергетик, Шутл.-ирон. Анатолий Борисович Чубайс. *Когда я рассказала Чубайсу о встрече с Грефом в приемной у Волошина, главный энергетик замахал на меня руками.* Трегубова Е. Байки кремлевского диггера. М., 2003. 316.²⁴²

Лампочка Ильича, Шутл.-ирон. Анатолий Борисович Чубайс. Кто, 216. Сочетание патетически обозначало первые электрические лампочки в домах крестьян, колхозников в период электрификации СССР. Мокиенко, Никитина 1998, 306.²⁴³

Робеспьер реформ, Публ. Патет. или Осуд. Анатолий Борисович Чубайс. Кто, 216. *Возможность проникнуть в личный мир «Робеспьера реформ» (выражение Александра Лившица) остается мечтой журналюг всех мастей. Фигура успешного, богатого, таинственного Анатолия Борисовича манит так же, как манила доверчивых парижан фигура графа Монте-Кристо.* (МК. 09. 07. 1997). ЖРП, 214.

²³⁶ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 453.

²³⁷ Тамтѣж. s. 290

²³⁸ Тамтѣж. s. 125.

²³⁹ Тамтѣж. s. 171.

²⁴⁰ Тамтѣж. s. 540.

²⁴¹ Тамтѣж. s. 628-629.

²⁴² Тамтѣж. s. 629.

²⁴³ Тамтѣж. s. 321.

Аллюзия на репрессивные меры, с помощью которых М. Робеспьер (1758-1794) устанавливал революционные порядки во Франции во второй половине XVIII в.²⁴⁴

***Непотопляемый рыжий**, Анатолий Борисович Чубайс. *Непотопляемый рыжий и щенок лабрадора: Чубайс vs Навальный на «Дожде». Слово «дебаты» тоже следовало бы закавычить, потому что политику Навальный с Чубайсом не обсуждали (Чубайс от нее «устал»), а копы ломались в основном по вопросу о том, является ли Роснано локомотивом развития (или стагнации) госкапитализма в России и эффективен ли препарат «Кагоцел». «То арбидол, то кагоцел. И вся такая у нас нанотехнология,» - удовлетворенно отметили в твиттере.* (Радио Свобода. 25. 06. 2015).²⁴⁵

***Нарком российской экономики**, Анатолий Борисович Чубайс. *Политика дает доступ к власти. И в этом ее величайшая опасность для человека, потому что власть — самый сильный наркотик. Власть — это еще и слава, которая энергетически питает общественного деятеля.* (Pravda.ru. 27. 12. 2004).²⁴⁶

***Камикадзе Чубайс**, Анатолий Борисович Чубайс. *Я сразу вспомнил книгу «Тимур и его команда», которой зачитывались все советские дети, в том числе и я. И стало мне так грустно от того, что прототип совсем не похож на героя книги, и стало так понятно, откуда взялись чудачества нашего «камикадзе», вспоровшего брюхо, почему-то не себе, как положено настоящему камикадзе, а нашей российской экономике. (Попозков С. Приватизация по Чубайсу. 2014.)²⁴⁷ Несмотря на то, что до дебатов многие называли Чубайса «камикадзе», а в газете «Ведомости» была опубликована колонка о том, почему ему не удастся опровергнуть тезисы о неэффективности «Роснано», многие пользователи соцсетей и журналисты сочли, что он смотрелся убедительнее.* (MEDIACLEAKS. 25. 06. 2015).²⁴⁸

***Застенчивый рыжий воршика**, Анатолий Борисович Чубайс. *Застенчивый рыжий воршика Чубайс признал обвинения Счетной Палаты.* (Русское Агентство Новостей. 25. 05. 2015).²⁴⁹

²⁴⁴ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 472.

²⁴⁵ Радио Свобода. [online]. Доступен на: <https://www.svoboda.org>.

²⁴⁶ Правда. [online]. Доступен на: <https://www.pravda.ru/>.

²⁴⁷ Попозков, С. Приватизация по Чубайсу.

²⁴⁸ Medialeaks. [online]. Dostupné z: <https://medialeaks.ru/>.

²⁴⁹ Русское Агентство Новостей. [online]. Доступен на: <http://xn--b1amnebsn.ru-an.info/>.

***Жулик**, Анатолий Борисович Чубайс. *Жулик Чубайс возвращает себе дворец? Но куда же делась разница в \$ 13.500.000? Невероятная история с роскошным дворцом в Переделкино, который строился для Анатолия Чубайса и, казалось бы, был потерян для главного приватизатора Всея Руси навсегда, получила продолжение и теперь, похоже, резиденция вернется к Анатолию Борисовичу.* (Русское Агентство Новостей. 27. 11. 2017).²⁵⁰

Ренегат, -а, м. Презр. Анатолий Борисович Чубайс. *Досталось и Анатолию Чубайсу, получившему от Лебеда прозвище ренегата. «Он (Чубайс) единственный, кому открыт доступ к президенту. Он тот человек, который создал искусственную изоляцию от других государственных фигур, и он представляет президенту искаженную информацию, искаженную в свою пользу».* (ЖРП, 25. 10. 1996). ЖРП, 214. Ренегат (ср. – век. лат. renegatus, от renego – отрекаюсь), человек, изменивший своими убеждениями, перешедший в лагерь противников; изменник, отступник. В советское время слово ренегат стало политической характеристикой отступника от ленинских принципов (ср. известное обозначение В. И. Ленина «Ренегат Каутский»)²⁵¹.

Мальчик в коротких (розовых) штанишках, Публ. *Шутл.-ирон.* или *Пренебр.* Анатолий Борисович Чубайс. Первоначально употреблялось депутатами-консерваторами - противниками реформ Е. Гайдара и Б. Ельцина. Мокиенко 2003, 55. Ср. Бывший премьер в подгузниках.²⁵²

Дезинтегратор СНГ, Публ. *Осуд.* Анатолий Борисович Чубайс. (Время МН. 24. 12. 1998). ЖРП, 214.

Железобетонный, -ого, м. *Одобр.* Анатолий Борисович Чубайс. *Им удалось полтора года назад нанести первый решающий удар по финансовой базе группировки Коржакова – Национальному фонду спорта. Выдержав ответный удар, Чубайс с полным правом стал носить аппаратную кличку «железобетонный».* (Коммерсантъ. 22. 10. 1996). ЖРП, 214.²⁵³

²⁵⁰ Тамтѣж.

²⁵¹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 471.

²⁵² Тамтѣж. s. 348.

²⁵³ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 220-221.

Российский Август, *Фам. Шутл.-ирон.* Анатолий Борисович Чубайс. (Монитор. 23. 07. 2000). ЖРП, 214. Август (Augustus) (до 27 г. до н. э. – Октавиан) (63 до н. э. – 14 н. э.) – римский император с 27 г. до н. э. Сосредоточил в своих руках власть, сохранив, однако, традиционные республиканские учреждения (такой режим получил название принципат). Позднее термин Август (лат. «Возвеличенный богами») приобрел значение титула императора.²⁵⁴

Рюрикович, -а, м. *Ирон.* Анатолий Борисович Чубайс. Кто, 216. Рюриковичи – династия русских князей, в том числе великих князей киевских, владимирских, московских и русских царей (конец IX-XVI вв., последний Рюрикович – царь Федор Иванович), считавшихся потомками Рюрика. Рюрик – начальник варяжского военного отряда, призванный (согласно летописи) ильменскими славянами княжить в Новгород.²⁵⁵

***Рыжий клоун в путинском шапито**, Анатолий Борисович Чубайс. *Сергей Медведев: «Чубайс на Дожде произвел совершенно феерическое впечатление. Смесь голубого воршики Альхена и афериста ЭндиТаккера из рассказов О'Генри, которые продавал фермерам самовоспламеняющиеся воротнички из целлулоида и наводнил всю Джорджию пуговицами с портретом несуществующего президента Гока Смита. Сам-то он понимает, насколько он смешон, когда, как коробейник, открывает чемоданчик с углеродной нанотрубкой, сапфировой прокладкой и русским айфоном размером с кирпич? Наперсточник с мигалкой, рыжий клоун в путинском шапито».* (Радио Свобода. 25. 06. 2015).²⁵⁶

Всероссийский аллерген, *Шутл.-ирон.* Анатолий Борисович Чубайс. В качестве награды под истошный вопль политических оппонентов «Рыжий кардинал» и «Всероссийский аллерген» Чубайс получил пост главы президентской администрации – гиблое место, занимая которое, ни один из его предшественников (Петров, Филатов, Егоров) украсить собой как и не смог и вообще не оставил о себе ни малейших добрых воспоминаний. (Веч. Москва. 19. 06. 1998). ЖРП, 213.

²⁵⁴ Тамтѣж. s. 58.

²⁵⁵ Тамтѣж. s. 481.

²⁵⁶ Радио Свобода. [online]. Доступен на: <https://www.svoboda.org>.

Народный (всенародный) аллерген, *Шутл.-ирон.* Анатолий Борисович Чубайс, бывший заместитель председателя правительства России (один из главных разработчиков программы приватизации, председатель Правления РАО ЕЭС России). Кто, 216; (МК. 10. 07. 1999). ЖРП, 214.²⁵⁷

***Окурок**, Владимир Владимирович Путин. *Президент России Владимир Владимирович Путин не был разведчиком и не работал в разведке ни дня, рассказал бывший советский разведчик, сокурсник Путина по институту КГБ им. Андропова Юрий Швец в эфире телеканала «112 Украина». «Лучше всего Путина характеризует псевдоним, который ему там дали, - его там называли «Окурок», - сказал Швец... «Он был директором дома дружбы. Утром открыть дверь, вечером закрыть – вот вся разведывательная работа», сказал Швец.* (Вести. 12. 03. 2017).²⁵⁸

Штази, неизм. м. Публ. *Ирон.* или *Пренебр.* Владимир Владимирович Путин (в период работы у А. А. Собчака). (Собеседник. 19. 10. 2000). ЖРП, 198; А. Чернов. И. о. наследника. (Сб. «Кремлевские женихи и сводники». М., 2000); Компромат.Ru. 10. 01. 2004. Штази (из нем. Stasi, сокр. Staatssicherheit) – служба госбезопасности ГДР (до 1990). Аллюзия на работу В. В. Путина в ГДР в качестве сотрудника службы безопасности.²⁵⁹

Чекист-перестройчик, -а, м. *Ирон.* Владимир Владимирович Путин. (Коммерсантъ-Daily. 14. 09. 1996). ЖРП, 198. Прозвище дано за службу во внешней службе КГБ СССР в период перестройки. Кто, 161.²⁶⁰

Главный чекист [страны], *Ирон.* Владимир Владимирович Путин. – *Давайте вместе отпразднуем День чекиста в каком-нибудь ресторане? – неожиданно предложил мне Володя Путин. Я сидела у него на Лубянке после интервью, одна, в кабинете директора ФСБ и, сохраняя непринужденную улыбку, судорожно старалась понять, что же пытается сделать главный чекист страны – завербовать меня как журналиста или закадрить как девушку.* Трегубова Е. Байки кремлевского диггера. М., 2003. 18. *Даже если очень повезет и удастся раскрутить*

²⁵⁷ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 63.

²⁵⁸ *Вести.* [online]. Доступен на: <https://vesti-ukr.com/>.

²⁵⁹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 622.

²⁶⁰ Tamtéž. s. 591.

главного чекиста на час разговора – все равно остается запас. Трегубова Е. Байки кремлевского диггера. М., 2003. 153.²⁶¹

Кронпринц, -а, м. *Шутл.-ирон.* Владимир Владимирович Путин (после объявления его Б. Н. Ельциным своим преемником). Кто, 161; (НГ. 30. 03. 2000).²⁶²

Престолонаследник Ельцина, *Шутл. Ирон.* Владимир Владимирович Путин. (НГ 14. 08. 1999). ЖРП, 198. См. Кронпринц.²⁶³

Искусственный спутник Семьи, *Ирон.* Владимир Владимирович Путин. (НГ. 30. 03. 2000). ЖРП, 198. Искусственный спутник – космический аппарат, движущийся по орбите вокруг какого-л. небесного тела. Первые в мире искусственные спутники Земли (1957) запущены в СССР. Прозвище образовано трансформацией этого терминологического сочетания с рифмической заменой слова Земля на Семья. Под семьей имеется в виду семейственный клан Б. Н. Ельцина, который предложил кандидатуру В. В. Путина на пост президента. См. Престолонаследник Ельцина. В прозвище – аллюзия на некоторую «отчужденность» (по сравнению с дочерью Т. Дьяченко, В. Юмашевым, Б. А. Березовским и др.) В. В. Путина от «семьи» Б. Н. Ельцина.²⁶⁴

Вице-Собчак, -а, *Ирон.* Владимир Владимирович Путин (в период работы у А. А. Собчака). Компромат.Ru. 10. 01. 2004.²⁶⁵

Всенародный Избранник, *Шутл.-ирон.* Владимир Владимирович Путин. *А передовице, поставленной у рубильника, вдруг раньше времени примерещилось, что Всенародный Избранник уже на подходе, и она, разумеется, что есть мочи рванула за рычаг – едва не пустив в расход своих товаров, живописно примостившихся меж «Газелей».* Трегубова Е. Байки кремлевского диггера. М., 2003. 265. Образовано депатетизацией советского идеологического штампа-эпитета, относившегося к генеральным секретарям КПСС. Мокиенко, Никитина 1998, 99-100.²⁶⁶

Всенародно избранный-2, *Шутл.-ирон.* Владимир Владимирович Путин. *Спрашивается, так чью же точку зрения отражал «всенародно избранный-2»,*

²⁶¹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 591.

²⁶² Тамтѣж. s. 307.

²⁶³ Тамтѣж. s. 453.

²⁶⁴ Тамтѣж. s. 516.

²⁶⁵ Тамтѣж. s. 134.

²⁶⁶ Тамтѣж. s. 246.

когда заявлял, будто «Россия не заинтересована в поражении Америки»? Понятно, чью: мирового сионизма и его ударной силы – США. Своих заокеанских хозяев. Ходорковских и абрамовичей. (Патриот. 15. 04. 2003). ЖРП, 199.²⁶⁷

***Царь**, Владимир Владимирович Путин. «А может, они любопытные. Может быть, вы очень интересная личность,-» не сдавался журналист. «Вы знаете, что на Западе вас часто называют Царем?» (Комсомольская правда. 25. 09. 2015).²⁶⁸

Шеф (ШеFF), -а, м. Уваж. или Фам. Владимир Владимирович Путин. (Профиль. 30. 08. 1999). ЖРП, 198.²⁶⁹

***Пахан**, Владимир Владимирович Путин. *Пахан Путин отвечал перед пацанами за снятие санкций: «Не ссыте, я договарюсь». Но стало только хуже.* (Gordonua. 12. 08. 2017).²⁷⁰ Пахан – главарь преступной группировки.²⁷¹

И. о. гаранта, неизм., м. Устар. Шутл.-ирон. Владимир Владимирович Путин (в бытность исполняющим обязанности президента РФ). (Час. Рига. 13. 01. 2001). ЖРП, 198. См. Гарант.²⁷²

***Враг народа**, Владимир Владимирович Путин. *Судья, принявшая иск на «врага народа» Путина, лишена полномочий. Судья Арбитражного суда Саратовской области Татьяна Ляскина ушла в отставку после того, как на короткое время стала героем публикации в СМИ. Она приняла иск о лишении должности президента Владимира Путина как «врага народа».* (MIKRU. 15. 04. 2016).²⁷³

***Галерный раб**, Владимир Владимирович Путин. *Президент России Владимир Владимирович Путин покидает аэропорт Берлина в своем лимузине 9 февраля 2003 года. Путин когда-то сравнил правление Россией с «галерным рабством», но прилагаемые к этой обузе четыре яхты, дворцы, самолеты и бьющая в глаза роскошь помогают объяснить, почему лидер держится за президентство, заявили его непримиримые критики.* (REUTERS. 28. 08. 2012).²⁷⁴

²⁶⁷ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 246.

²⁶⁸ *Комсомольская правда.* [online]. Доступен на: <https://www.kp.ru>.

²⁶⁹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 616.

²⁷⁰ *Гордон.* [online]. Доступен на: <http://gordonua.com/>.

²⁷¹ *Энциклопедии и словари.* [online]. Доступен на: <http://enc-dic.com/>.

²⁷² МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 242.

²⁷³ *MIKRU.* [online]. Dostupné z: <http://www.mk.ru/>.

²⁷⁴ *Reuters.* [online]. Dostupné z: <https://ru.reuters.com/>.

Бонапарт, -а, м. Публ. Осуд. Владимир Владимирович Путин. (Сегодня. 12. 10. 1999). ЖРП, 198. Наполеон III (Луи Наполеон Бонапарт) (1808-1873), франц. император (1852-1870). Племянник Наполеона I. используя недовольство крестьян режимом Второй респ., добился своего избрания президентом (дек. 1848); при поддержке военных совершил 02. 12. 1851 г. государственный переворот. 02. 12. 1852 г. был провозглашен императором. Придерживался политики бонапартизма. При нем Франция участвовала в Крымской войне (1853-56), в войне против Австрии (1859), интервенциях в Индокитай (1858-62), Сирию (1860-61), Мексику (1862-67). Во время франко-прус. войны (1870-71) сдался в плен со 100-тысячной армией. Низложен Сентябрьской революцией 1870 г.

Владимир Бонапарт, Шутл.-ирон. Владимир Владимирович Путин. (Сегодня. 12. 10. 1999). ЖРП, 198.

Русский Бонапарт, Шутл.-ирон. Владимир Владимирович Путин. (Сегодня. 12. 10. 1999). ЖРП, 198.²⁷⁵

Пиночет, -а, м. Публ. Осуд. Владимир Владимирович Путин. (Коммерсантъ. 11. 08. 1999). ЖРП, 198. Ср. Путиночет.²⁷⁶

Владимир - не Красное Солнышко, Шутл.-ирон. Владимир Владимирович Путин. (Сегодня. 12. 10. 1999). ЖРП, 198. (Независимая газета. 30. 03. 2000). Владимир Красное Солнышко – фольклорное (в былинах)) прозвище киевского (с 980) князя Владимира I (?-1015), младшего сына Святослава. При Владимире на Руси было введено христианство (988-989) и древнерусское государство вступило в период своего расцвета. Канонизирован русской церковью. Ср. Солнцеподобный.²⁷⁷

Платов, -а, м. Ирон. Владимир Владимирович Путин. (МК. 25. 04. 2003). ЖРП, 198. М. И. Платов (1751-1818) – граф, русский генерал от кавалерии, сподвижник А. В. Суворова. В Отечественную войну 1812 г. и в 1813-1814 гг. успешно командировал донским казачьим корпусом. В Бородинском сражении совершил рейд в тыл противника.²⁷⁸

²⁷⁵ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 103.

²⁷⁶ Тамтѣж. s. 433.

²⁷⁷ Тамтѣж. s. 135.

²⁷⁸ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 437.

Распутин, -а, м. *Шутл.-ирон.* Владимир Владимирович Путин. Волкова 2003а., 680. Контаминация фамилии российского президента с фамилией Г. Е. Распутина (настоящая фамилия Новых, 1864 или 1865, по другим данным, 1872-1916), - крестьянина из Тобольской губернии, получившего известность своими «прорицаниями» и «исцелениями». Оказывая помощь больному гемофилией наследнику престола, приобрел неограниченное доверие императрицы Александры Федоровны и императора Николая II. Убит заговорщиками, считавшими влияние Распутина губительным для монархии.²⁷⁹

***Дон Рэба**, Владимир Владимирович Путин. - *Я ошибся. Я думал, что Путин понимает, что делает. А теперь, спустя два года, я вынужден сказать, что он не понимал, что он делает. – Помните, когда Стругацких про дона Рэба рассуждает Румата? – Чтобы бы он не начинал, все получается плохо. Объявил войну Ирукану, заключил позорный мир. Дон Рэба, нами правит серый дон Рэба. Нами управляет ловкий интриган.* (Политика и политота. 21. 07. 2016).²⁸⁰ Дон Рэба – один из героев повести Аркадия и Бориса Стругацких «Трудно быть богом», действие которой происходит в отдаленном будущем на одной из обитаемых планет. Дон Рэба, раньше неприметный чиновник, занимает должность министра охраны короля и произвел в мире чудовищные опустошения.²⁸¹

***Оккупант**, Владимир Владимирович Путин. *Оккупант Путин захватил СМИ и умы украинцев... И все-таки любовь украинцев к Владимиру Путину огромная. Ведь они без упоминания о Владимире Владимировичи не могут прожить ни дня. Пусть даже с негативной стороны, но помнят. Поэтому умы украинцев оккупировал Путин.* (Голос Севастополя. 15. 04. 2016).²⁸²

***Позор России**, Владимир Владимирович Путин. *Москва проснулась и протестует против тирана. В центре Москвы десятки активистов скандировали «Путин – позор России» и «Нет войне». Об этом сообщает «Радио Свобода». Сообщается,*

²⁷⁹ Тамтѣž s. 468.

²⁸⁰ *Политика и политота.* [online]. Доступен на: <https://ru-polit.livejournal.com/>.

²⁸¹ *Брифли.* [online]. Доступен на: <https://briefly.ru/>.

²⁸² *Голос Севастополя.* [online]. Доступен на: <http://voicesevas.ru/>.

что своим мероприятием активисты оказывают поддержку политзаключенным в России. Такие акции проходят каждый месяц. (Цензору.нет. 07. 08. 2015).²⁸³

***Тиран-Путин**, Владимир Владимирович Путин. *Тиран-Путин раздает гранты «иностранным агентам». «Неожиданный исход всероссийского конкурса на получение правительственных рублей на этой неделе вызвал несколько интерпретаций, и некоторые политологи предположили, что это может свидетельствовать об изменениях в жесткой внутренней политике, которая господствовала в Кремле после захвата Россией Крыма в 2014 году», - отмечает Марк Беннеттс.* (VESTI.LV. 05. 08. 2017).²⁸⁴

***Фюрер**, Владимир Владимирович Путин. *Четвертый рейх: фюрер Путин готов к войне за «русский мир». 18 марта президент РФ, закрыв глаза на международное право, согласился принять Крым в состав РФ. И намекнул, что Юго-Восток Украины может ждать та же участь.* (Уніан. 18. 03. 2014).²⁸⁵ Аллюзия на немецкого политика Адольфа Гитлера и на его международную политику.

²⁸³ Цензору. нет. [online]. Доступен на: <https://censuru.net/>.

²⁸⁴ Vesti. [online]. Dostupné z: <http://vesti.lv/>.

²⁸⁵ Уніан. Інформаційне агентство. [online]. Доступен на: <https://www.unian.net/>.

ПРѐЗДІВКЫ ВYТВОРЕНÉ НА ЗÁКЛАДĚ ВIOГРАФICKÝСН FАКТŮ

Человек без легального прошлого, *Публ. Ирон. Осуд*. Владимир Владимирович Путин (Новая газета. 13. 01. 2000). ЖРП, 198. Аллюзия на работу В. В. Путина в органах государственной безопасности.²⁸⁶

Крысенок, -нка, м. *Ум.-пренебр*. Владимир Владимирович Путин (во время работы в секретариате Ленинградского УКГБ). (Версия. 2000. № 13); Компромат.Ру. 10. 01. 2004.²⁸⁷

Немец в Кремле, *Шутл.* Владимир Владимирович Путин. *Немец в Кремле – под таким названием вышла в Германии книга с биографией В. Путина* (Эксперт. 10. 03. 2003). ЖРП, 198. Намек на работу Путина в органах КГБ в Германии, в г. Дрездене, и его хорошее знание немецкого языка. Ср. Пастор Шлаг.²⁸⁸

Юдока, -и, м. Владимир Владимирович Путин. (Дуэль. 05. 12. 2000). ЖРП, 198. *Judoka (нем.) – дзюдист*.²⁸⁹

Пастор Шлаг, *Шутл.-ирон.* Владимир Владимирович Путин. (Коммерсант Молдовы. 14. 03. 2000). ЖРП, 198. Один из персонажей повести Ю. Семенова (1969) и популярного советского телесериала «Семнадцать мгновений весны» (1973), сценарий Ю. Семенова, режиссер Т. Лиознова; пастор, помогающий антифашистам. В прозвище – аллюзия на хорошее знание В. В. Путиным немецкого языка. Ср. *Немец в Кремле*.²⁹⁰

²⁸⁶ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ*. 2007. с. 592.

²⁸⁷ Тамтѐж. s. 309.

²⁸⁸ Тамтѐж. s. 393.

²⁸⁹ Тамтѐж. s. 630.

²⁹⁰ Тамтѐж. s. 421.

ПŘEZDÍVKY SE ZTRÁTOU PŮVODNÍ MOTIVACE

Невыездной, -ого, м. *Шутл.* Владимир Владимирович Путин. (НГ. 30. 03. 2000). ЖРП, 198. Невыездной. *Офиц.* – не имеющий права, не получивший разрешения на выезд из СССР. Мокиенко, Никитина 1998, 365. Невыезд. *Офиц.* – безотлучное проживание в одном месте, Ср. подписка о невыезде – обязательство никуда не выезжать до окончания следствия.²⁹¹

Страусиная нога, *Фам. Шутл.-ирон.* Владимир Владимирович Путин. (Москва.17. 03. 2001); ЖРП, 198.²⁹²

Дежурный по мазуту, *Шутл.-ирон.* Анатолий Борисович Чубайс. *А поскольку поездки иногда бывали двух-трехдневные, и непрерывный рабочий день Чубайса растягивался на 50-70 часов, то общаться с не спавшим трое суток «дежурным по мазуту» было возможно только в самолете.* Трегубова Е. Байки кремлевского диггера. М., 2003. 296.²⁹³

²⁹¹ МОКИЕНКО, В. М., ВАЛЬТЕР, Х. *Большой словарь русских прозвищ.* 2007. с. 392.

²⁹² Тамтѣж. s. 397.

²⁹³ Тамтѣж. s.189.